

HRVATSKI VOJNIK

13. SVIBNJA 2022.

BESPLATNI PRIMJERAK

BROJ | 656

27. OBLJETNICA
VRO BLJESAK
**GENERACIJE KOJE
DOLAZE TREBAU
ZNATI ŠTO SE
DOGAĐALO 90-IH**

“KRILA OLUJE”
I RED ARROWS
SPEKTAKLARNII
BEZ POZORNICE

REMONTNI
ZAVOD ZZP-A
**ZAVOD KOJI
IMA DUŠU**

ABECEDA
AKCIJE
SPAŠAVANJA
RANJENIH
HRVATSKIH
REDARSTVENIKA
U BOROVU SELU I
POGIBIJA NJIHOVIH
12 KOLEGA

Snimio Tomislav BRANDT

"Grupa UH-60M iz 194. eskadrile višenamjenskih helikoptera 91. krila HRZ-a trenutačno provodi pojedinačnu i skupnu obuku s ciljem dostizanja inicijalnih sposobnosti za operativnu uporabu helikoptera Black Hawk UH-60M u Oružanim snagama RH. Počela je pripremna faza uvježbavanja za potporu obuci i zadaćama specijalnih postrojbi OSRH. Vrlo brzo planira se postupno uključivanje u redovite operativne zadaće pružanja potpore drugim postrojbama OSRH kao i uporaba helikoptera u složenim terenskim i vremenskim uvjetima. U tijeku je i prilagodba procesa održavanja i logističke potpore uz suradnju i pomoć pripadnika MNG-a."

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

4	27. OBLJETNICA VRO BLJESAK
Generacije koje dolaze trebaju znati što se događalo 90-ih
6	VOJARNA "JOSIP JOVIĆ"
Prave reakcije u pravom trenutku
10	MEĐUNARODNA SURADNJA
"Krla Oluje" i Red Arrows – spektakularni i bez pozornice
14	REMONTNI ZAVOD ZZP-Α
Zavod koji ima dušu
18	ZAPOVJEDNIŠTVO ZA POTPORU
Kruna obuke u povodu 20. obljetnice – vojna vježba RSOM 22
22	HVU
Posjet West Pointu – jedinstveno iskustvo
24	OBLJETNICA
30 godina stručnosti i profesionalnosti
28	PREDSTAVLJAMO
Petar Gorša – savršen hitac
30	U POVODU 31. OBLJETNICE
Abeceda akcije spašavanja ranjenih hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu i pogibija njihovih 12 kolega
34	STRELJAČKO NAORUŽANJE
Kalibar 6,8 i nove puške Američke vojske
42	MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO
TOPGUN – najbolji od najboljih
52	PODLISTAK
Od Monitora do Dreadnoughta – korijeni suvremenih ratnih brodova (VII. dio): Teške krstarice
56	CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI
Riječki guverneri
60	PRIČE O DOMOVINSKOM RATU
Hrvatska vojska
62	ZNANSTVENI SKUP
HRM u Domovinskom ratu
66	PREDSTAVLJAMO
Žene, braniteljice u ratu i u miru
67	FILATELIJA
Marke – Helvetia

27. OBLJETNICA VRO BLJESAK

"Kocke vedrine, njih 51, simbolika su uspomene na one koji su za Hrvatsku dali najviše, svoje živote, za našu slobodu i demokraciju i zato je važno da sve generacije koje dolaze kasnije znaju što se događalo početkom 90-ih tijekom srpske agresije na Hrvatsku i okupacije ovog dijela zapadne Slavonije. Želim zahvaliti svim hrvatskim braniteljima, vojnicima i policajcima na svemu što su učinili kako bi pridonijeli jačanju hrvatske države," kazao je predsjednik Vlade Andrej Plenković u Okučanima

TEKST Vesna Pintarić

FOTO Josip Kopi

GENERACIJE KOJE DOLAZE TREBAJU ZNATI ŠTO SE DOGAĐALO 90-IH

Kod spomen-obilježja Kocke vedrine u Okučanima, uz intoniranje himne Republike Hrvatske, podsjećanje na 51 poginulog i smrtno stradalog hrvatskog branitelja i povjesnicu operacije te polaganje vijenaca i ruža na spomen-obilježje, 1. svibnja 2022. održana je središnja svečanost obilježavanja 27. obljetnice vojno-redarstvene operacije Bljesak.

Počast poginulim braniteljima u VRO Bljesak odali su polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća obitelji poginulih, ratni zapovjednici postrojbi koje su sudjelovale u akciji i predstavnici udrug iz Domovinskog rata te najviša državna izaslanstva među kojima i predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović s izaslanstvom, predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković s izaslanstvom, predsjednik Vlade RH Andrej Plenković u pratnji potpredsjednika Vlade i ministra unutarnjih poslova Davora Božinovića, ministra obrane Marija Banožića te državnih tajnika

Ministarstva hrvatskih branitelja Darka Nekića i Špire Janovića. Zajednički vijenac također su položila i izaslanstva Brodsko-posavske županije i Općine Okučani.

Molitvu i blagoslov za sve poginule i ranjene održao je vojni ordinarij mons. Jure Bogdan.

Ističući značaj VRO Bljesak i ostalih operacija koje su slijedile predsjednik Zoran Milanović istaknuo je kako je to velika pobjeda Hrvatske vojske, jedna u nizu koje su uslijedile nakon pokušaja ubojstva i uništenja Vukovara krajem '91. godine. "Prvim operacijama oslobođenja zapadne Slavonije, s malo vojnika i s još manje opreme i streljiva, u uvjetima međunarodne izolacije, embarga na oružje, Hrvatska je vojska preuzeila inicijativu i do pobede na kraju – u Oluji i u operacijama Maestral i Južni potez, gdje su do 10. mjeseca '95. godine ginuli hrvatski zapovjednici i vojnici – nije

gubila inicijativu. Slava i čast onima koji su ovdje, njih više od pedeset, poginuli za Hrvatsku jer bili su nadomak slobode i pobjede, a nisu je dočekali," zaključio je svoju izjavu Predsjednik. Prisjećajući se operacije Bljesak i njene važnosti u Domovinskom ratu predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković rekao je: "Hrvatska je pobijedila u Domovinskom ratu, stvorila državu i izborila slobodu i demokraciju za hrvatski narod. Danas se sjećamo operacije Bljesak u kojoj smo nažalost izgubili 51 život, ali ti su ljudi čvrsto ugrađeni u temelje moderne Hrvatske." Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković istaknuo je važnost obljetnice i na ovom mjestu prisjećanja heroja Domovinskog rata. "Kocke vedrine, njih 51, simbolika su uspomene na one koji su za Hrvatsku dali najviše, svoje živote, za našu slobodu i demokraciju i zato je važno da sve generacije koje dolaze kasnije znaju što se događalo

Operacija Bljesak počela je 1. svibnja 1995. u 5:21 sati, na oko 80 kilometara dugo bojišnici. Jakim udarima hrvatskih vojnih i redarstvenih snaga pre-sjećeno je okupirano područje zapadne Slavonije, slomljen je otpor neprijateljskih snaga i oslobođeni su Jasenovac, Okučani i Stara Gradiška. U manje od 32 sata, 1. i 2. svibnja hrvatske snage oslobodile su oko 500 četvornih kilometara dotad okupiranog zapadnoslavonskog teritorija te uspostavile nadzor nad autocestom Zagreb-Lipovac i željezničkom prugom prema istočnoj Slavoniji. U vojno-redarstvenoj operaciji Bljesak sudjelovalo je oko 7200 hrvatskih vojnika i policijaca. Poginuo je ili od posljedica ranjanja preminuo 51 hrvatski branitelj, a 162 branitelja su ranjena.

početkom 90-ih tijekom srpske agresije na Hrvatsku i okupacije ovog dijela zapadne Slavonije. Želim zahvaliti svim hrvatskim braniteljima, vojnicima i policijcima na svemu što su učinili kako bi pridonijeli jačanju hrvatske države," kazao je Plenković.

Ministar obrane Mario Banožić osvrnuvši se na vojno-redarstvenu operaciju Bljesak rekao je kako nije imao dovoljno godina za sudjelovanje u Domovinskom ratu, ali imao je dovoljno godina kako bi se sjećao svega što se dogodilo na ovaj dan prije 27 godina. "Taj je dan preokrenuo cijeli priču o cjelevoštosti hrvatskog područja. Danas, kao ministar obrane, želim zahvaliti svima koji su bili dio Hrvatske vojske i sudjelovali u VRO Bljesak, kojom je Slavonija započela put k slobodi, ali isto tako, izgubila i mnoge živote. Ovom operacijom oslobođen je velik dio terena, a stvorio se i jedan ponos koji nam je dao snage za sve daljnje operacije koje su dovelje do završetka Domovinskog rata." Za sve one koji bi operacije u kojima je sudjelovala Hrvatska vojska pokušali nazvati pogrdnim imenima, ministar je poručio: "Mi smo se borili za hrvatski teritorij, za hrvatske granice i tako će naše operacije uvijek biti časne i ponosne."

Počast poginulim braniteljima u VRO Bljesak odali su polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća obitelji poginulih, ratni zapovjednici postrojbi koje su sudjelovale u akciji i predstavnici udruga iz Domovinskog rata te najviša državna izaslanstva

Misu zadušnicu za sve poginule hrvatske branitelje te civilne žrtve predvodio je u crkvi sv. Vida mons. Jure Bogdan

Ministar Banožić ujedno je otvorio sportske igre hrvatskih branitelja u organizaciji UDVDR Brodsko-posavske županije te istaknuo kako slavimo dan za koji su oni zasluzni te kako je Domovinski rat temelj i uzor svega što činimo.

Misu zadušnicu za sve poginule hrvatske branitelje te civilne žrtve predvodio je u crkvi sv. Vida mons. Jure Bogdan.

U sklopu cijelodnevног programa obilježavanja obljetnice, u Okučanima je održan i taktičko-tehnički zbor s izložbom naoružanja te borbene i neborbene tehnike i opreme kao i prezentacija vojnog i policijskog poziva. Održana je također i demonstracija sposobnosti pripadnika Zapovjedništva specijalnih snaga, Pukovnije Vojne policije, Vojnoobavještajne satnije Gardijske oklopno-mehanizirane brigade Hrvatske vojske, Antiterorističke jedinice Lučko i operativnih snaga sustava Civilne zaštite te letački program akrobatske grupe "Krilna Oluje".

Simulacija izvlačenja ranjenika pri situacijskom gađanju. Novi elementi u obuci povećavaju preciznost, brzinu i refleksne reakcije polaznika

PRAVE REAKCIJE UPRAVOM TRENUTKU

Pripadnici Satnije za zaštitu VIP Pukovnije Vojne policije i njihovi kolege iz Uprave za posebne poslove sigurnosti MUP-a proveli su zajedničku obuku održavanja sposobnosti postrojbi u osiguranju štićenih osoba na teritoriju RH

Iako djeluju u okviru različitih državnih institucija, pripadnici Satnije za zaštitu VIP (S ZVIP) Pukovnije Vojne policije i njihovi kolege iz Uprave za posebne poslove sigurnosti (UPPS) Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) dijele mnogo sličnosti. Primjerice, kad u nekom gradu na nekom ceremonijalnom događaju rade svoj posao zaštite VIP osoba, možete ih razlikovati jedino po bojama i oznakama na nekim od vozila. Ovisno o prilici, nose odijela ili posebnu tzv. taktičku terensku odjeću. Svi dijele strog i usredotočen pogled, iza kojeg se krije spremnost na munjevitu, ako treba i nemilosrdnu reakciju protiv svakoga tko pokuša fizički ugroziti štićenu osobu. Dakle, pripadnici S ZVIP-a i UPPS-a od 25. travnja do 6. svibnja 2022. proveli su zajedničku obuku održavanja spo-

VOJARNA "JOSIP JOVIĆ"

Suradnja sličnih ustrojstvenih cjelina potpuno je logična stvar i zato je Vojna policija i MUP njeguju već godinama. Iznimno je korisna zbog dijeljenja resursa, ujednačavanja radnih procesa te razmjene iskustava

sobnosti postrojbi u osiguranju štićenih osoba na teritoriju RH. Lokacija je bilo više: poligoni, strelišta i objekti u vojarni "Josip Jović" u Udbini te točke "prirodnog radnog okruženja" na širem području Ličko-senjske i Zadarske županije. Suradnja sličnih ustrojstvenih cjelina potpuno je logična stvar i zato je Vojna policija i MUP njeguju već godinama. "Iznimno je korisna zbog dijeljenja resursa, ujednačavanja radnih procesa te razmjene iskustava," rekao nam je zamjenik zapovjednika S ZVIP-a satnik Romano Horvat u vojarni "Josip Jovic". Nakon što smo proveli događajima iznimno ispunjen radni dan, mogli smo se uvjeriti da je suradnja i sve kvalitetnija. Naš sugovornik potvrđuje nam taj zaključak: sudjeluje na obuci u ulozi voditelja terenske obuke i navodi da su u proteklih dvije-tri godine vojni i civilni policajci "dostigli razinu više". Te riječi potvrđuje i samostalni policijski inspektor Ivica Pavlaković, instruktor za specijalističku vožnju, te izražava zadovoljstvo mogućnostima koje nudi vojarna u Udbini, posebno nekadašnja zrakoplovna uzletno-sletna staza idealna za njegov dio obuke.

PONAVLJANJA DO SAVRŠENSTVA

Obuka je bila rekordna po ukupnom trajanju, podijeljena na teorijski i praktični dio. Bili su obuhvaćeni svi profesionalni segmenti zaštite VIP osoba, uključujući situacijska gađanja, gađanja u vožnji, simulacije štićenih kolona motorizirane pratnje, rad pratitelja, rad u različitim vremenskim uvjetima, terenske hodnje u otežanim uvjetima i još puno drugih elemenata. Takav tempo sigurno je tražio i puno psihofizičke izdržljivosti za polaznike: i sami smo se uvjerili koliko su instruktori inzistirali na ponavljanjima dok ne bi dobili savršenu sliku, postupke i reakcije kakve su i željeli vidjeti. U početku smo se više posvetili vojnim policajcima, promatrajući njihova situacijska gađanja. Pripadnici Satnije na popisu naoružanja imaju pištolje HS-9 i XD-M Subcompact kalibra 9 x 19 mm, kao i kratke strojnice Heckler & Koch UMP (9 x 19), MP5 (9 x 19) i MP7 (4,6 x 30 mm). Kao i ostali pripadnici OSRH, zadužuju i jurišne puške VHS-2, no ne rabe ih za svakodnevne zadaće. Koristeći svoje pištolje, pripadnici S ZVIP-a impresionirali su nas po ne znamo koji put, ali sad još i više. U gađanja su uvedeni neki novi elementi, koji su osim preciznosti i brzine poboljšali i praktički refleksne reakcije u slučajevima kad dođe do zastaja ili kad treba staviti potpuno rastavljeno oružje, odmah pucati i pogoditi.

Prema scenariju uvježbavanja gađanja iz vozila u pokretu, automobil je napadnut iz zasjede, a od pucnjave vojnih ili civilnih policajaca "stradava" meta u obliku čovjeka postavljena uz rub ceste

VOJARNA "JOSIP JOVIĆ"

"Kad pojedinac izvodi jedan 'stage' (niz) gađanja, njegovo ukupno vrijeme za pogotke u sve mete te rješavanje svih popratnih komplikacija MORA biti ispod minuti i pol," objašnjavaju nam instruktori. Naravno, kad svi imaju iste uvjete i kad se mjeri vrijeme izvedbe, među polaznicima se razvija i natjecateljski duh. Nakon što je munjevitno riješio jedan nepredviđeni zastoj te postigao izvanredno brzo vrijeme, desetnik Matija Šlat rekao nam je da u postrojbi praktički svi uče jedni druge i jedni od drugih. "Ako netko odskače i bude bolji ili brži, svi ga odmah nastojimo dostići. To je jedan pozitivan stav koji nam pomaže da svi zajedno budemo spremniji," kategoričan je dočasnik.

IZNADPROSJEČNA SNAGA

Kako bi bili spremni za sve situacije, polaznici su prošli i obuku gađanja u noćnim uvjetima, primjerice uz korištenje svjetiljke. Tražili su se i pogodci u otežanim uvjetima, kad vam je jedini izvor svjetlosti kratki blic automobilskih farova ili rotacijska lampa. Gađalo se i u potpunom mraku, čemu je pretvodilo desetominutno privikavanje očiju na "sveopće crnilo". Gađanje je nastavljeno i poslije, no iz pojedinog vozila u pokretu. Prema scenariju, automobil je napadnut iz zasjede, a od pucnjave vojnih ili civilnih policajaca "stradava" meta u obliku čovjeka postavljena uz rub ceste. Vrlo atraktivno djelovale su simulacije štićenih kolona, kad je do izražaja dolazila široka zrakoplovna pista. Kolone su bile kombinacija vojnopolicijskih i MUP-ovih vozila, a uvježbavanje se ne odnosi samo na vozače nego i na suvozače koji ih trebaju obavještavati o situaciji na cesti i oko nje. Inspektor Pavlaković zauzimao je pozicije iz kojih bi najbolje video kolonu, a zatim radiovezom javljao vozačima koje postupke trebaju izvršavati ili inzistirao na korekcijama. Uobičajene su bile riječi poput "Sabijte kolonu! Maksimalno na pola duljine vozila!" Formacija je trebala imati pravilan raspored i kad se vozilo između čunjeva, pa čak i kad se radila vrlo zahtjevna "osmica". Tad su se vozila mimoilazila na vrlo malom manevarskom prostoru pa se čula i

Instruktori inzistiraju na ponavljanjima, čak i kad izvedba zadovoljava sve kriterije. Nije tu važno samo precizno pučanje iz pištolja ili osiguranje prostora – svaka je desetinka sekunde dragocjena

škripa guma. Naravno, automobili koji se koriste u štićenim kolonama u pravilu trebaju biti iznadprosječne snage, pokretljivosti i mogućnosti ubrzanja.

Slijedio je kompleksan scenarij: dolazak štićene kolone pred objekt u kojem VIP osoba treba sudjelovati na sastanku. Već pri dolasku koloni prijeti napad s druge strane ceste, no brzo je neutraliziran i to bez pucnjave. VIP ulazi u objekt i sastanak počinje, a u vanjskom hodniku pojavljuje se novi napadač koji i otvara vatru na pripadnike osiguranja. Reakcije vojnih i civilnih policajaca trebaju biti brze, ali i uskladene. Napadač je neutraliziran, a praktički istodobno počinje

Štićene kolone bile su kombinacija vojnopolicijskih i MUP-ovih vozila

Reakcije vojnih i civilnih policajaca trebaju biti brze, ali i usklađene: napadač je neutraliziran

evakuacija VIP-a, kojeg policaciji štite tijelima, sprovode ga do vozila, a kolona odmah kreće u sigurnost.

DRAGOCJENE DESETINKE

Broj detalja na koje treba obratiti pozornost golem je, no to laik shvaća tek kad prati cijeli proces u više navrata. Mi imamo sreće jer instruktori inzistiraju na ponavljanjima, čak i kad izvedba zadovoljava sve kriterije. Nije tu važno samo precizno pucanje iz pištolja ili osiguranje prostora – svaka je desetinka sekunde dragocjena. Bitna je čak i naizgled banalna stvar kao što je otvaranje i zatvaranje vrata automobila. Štićenu kolonu u vojarni pratili smo u dvije dulje satnice, pri vježbanju "na suho" i u onom pravom vježbanju, s korištenjem trenažnih "plavih" pištolja te manevarskog streličiva. U međuvremenu smo se zaputili i do samog naselja Udbine. Štićena kolona ondje je uvježbavala procedure u

realnim urbanim uvjetima. Podrazumijeva se da je bila riječ o scenarijima koji nisu uključivali uporabu oružja ili neke munjevito brze vožnje, kako se ne bi uznemiravao miran radni dan stanovnika lijepog ličkog mjesta. Poneki prolaznik sa zanimanjem je gledao formaciju vozila.

Biti u Satniji za zaštitu VIP jedan je od najzanimljivijih poslova za vojnog policajca, pa i vojnika, govori nam desetnik Šlat: "Dinamičan je, može biti i dosta stresan i nije ga lako obavljati. Zato nam ovakvi terenski ciklusi obuke jako puno pomažu, ponavljamo i uvježbavamo sve moguće situacije kako bismo reagirali na pravi način u pravom trenutku." Prema izjavama satnika Horvata i inspektora Pavlakovića, polaznici su na obuci pokazali iznimno dobre rezultate i podigli ukupnu spremnost te osposobljenost postrojbi na višu razinu. Zajednički zaključak pripadnika VP-a i MUP-a jest: i dalje će se ići u zajedničkom smjeru!

Dva prizora iz kompleksnog scenarija: golem je broj detalja na koje se u osiguranju štićenih osoba treba obratiti pozornost

MEDUNARODNA SURADNJA

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

“KRILA OLUJE” I RED ARROWS SPEKTAKULARNI I BEZ POZORNICE

Pripadnici RAF-ove akrogrupe redoviti su i dragi gosti 93. krila HRZ-a. Uglavnom je riječ o propovijedima, ali ovog proljeća došli su na dugih desetak dana zbog službenog treninga i to u okviru izvrsne suradnje koju imaju s hrvatskim kolegama

Kad timovi iz naše redakcije posjećuju "Krila Oluje", običaj je da prvo dođu u vojarnu "Pukovnik Mirkko Vukušić" i ondje dogovore sve detalje koji će dovesti do praćenja aktivnosti HRZ-ove akrogrupe. Tog dana na kraju travnja promjenili smo plan: prva je lokacija bila Sveti Petar na Moru, mjesto koje leži ispod Jadranske magistrale, otprilike sedam kilometara od Sukošana prema Biogradu. Već s magistrale začuli smo prepoznatljivu buku mlaznih motora i na nebu ugledali velike "crvene ptice". To su avioni BAE Hawk T-1A akrogrupe Red Arrows britanskih Kraljevskih zračnih snaga (RAF). Zaustavljamо vozilo uz šumarak koji dijeli cestu i usku divlju plažu. Nakon nekoliko metara pred nama je izvanredan prizor: čisto nebo, mirno more, u pozadini zelenilo Pašmana, a na nebu osam letjelica koje izvode nevjerojatne formacije, petlje i bliska mimoilaženja te ostavljaju jasan bijeli dimni trag. Kako nam je kasnije rekao zapovjednik Red Arrowsa (*wing*

Neizbjježno je pitanje o usporedbi "Krila Oluje" i Red Arrowsa. Britanci jesu elita, ali i hrvatski kolege već godinama izazivaju oduševljenje ljubitelja zrakoplovstva širom Europe

commander) pukovnik David Montenegro, još u siječnju obilazio je automobilom lokacije u blizini Žemunika. Kad je došao do Svetog Petra, rekao je: "To je savršeno!"

RAJ ZA SPOTERE

Crvene strijele redoviti su i dragi gosti "Krila Oluje", uglavnom na propovijedima, kad nakratko iskoriste jedinstvene uvjete zadarskog područja za demonstraciju svojeg svjetski poznatog programa. Ovog proljeća došli su na dugih desetak dana zbog službenog treninga, a sve u okviru izvrsne suradnje s Krilima Oluje. Ona, zapravo, ima i šire konotacije: dan ranije održano je službeno predstavljanje zajedničkog rada dviju akrogrupa. Tom prigodom državni tajnik MORH-a Zdravko Jakop istaknuo je zadovoljstvo posjetom, posebice u godini u kojoj obilježavamo tridesetu obljetnicu uspostave diplomatskih odnosa Hrvatske i Ujedinjenog Kraljevstva. Britanski veleposlanik u Hrvatskoj Nj. Eksc. Simon Thomas rekao je: "Hrvatska i Ujedinjeno Kraljevstvo saveznici su i prijatelji na puno razina i puno područja, ali partnerstvo koje ovdje danas slavimo jedno je od najljepših."

Nakon što su "crvene ptice" otišle, krećemo prema Žemuniku i odlazimo do 392. eskadrile aviona 93. krila HRZ-a. Unatoč srdačnom dočeku, teško dolazimo do izjava jer atmosfera je više nego radna. I "Krila Oluje" i Red Arrows tih su dana kontinuirano provodili trenažne letove, a zatim i vrlo detaljne

MEDUNARODNA SURADNJA

analyze te brifinge u kojima su koristili i videomaterijale snimljene iz zraka i sa zemlje. Ne treba zaboraviti ni da su pripadnici hrvatske akrobatske grupe prije svega – nastavnici letenja. To znači da imaju i gomilu drugih obvezza. Ipak, nekako u hodu uspijevamo skupiti nekoliko kratkih informacija, a najvažnije su one da će obje grupe tijekom dana još nekoliko puta krenuti na let. Opet odlazimo prema Svetom Petru i ovaj put zauzimamo još bolje pozicije na uređenom dijelu obale. Blizu nas su britanski kolege, također s fotoaparatima i kamerama. Uskoro je, kad su se crveni Hawkovi pojavitili na nebnu, stigao i poneki mještanin te vikendaš. Gotovo svi, u pravom raju za zrakoplovne spotere, dižu pametne telefone prema nebnu i snimaju. Čini se kao da smo svjesni privilegija da nas nekoliko u miru, bez gužve i besplatno, gotovo pola sata promatramo spektakularne prizore inače rezervirane za krcate aeromitinge.

IZNIMNA PROFESIONALNOST

Još jedan dio showa završava i opet idemo u prostorije Eskadrile. Ovaj smo put uspješniji. Uzimamo nekoliko minuta voditelju "Krila Oluje" satniku Darku Belančiću, koji se upravo vratio s na-

stavničkog leta. Neizbjegno je naše pitanje o usporedbi "Krila Oluje" i Red Arrowsa. Britanci jesu elita, ali i hrvatski kolege već godinama izazivaju oduševljenje ljubitelja zrakoplovstva širom Europe. "S letačkog aspekta, proces pripreme i analize manje-više je sličan. Cijeli sustavi organizacije prilično se razlikuju. Oni imaju vlastiti uhodani sustav potpore i logistike koji funkcioniра desetljećima. Jedini im je posao letački program i njegovo uvježbavanje. Naša je primarna zadaća kao nastavnika letenja obučavati polaznike kako da postanu vojni

Primarna je zadaća članova "Krila Oluje" da kao nastavnici letenja obučavaju polaznike kako da postanu vojni piloti

"Nisam vidio svoj tim tako sretan barem šest mjeseci," rekao je pukovnik Montenegro

piloti. Letenje u akrobatskoj grupi do datna je zadaća," naglašava Belančić. Razlike u samom programu diktiraju karakteristike letjelica: turboelisnog Pilatusa PC-9M i mlaznog BAE Hawk T-1A. Britanski avion dobiva na atraktivnosti zbog brzine, glasnoće i dima, koji je gušći zbog veće temperature izgaranja. RAF iznimno cjeni te letjelice i zadržat će ih možda i idućih petnaest godina. S druge strane, hrvatski su avioni tiši, elegantniji, ali i sporiji. "Njihova je razina letačkih sposobnosti i održavanja formacije izvrsna, posebno kad se uzme u obzir da im je to 'dodatni' posao. Kroz godine sjajnih izvedbi izgradili su reputaciju iznimnih profesionalaca. Što se tiče onoga što mi ne možemo, a oni mogu izvesti, to su manevri pri jako malim brzinama. Sporije je ponekad i bolje, jer zadržava show u blizini gledatelja," kaže RAF-ov pilot Montenegro.

MALA EKSPEDICIJSKA BAZA

Doći do izjave pukovnika Montenegro nije bilo ništa lakše. Trebali smo pričekati da uvježbavanje koje smo vidjeli bude analizirano. To se nije smjelo prekidati, pa ni na pet minuta. Ipak, dobili smo termin, no malo prije no što će se opet vinuti u nebo. Pukovnik se prisjetio prvih razgovora o suradnji iz 2016. godine, kad su "Krila Oluje" oduševila

Razlike u samom programu diktiraju karakteristike letjelica: turboelisnog Pilatusa PC-9M i mlaznog BAE Hawk T-1A

Britance na aeromitingu Royal International Air Tattoo (RIAT). Već iduće godine RAF-ovi su stigli u Zemunik vraćajući se kući iz Grčke i izveli pozdravni let. Tad su pukovnik Montenegro i suradnici uvidjeli da je područje oko Zadra izvrsno za njih ne samo zbog hrvatskog gostoprimstva i uvježbavanja formacijskog letenja nego zbog prilike da se prvi put uvježbavaju iznad mora. "Mogu reći da je ovaj tjedan najbolji koji smo imali za uvježbavanje. Imali smo lijepo vrijeme. To pomaže," smješka se pilot, dodajući da je okružje predivno, ali zna biti i izazovno. To uglavnom vrijedi za izvođenje manevra mimoilaženja kod planinskog područja Velebita ili za poniranje iznad izrazito mirnog mora, kad se mogu javiti optičke iluzije.

Daljnja događanja odlučili smo pratiti sa stajanke kako bismo vidjeli i neke procedure polijetanja i slijetanja. "Krila Oluje" pratimo i poznajemo već godinama, ali uvjek je zadovoljstvo gledati što znaju i mogu, razmijeniti koju riječ s pilotima i tehničarima te steciti nove dojmove za nekoliko riječi na papiru ili za objektiv fotoaparata. Što se tiče Britanaca, zanimljivo je da su transportnim avionom dovezli praktički cijelu malu bazu, tj. kontejnere s različitom opremom ili one u kojima su smještene male radionice za ekspedicjsko održavanje zrakoplova. Red Arrows ugledan je veleposlanik RAF-a, pa i Ujedinjenog Kraljevstva, stoga praktički ima status postrojbe i sve što s tim statusom dolazi. Aviona je bilo devet: prvo ih je u kratkim razmacima poletjelo osam, a nakon nekog vremena i deveti. Njim je, u glavnoj ulozi za cijeli obučni ciklus, pilotirao upravo pukovnik Montenegro.

"Vjerujemo i nadamo se da će se suradnja nastaviti. Obje grupe mogu štošta vidjeti i naučiti jedna od druge," zaključuje satnik Belančić. "Nisam video svoj tim tako sretan barem šest mjeseci," rekao je pukovnik Montenegro aludirajući na trenažne uvjete, ali i gostoprimstvo 93. krila i Zadrana.

Čisto nebo, mirno more, u pozadini zelenilo Pašmana, a na nebnu letjelice koje izvode nevjerojatne formacije, petlje i bliska mimoilaženja

ZAVOD KOJI IMA

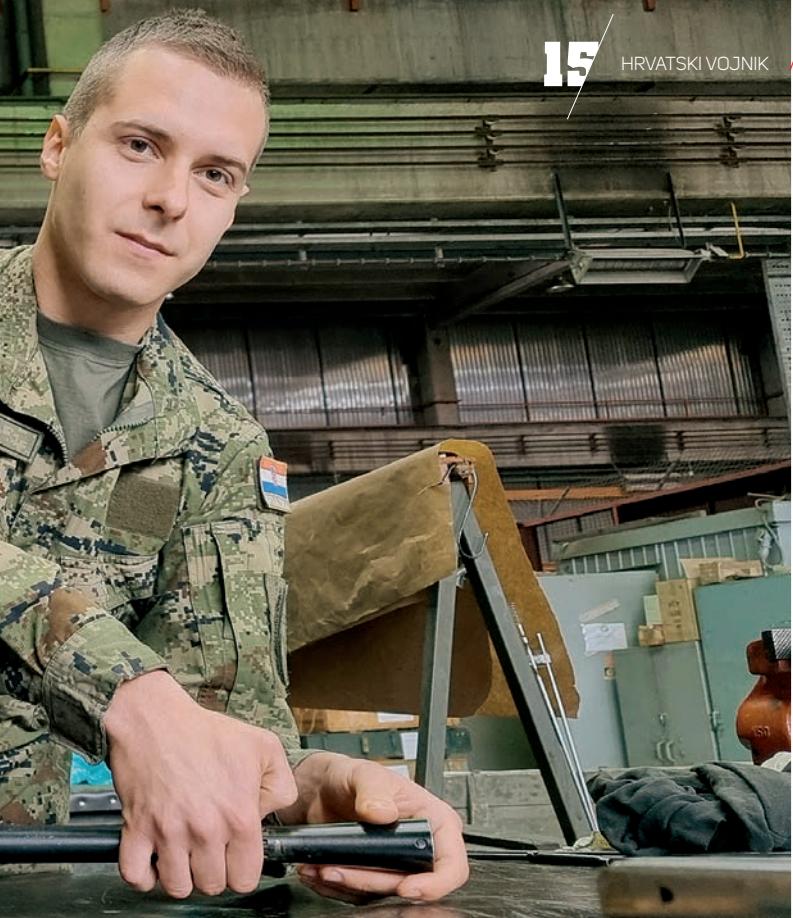
Na temeljima visokih ljudskih i stručnih osobina, predanosti poslu i vojnoj službi koji krase svakog djelatnika Remontnog zavoda, bespoštednim zalaganjem i zajedničkim radom, Remontni zavod danas je spreman i sposoban prihvati i podržati sve procese održavanja i remonta sve složenijih i sofisticiranih sredstava naoružanja i vojne opreme za čije se održavanje zahtijeva primjena novih suvremenih tehnologija i opreme...

Bili su jutarnji sati kad smo stigli u Remontni zavod Zapovjedništva za potporu. Sračna dobrodošlica zapovednika pukovnika Ivana Leutaru mijesala se sa zvukovima rada strojeva i glasnim razgovorima koji su dolazili iz "pogona". Prizor koji smo vidjeli kad je pukovnik Leutar otvorio vrata pogona ne ostavlja ravnodušnim. Bio je to kao ulazak u neku drugu dimenziju.

Remontni zavod izvršna je postrojba Zapovjedništva za potporu s misijom provedbe i nadzora najviše razine radioničkog održavanja i remonta naoružanja, složenih borbenih sustava i vojne opreme u njihovu životnom ciklusu. Od pukovnika Leutara doznajemo da,

TEKST I FOTO
Jelena Dedaković

osim neposredne provedbe radova održavanja i remonta, Remontni zavod daje neizmjeran doprinos osiguranju koncentracije znanja i sposobnosti nužnih za opstojnost cjelokupnog sustava održavanja materijalnih sredstava, kroz obuku i osposobljavanje osoblja za potrebe drugih ustrojstvenih cjelina OSRH, sudjelovanja u raznim stručnim povjerenstvima te međunarodnim operacijama, gdje se i sad nalaze dva pripadnika Remontnog zavoda. Važnost i ulogu Remontnog zavoda zapovjednik nam objašnjava dok nas vodi do "pogona" – "Ključan čimbenik našeg uspjeha i najveće bogatstvo Remontnog zavoda bili su i ostali stručni i sposobni ljudi – vojnici, dočasnici, časnici, državni službenici i namještenici, čije su vrijedne ruke mnoga idejna rješenja Remontnog zavoda provele u djelo. Tako da je danas teško zamisliti bilo koje tehničko sredstvo kopnene vojske ili vojni objekt na kojem nema tragova djelatnika Remontnog zavoda." U to smo se uvjerili i sami. Veličinu "pogona" teško je opisati riječima, jer se u veli-

DUŠU

koj hali podijeljenoj na nekoliko radnih prostora odvija velika većina rada na sredstvima – naoružanje, vozila, zavarivački radovi, autolakirerski radovi samo su jedan dio koji smo vidjeli, a cijeli dan u Remontnom zavodu nije dovoljan da obidemo sve.

ODSJEK ZA ODRŽAVANJE NAORUŽANJA

Obilazak započinjemo u Odsjeku za održavanje naoružanja. Pažnju nam privlače mlađi dečki u civilnoj odjeći. Od vojnog specijalista desetnika Jadranka Ratešića saznajemo da su to učenici Elektrostrojarske obrtničke škole u Zagrebu na praksi za zvanje puškar. Svaká dva tjedna dolaze na praksu četiri puta tjedno, prema njihovu rasporedu sati. "Praksu u Remontnom zavodu ključna je za srednjoškolce jer je ovo jedino mjesto gdje mogu raditi na naoružanju, u školi nemaju te mogućnosti," navodi desetnik Ratešić. Osim smjera puškar, Remontni zavod provodi praksu i s mehaničarima, električarima i ostalim smjerovima. Praksu provode

U Remontnom zavodu praksu održaju i srednjoškolci smjera puškar, mehaničar, električar i ostali, a provode je iskusni tehničari s dugogodišnjim iskustvom, među kojima je i desetnik Jadrano Ratešić. Velika pomoć mu je i mladi vojnik Verino Joha, mehaničar za pješačko naoružanje

iskusni tehničari s dugogodišnjim iskustvom, s pojačanjem mladog vojnika Verina Joha, kojeg je ljubav prema naoružanju dovela u Remontni zavod. Ovog kolekcionara naoružanja, nakon završene srednje škole i prakse u HS Produktu životni je put odveo preko dragovoljnog vojnog osposobljavanja i specijalističke vojne obuke do Remontnog zavoda na dužnost mehaničara za pješačko naoružanje. "Iznimno me zanima naoružanje, ali ne u smislu gađanja. Zanimaju me funkcionalni sklopovi, na koji način oružje funkcioniра i odrađuje. Svaki je kvar specifičan i potrebno mu je pristupiti drugačije od pret-hodnog. Najčešći su kvarovi uzrokovani ljudskim faktorom, ali svaki kvar uspješno otklonimo," zaključuje vojnik Joha dodajući kako mu je najdraže raditi na teškoj strojnici Browning M2. "Potrebne su godine i godine obučavanja i usavršavanja za uspješnog tehničara. Smatram da sam kroz praksu u HS Produktu i trogodišnji rad u Remontnom zavodu stekao veliko znanje. Certificirani sam tehničar za pješačko naoružanje, a nadam se da će dobiti i dočasnički čin vojnog specijalista," zaključuje vojnik Joha. Njegovo znanje imali smo prilike vidjeti i u praksi. Na VHS-D1 objašnjava nám stupnjeve održavanja naoružanja. "Prvi je stupanj korisničko održavanje, nakon čega slijedi drugi tehnički pregled i složeniji popravci, a treći je otklon težih kvarova. To je, kod Browninga primjerice, zamjena cijevi ili izmjena zapinjača zatvarača. Tu spada i remont cijelog naoružanja, odnosno rastavljanje specijalnim alatima do naj-sitnijih dijelova." Desetnik Ratešić opisuje proces održavanja naoružanja. Nakon primitka naoružanja od drugih postrojbi provjeravaju se serijski brojevi nakon čega oružje "ide u rad". "Nakon vizualnog pregleda i čišćenja oružje se pregledava do najsitnijeg detalja te ako je uočen kvar, on se popravlja, a ako je oružje ispravno slijedi klasičan tehnički pregled – mjerjenje kalibra cijevi, provjera nagriženosti, sastavljanje i konzervacija nakon koje se naoružanje vraća u matične postrojbe," kaže desetnik Ratešić.

ODSJEK ZA STROJNU OBRADU

Obilazak nastavljamo u Odsjeku za strojnu obradu, završne radove i izradu dijelova. Prolazimo preko cijelog "pogona", zahvalni poručnici Marti Novak koja nam je pratinja jer u tako velikom "pogonu" lako se izgubiti. Prolazimo kroz tri hale i dolazimo u lakirnicu. U hali je parkirana upravo obojena trideset metara duga autodizalica. Tu nas dočekuje vojni specijalist skupnik Davor Biondić koji nam otkriva još jednu halu, odnosno prostor za sušenje vozila. Skupnik Biondić, po struci strojarski tehničar, pripadnik je OSRH sedamnaest godina, a djelatnik je Remontnog zavoda tri godine. Govori nam o autodizalici parkiranoj u prostoru lakirnice. Naizgled jednostavan proces, za vozilo nosivosti trideset tona može biti zahtjevan i izazovan. "Nakon pranja vozila rastavljamo dijelove koji se ne lakiraju, odnosno inox, auspuh i slično. Zatim brušenjem skidamo prvi sloj boje te stavljamo zaštitu na dijelove koje ne lakiramo. Proces lakiranja koji potom slijedi za neke dijelove podrazumijeva primjenu primera, temeljnu boju te završnu boju, nakon čega slijedi sušenje koje traje 24 – 36 sati. Puhalicama toplog zraka osiguravamo optimalnu temperaturu od 22 stupnja Celsiusa. Kad je vozilo u potpunosti suho, lijepimo naljepnice grba RH te termostabilnom bojom pokrivamo dijelove izložene visokim temperaturama." Nakon

REMONTNI ZAVOD ZzP-a

REMONTNI ZAVOD ZzP-a

četiri tjedna radova nekad bijela dizalice sad je prepoznatljive standardne zelene NATO-ove boje. Skupnik Biondić navodi kako veličina vozila ne diktira trajanje lakiranja, već stanje u kojem ih zaprime jer priprema pred lakiranjem zahtjeva puno više vremena. Od izazova posla skupnik Biondić navodi izloženost visinama i bojama na nitrobazi, no dodaje kako je u tijeku postupak prelaska na boje na bazi vode. "Prilikom rada na vozilima moramo koristiti zaštitnu opremu, odjelo, masku s aktivnim ugljenom, radne rukavice i zaštitu za glavu," kaže skupnik Biondić. Predanost poslu i profesionalnost potvrđuje i činjenica da njemu i kolegama radni vikendi nisu strani pojam kako bi se ispoštivali rokovi, a kaže kako su za vojnog specijalista potrebne iznadprosječne vještine.

PODODSJEK ZA ODRŽAVANJE SREDSTAVA VEZE

Na prolaz koji vodi prema pogonu nastavlja se dugi hodnik na čoj se sredini nalazi ured iz kojeg čujemo žamor i pištanje radiouređaja. U Pododsjeku za održavanje sredstava veze Odsjeka za održavanje specifičnih sredstava vidimo poznate i nepoznate radiouređaje i opremu za održavanje radiouređaja. Vojni specijalist desetnik Danijel Rihtarić održavanjem radiouređaja bavi se od 1994. godine, a radi na svim sredstvima veze koja se koriste u OSRH – ručni i prijenosni radiouređaji te radioreleji, kao i radiouređaji montirani u vozilima. "Specifičnost je da tehničar, osim što poznaje sva sredstva veze, ujedno mora biti i elektroničar po zanimanju," objašnjava desetnik Rihtarić. Također, tehničari moraju biti sposobni raditi u svim uvjetima, kao i na vozilima. Proces obučavanja je dugotrajan, a preduvjet je elektrotehnička škola i nekoliko godina prakse kako bi tehničar mogao samostalno obavljati dužnost u Pododsjeku. "Prenošenje znanja iskusnih dočasnika na mlađe kolege ključno je za razvijanje perspektivnih vojnika i dočasnika, no osim toga oni prolaze obuke i tečajeve u OSRH i u tvrtkama koje se bave proizvodnjom radiouređaja," naglašava desetnik Rihtarić. Usapoređuje nam održavanje modernijih i starijih uređaja te nam kaže kako su mu draži stariji radiouređaji.

Djelatnici Pododsjeka za održavanje sredstava veze provode održavanje srednjeg stupnja remonta, dok starije radiouređaje nekad moraju rastaviti do najsitnijeg dijela da bi se pronašao i otklonio kvar

Magistrica znanosti Vesna Sikiričić stoji iza projekta izrade nosača za strojnicu PKT i tešku strojnicu Browning na vozilima M-ATV i Iveco, kao i sklopivih nosača ranaca te prototipa nosača kutija za streљivo za BOV Patriju. Cijeli proces, od ideje, projekta i izrade dijelova za nosače te samih nosača i njihova zavarivanja na vozila u potpunosti rade djelatnici Remontnog zavoda

Naime, za novije radiouređaje stupanj najvišeg održavanja zadržavaju tvrtke koje ih proizvode tako da Pododsjek ima sposobnosti održavanja srednjeg stupnja remonta, dok se stariji radiouređaji mogu rastaviti do najsitnijeg dijela. Drugim riječima, "za starije uređaje treba znanja i iskustva da se pronađe, a tek onda otkloni kvar, dok uz novije radiouređaje dolaze uređaji koji detektiraju kvar," zaključuje desetnik Rihtarić.

ODSJEK ZA STROJNU OBRADU, ZAVRŠNE RADOVE I IZRADU DIJELOVA

Napuštamo "ured radiouređaja" te se vraćamo u pogon. Pažnju nam sad privlače bljeskovi uređaja za zavarivanje

ispred kojih se na stolu nalaze naslagani svježe zavareni metalni okviri. Magistrica znanosti Vesna Sikiričić objašnjava namjenu metalnih okvira i veza je između potrebe i realizacije kad su u pitanju zavarivački radovi još od 1994. godine. Od svojih projekata ističe nosače za strojnicu PKT i tešku strojnici Browning na vozilima M-ATV, kao i Iveco vozilima. Sudjelovala je također u misiji u Afganistanu sa zadaćom zavarivačkih radova, odnosno popravaka vozila. Metalni okviri koje smo vidjeli nisu ništa drugo nego nosači za BOV Patriju. "S obzirom na skučenost unutrašnjosti Patrije rodila se ideja da se oprema u vidu borbenih ranaca odlaže na vanjski dio vozila. Projektirali smo sklopive nosače ranaca koji se spajaju na postojeće vijke jer je u pitanju pancirni čelik koji je izazovan za bušenje, a i samim ga se bušenjem oslabljuje," objašnjava nam Sikiričić, dodajući kako je, uz nosače borbenih ranaca, projektirala prototip nosača kutija za streljivo za BOV Patriju. Objašnjava nam kako cijeli proces, od ideje, projekta i izrade dijelova za nosače te samih nosača u potpunosti vrše djelatnici Remontnog zavoda, konkretno Odsjeka za strojnu obradu, završne radove i izradu dijelova. "Postupak je komplikiran. Od samih nacrta, preko narudžbe dijelova, pa sve do izrade samih dijelova i zavarivanja trebalo nam je šest mjeseci, a to je relativno i kratak rok," kaže. Istimje kako je zavarivanje usko specijalizirano područje, a u dugogodišnjem radu u Remontnom zavodu nastoji prenijeti "znanje, iskustvo i ljubav prema zavarivanju i radu".

PODOSJEK ZA OPTOELEKTRONIKU, SUSTAVE UPRAVLJANJA PALJBOM I RADARE

Prije napuštanja Remontnog zavoda zadnje nam je stajalište još jedan pododsjek Odsjeka za održavanje specifičnih sredstava. Ulazimo u ured na prvom katu gdje u kutu vidimo uredno naslagane razne kutije, a na sredini prostorije veliki stalak na koji se montiraju razne napravice. Vojni specijalist desetnik Krešimir Mihelić precizni je mehaničar za optičke instrumente i ciljničke naprave, a Pododsjek za optoelektroniku, sustave upravljanja paljbom i radare bavi se pregledom i popravkom svih vrsta ciljničkih naprava na topovima, haubicama, minobacačima i ciljnih naprava naoružanja na borbenim vozilima, topničkih i ručnih kompasa, dalekozora i snajpera, noćnih naočala... koje se koriste u OSRH

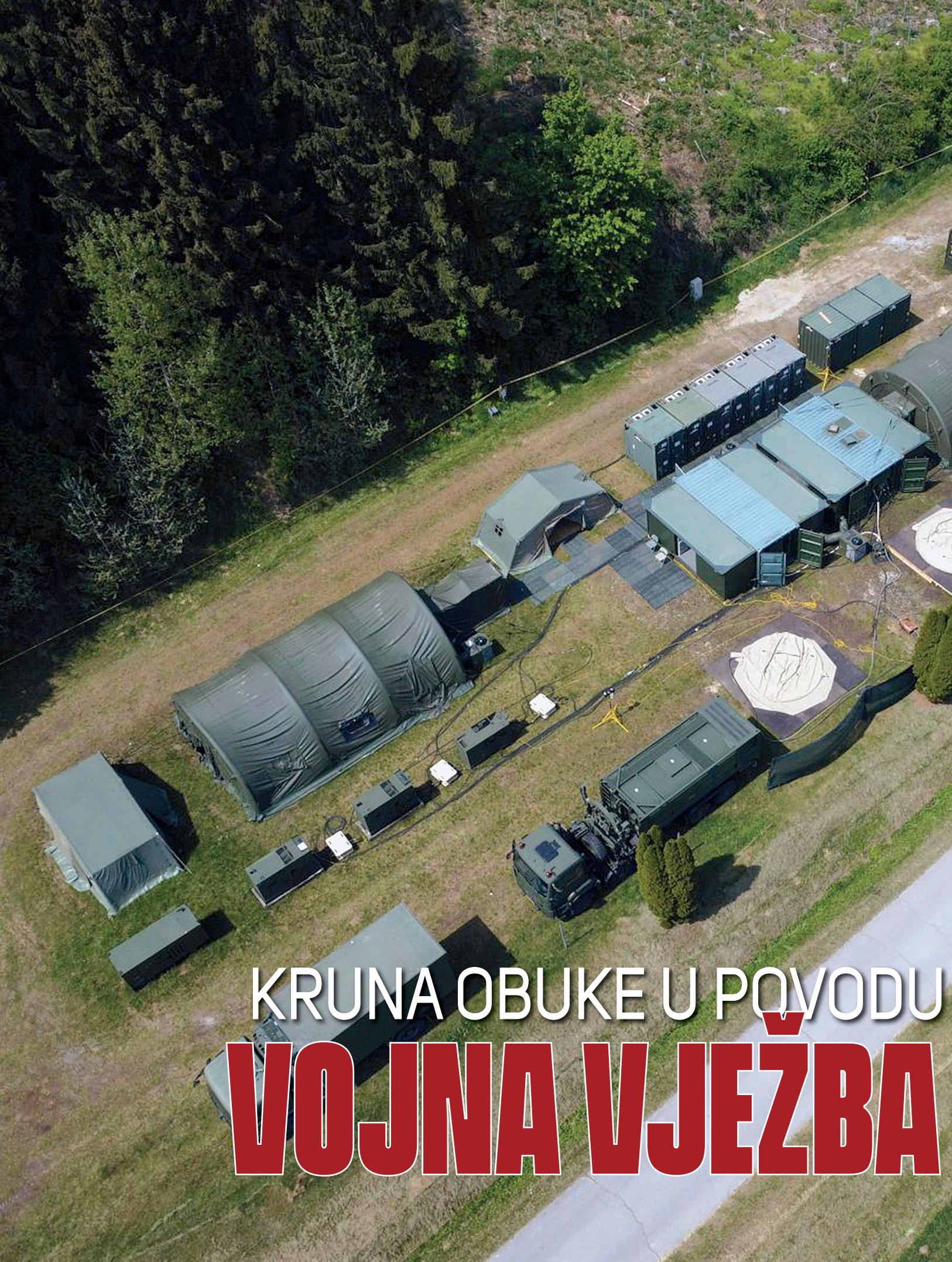
"Ključan čimbenik našeg uspjeha i najveće bogatstvo Remontnog zavoda bili su i ostali stručni i sposobni ljudi – vojnici, dočasnici, časnici, državni službenici i namještenici, čije su vrijedne ruke mnoga idejna rješenja Remontnog zavoda provele u djelu. Danas je teško zamisliti bilo koje tehničko sredstvo kopnene vojske ili vojni objekt na kojem nema tragova naših djelatnika," ističe zapovjednik Zavoda pukovnik Ivan Leutar

kako se Pododsjek za optoelektroniku, sustave upravljanja paljbom i radare bavi pregledom i popravkom svih vrsta ciljničkih naprava na topovima, haubicama, minobacačima i ciljnih naprava naoružanja na borbenim vozilima, topničkih i ručnih kompasa, dalekozora i snajpera, noćnih naočala, kvadrantna svih vrsta koji se koriste u OSRH, odnosno, kako desetnik Mihelić kaže, "sve što ima ciljnu napravu mi održavamo." Prvo se pregledavaju mehanička oštećenja, nakon čega se vrši pregled, odnosno defektacija i provjera mrtvih hodova. "Ako veličina mrtvih hodova prelazi dvije tisuće, radimo remont sredstva. To je 'precizna mehanika'," objašnjava desetnik Mihelić. Stalak koji se nalazi na sredini prostorije univerzalni je stalak na koji se montiraju različiti prihvati, a s pomoću kojeg se provjeravaju sve ciljničke naprave u OSRH. "S pomoću njega vršimo korekciju i podešavanje ciljnih naprava kako ne bi došlo do nepravilnosti prilikom korištenja ciljnih naprava. Upravo zato dva puta vršimo provjeru," objašnjava desetnik Mihelić, koji se ovim uskim područjem mehanike bavi od 1992. godine. No, unatoč trideset godina iskustva, kaže kako još uvijek postoje kvarovi koji zahtijevaju puno više truda za otklanjanje. Na pitanje postoje li neotklonjivji kvarovi kratko odgovara: "Ža nas nema neotklonjivih kvarova, jedino zamjena nepopravljivih dijelova."

Iz Remontnog zavoda odazimo ispraćeni riječima pukovnika Leutara: "Na temeljima visokih ljudskih i stručnih osobina, predanosti poslu i vojnoj službi koji krase svakog djelatnika Remontnog zavoda, bespovrednim zalaganjem i zajedničkim radom, Remontni je zavod danas spreman i sposoban prihvatiti i podržati sve procese održavanja i remonta sve složenijih i sofisticiranijih sredstava naoružanja i vojne opreme za čije se održavanje zahtijeva primjena suvremenih tehnologija i opreme."

**Vojni specijalist
desetnik Krešimir
Mihelić** precizni je
mehaničar za optičke
instrumente i ciljničke
naprave, a Pododsjek
za optoelektroniku,
sustave upravljanja
paljbom i radare
bavi se pregledom i
popravkom svih vrsta
ciljničkih naprava na
topovima, haubicama,
minobacačima i ciljnih
naprava naoružanja
na borbenim vozilima,
topničkih i ručnih
kompasa, dalekozora
i snajpera, noćnih
naočala... koje se
koriste u OSRH

KRUNA OBUKE U POVODU
VOJNA VJEŽBA

20. OBLJETNICE RSOM 22

ZAPOVJEDNIŠTVO ZA POTPORU

Vježba RSOM 22, kojom Zapovjedništvo za potporu slavi svoju 20. obljetnicu, naglašava važnost logistike kao združene borbene funkcije koja je zajedno s drugim funkcijama ključna za uspješno ostvarivanje ciljeva u operacijama...

TEKST

Jelena Dedaković

FOTO

Josip Cindrić, Mateja Proučil, Dino Varošanec

Angažiranje postrojbi kopnenih snaga u području operacije zahtijeva angažiranje Zapovjedništva za potporu, odnosno njegovih postrojbi koje će pružiti potporu tim snagama u izmeštanju, povezivanju s vojnom opremom i sredstvima. Cilj je priprema kopnenih snaga za odlazak na odredište u području djelovanja. Upravo su navedene zadaće, dakle prihvat, smještaj i nastavak kretanja (*Reception, Staging, Onward Movement – RSOM*) prikazane na vojnoj vježbi RSOM 22, kojom Zapovjedništvo za potporu slavi svoju 20. obljetnicu. Vježba naglašava važnost logistike kao združene borbene funkcije koja je zajedno s drugim funkcijama ključna za uspješno ostvarivanje ciljeva u operacijama.

Brigadir Darko Vuković načelnik je Odjela za operativne poslove i obuku ZzP-a. Kao direktor vježbe objasnio nam je koliko je važna za ZzP: "Ovo je prva ovakva vježba na razini Oružanih snaga, odnosno prva vježba koju ZzP samostalno organizira i provodi." Cilj je vježbe utvrditi dostignute razine operativnih sposobnosti iz misije i zadaća postrojbi Zapovjedništva za potporu. "Sama obuka kontinuiran je proces koji postrojbe provode u svakodnevnom radu. Postrojbe ZzP-a u više su navrata dokazale svoje sposobnosti i razinu obučenosti sudjelovanjem na vježbama gdje su nositelji bili druga granska zapovjedništva – Hrvatska kopnena vojska, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, Zapovjedništvo specijalnih snaga," ističe brigadir Vuković. Objašnjava nam kako vježba naglasak stavlja na stožernu kulturu, odnosno provedbu stožernih trenaža, a u nju je kroz planski proces uključen i Stožer ZzP-a. Načelnik Stožera – zamjenik zapovjednika ZzP-a brigadni general Ivan Raos časnik je odgovoran za provedbu vježbe. Moramo spomenuti i pukovnika Krasnodara Brlečića, operativnog časnika Odjela za operativne poslove Stožera ZzP-a, ujedno zamjenika direktora vježbe, koji je svojim radom, zalaganjem i entuzijazmom znatno pridonio planiranju same vježbe.

Stožer ZzP-a sudjelovao je u izradi dokumentacije na temelju koje se provodi vježba. Cilj je kroz određene incidente dati određene supozicije zapovjedniku snaga te vidjeti njegovu reakciju, odnosno ocjenjuju se koraci u procesu donošenja vojnih odluka vezano uz dane incidente. Brigadir Vuković dodaje kako motiviranost pripadnika ZzP-a na visokoj

razini, što ne čudi jer prvi put sudjeluju na ovakvom tipu vojne vježbe. Vojni poligon "Gakovo" područje je povezivanja ljudstva i opreme, gdje su postrojbe ZzP-a od 9. do 11. svibnja prikazale svoje sposobnosti u dnevnim i noćnim uvjetima. Dio snaga, odnosno Tim za pročišćavanje vode, izmješten je na vojni poligon "33. inženjerijske brigade HV – Cerovac". Na vojnem poligonu "Gakovo" nazočili smo impresivnom prizoru uigranih postrojbi ZzP-a. Uz zapovjedno mjesto vježbe i TOC, tu je postrojba za pretovar u lukama, timovi za kontrolu kretanja, terenska postaja za opskrbu gorivom, transportna satnija, namjenska sastavnica sa sposobnosti pružanja prehospitalnog hitnog medicinskog zbrinjavanja, NOS za provedbu asanacije bojišta, terenska kuhinja te terenska postaja za primanje, skladištenje i distribuciju klase V. Osjećamo se kao da smo u pozadini prave operacije. Postrojbe prolaze različite procedure prije formiranja štićenog konvoja koji će izmjestiti ljudstvo, teret i vojnu opremu na ciljano odredište u području djelovanja.

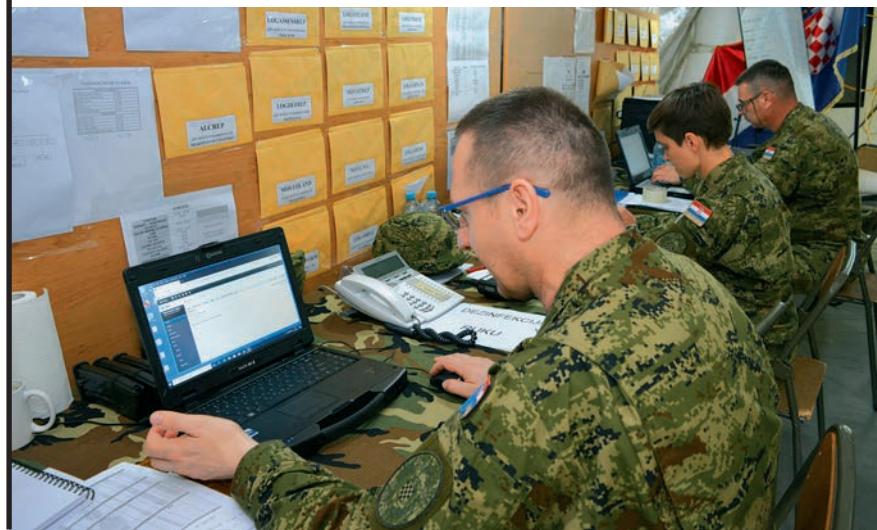
Promatramo utovar borbenih sredstava koja se pripremaju za transport, pripremu goriva za transport i distribuciju, rad terenske kuhinje, brojne incidente koje nam je brigadir Vuković najavio prije početka vježbe, svjedočimo zbrinjavanju ranjenika i asanaciji bojišta. Gledamo i napad na štićeni konvoj, koji je odbijen, te se nastavlja transport ljudstva i tereta do odredišta.

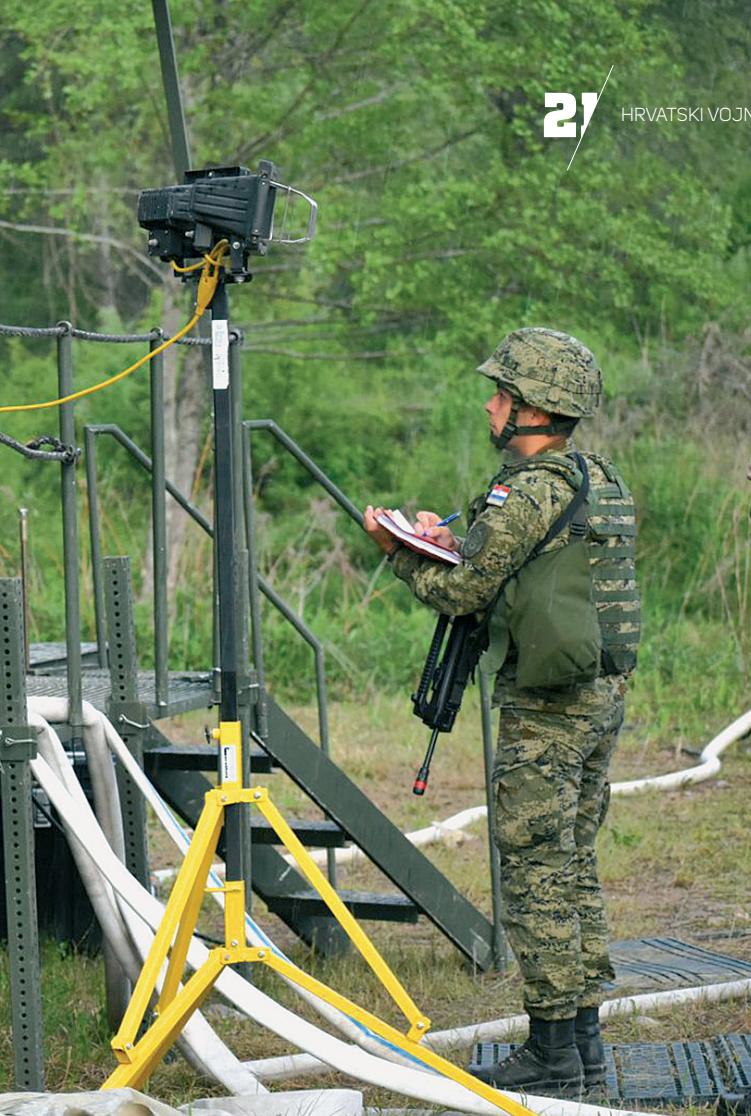
Zanimali su nas dojmovi sudionika vježbe pa smo tako razgovarali sa **stožernim narednikom Vladimiroom Magdićem**, prvim dočasnikom Bojne za opću logističku potporu, pripadnikom ZzP-a od 2004. godine. Sudjelovanje u tri međunarodne misije te na brojnim međunarodnim vojnim vježbama u Republici Hrvatskoj omogućilo mu je stjecanje dragocjenog iskustva. Njemu, kao i drugim pripadnicima ZzP-a, ovo je prvi put da sudjeluje u provedbi vježbe RSOM. "Dojmovi su odlični, a ljudi iznimno motivirani za izvršavanje zadaće. Ponosan sam što sam dio vježbe i što zajedno sa zapovjednikom vodim

Zapovjedno mjesto vježbe i Taktičko-operativni centar

"naše ljude," govori stožerni narednik Magdić. Kao najbolji dio vježbe ističe razvoj nove sposobnosti, odnosno terenske kuhinje za pripremu i podjelu hrane za 600 ljudi u terenskim uvjetima. "Ova je vježba specifična jer smo prvi put ojačani drugim sastavnicama ZzP-a, poput namjenske sastavnice sa sposobnosti pružanja prehospitalnog hitnog medicinskog zbrinjavanja i terenske postaje za primanje, skladištenje i distribuciju klase V u terenskim uvjetima," zaključuje stožerni narednik Magdić te dodaje kako je postrojba zadržala status uvježbanosti kojim je ocijenjena na prošlogodišnjoj vježbi MINIEX.

Poručnica Iris Žuti zapovjednica je Voda za pretovar. Nakon završenog studija Vojno inženjerstvo na Hrvatskom vojnom učilištu, 2020. dobiva postavljenje u Bojni za opću logističku potporu. Objasnjava kako je Vod za pretovar kroz godine sudjelovao na brojnim međunarodnim vojnim vježbama i različitim vježbama OSRH te je kao pojedinačna sastavnica NATO-ovih Ciljeva sposobnosti ocijenjen u rujnu prošle godine na vježbi MINIEX. Dosad nisu sudjelovali na vježbi logističkih sastavnica kao što je RSOM. "Ova vježba pokazala je puni potencijal Zapovjedništva za potporu na samom terenu. Imali smo priliku pokazati sve sposobnosti, što je zahtijevalo prije

Ovo je prva ovakva vježba na razini Oružanih snaga, odnosno prva vježba koju ZzP samostalno organizira i provodi. Cilj je vježbe utvrditi dostignute razine operativnih sposobnosti iz misije i zadaća postrojbi Zapovjedništva za potporu

svega timski rad, visoku motiviranost i vrhunsku koordinaciju između našeg Zapovjedništva i igrajućih sastavnica na terenu," navodi poručnica Žuti. Naglašava važnost prvih dočasnika i ostalih dočasnika koji zahvaljujući iskustvu uvelike olakšavaju rad postrojbi ZzP-a i pružaju potporu zapovjednicima.

Nadnarednik Dragutin Kotarščak prvi je dočasnik Voda za opskrbu materijalne imovine klase III. Pripadnik je HV-a od 1992., a Bojne za opću logističku potporu od 2017. godine. Njegov je Vod 2017. i 2021. uspješno prošao dva ocjenjivanja Ciljeva sposobnosti. "Biti dio ove vježbe znači upoznati se sa stvarnom situacijom na terenu, upoznati sposobnosti pripadnika i opreme za prihvat, skladištenje i popunu gorivom u terenskim uvjetima," zaključuje nadnarednik Kotarščak. Uigranost postrojbi, reakcije na incidente, automatizam provedbe standardnih operativnih postupaka, a ponajviše pristup izvršavanju zadaće i motiviranost pripadnika Zapovjedništva za potporu impresionirali su nas. Nije preambiciozno prepostaviti da će biti provedeno još ovakvih i sličnih vježbi na ovoj razini. "ZzP je specifična postrojba i možemo očekivati da će se razvijati u skladu s dodijeljenim zadaćama nadređenog zapovjedništva, a to osiguravamo ulaganjem u mlade pripadnike i novu tehniku," zaključuje brigadir Vuković.

Hitno medicinsko zbrinjavanje

Napad na štićeni konvoj

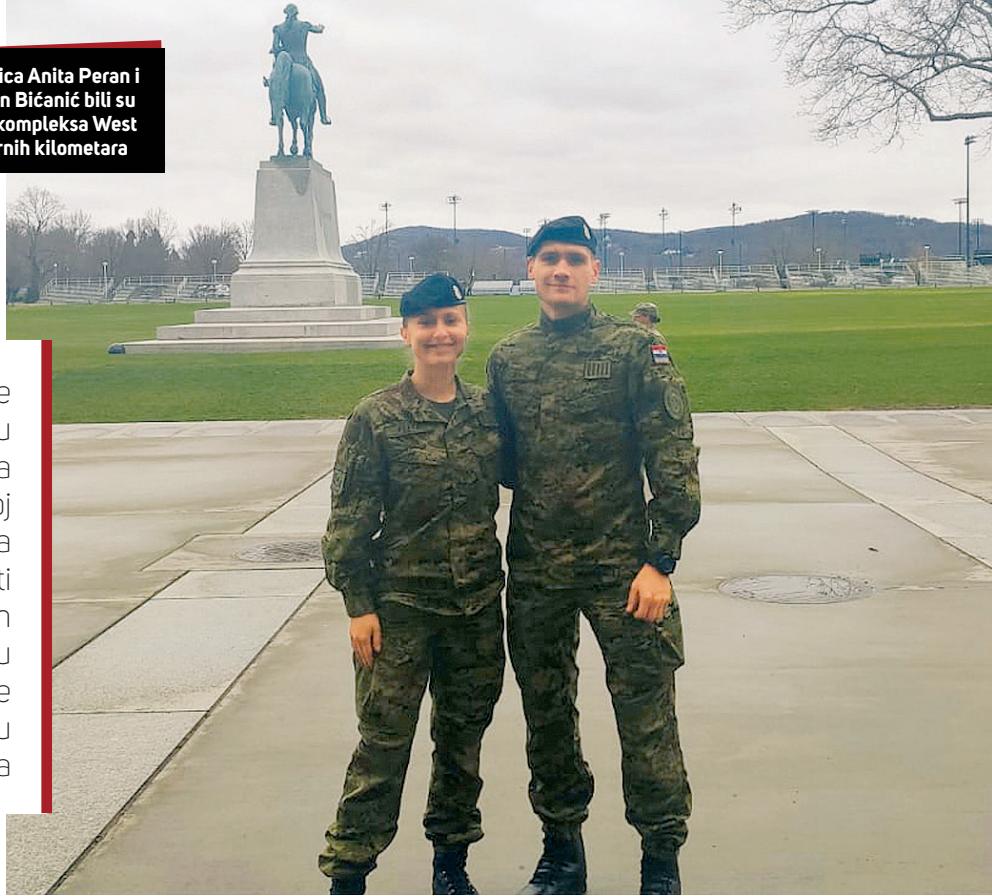
Kadetkinja nadnarednica Anita Peran i kadet nadnarednik Ivan Bičanić bili su iznenađeni veličinom kompleksa West Point od čak 65 četvornih kilometara

HVU

Dvoje kadeta Hrvatske vojske početkom je travnja u sklopu programa razmjene studenata boravilo na najpoznatijoj vojnoj akademiji na svijetu. Deset dana prošlo je brzo. Naši su kadeti sudjelovali u nastavi, sportskim aktivnostima, dobili uvid u život i rad američkih kolega te mogućnost usporedbe dvaju sustava vojnog školovanja

TEKST Martina Stanković

FOTO privatna arhiva

POSJET WEST POINTU

JEDINSTVENO ISKUSTVO

Kadetkinja nadnarednica Anita Peran i kadet nadnarednik Ivan Bičanić sudjelovali su u međunarodnom programu razmjene studenata SAD 03 FAEP (Foreign Academy Exchange Program) u okviru kojeg su se upoznali sa životom kadeta na Vojnoj akademiji Sjedinjenih Američkih Država u West Pointu (United States Military Academy – USMA West Point). Tijekom deset dana imali su priliku sudjelovati na nastavi kadeta West Pointa, u njihovim programima tjelovježbe i vojnim obukama, upoznali su se s radom simulacijskog središta i sudjelovali u brojnim drugim aktivnostima. Razmijenili su također iskustva s kadetima iz 26 drugih zemalja koji su tad boravili na West Pointu.

Na West Point došli su 1. travnja. Iznenadio ih je svojom veličinom od 65 četvornih kilometara, ali i ljestpotom utvrde projektirane 1778. godine tijekom Američke revolucije. Kompleks su obišli uz

pratnju stručnog službenog vodiča. "Ostali smo bez riječi! To je toliko velik kompleks, u kojem imaju sve što im je potrebno: trgovine, restorane, klubove, bolnicu... Kadetima je ponuđeno: padobranstvo, konjički centar, skijalište, teretane, stijena za penjanje koja prolazi kroz dva kata, nekoliko terena za košarku... Teško je to opisati riječima, to stvarno morate vidjeti," opisuju svoje prve dojmove kadeti. Prva dva dana bili su faza prilagodbe, vrijeme za upoznavanje pa i sudjelovanje u tjelesnim provjerama. U nedjelju su započeli sa službenim sudjelovanjem u aktivnostima, ali to je bilo zabavno kuglanje za kadete iz 26 zemalja.

"NEVJEROJATAN DOŽIVLJAJ"

"Radni dan kadeta na West Pointu najbolje se može opisati kao *busy*,

zauzet," kaže kadetkinja Peran uz osmijeh. Ustajanje u 6 sati, zatim postrojavanje i doručak, a u 7:45 početak nastave. Timovi koji se natječu u sportu započinju svoj dan još ranije jutarnjim treningom. Jutarnji dio nastave traje do ručka koji je obvezan za sve kadete. "Nevjerojatan je to doživljaj. U podne u dvorani za ručak 5000 kadeta čeka znak za početak izvikujući imena svojih timova: Go Dragons! Go Cowboys! i provode razne rituale poput lupanja stolicama," pojašnjava kadet Bičanić. U 13 sati vrijeme je za sportske aktivnosti: bejzbol, ragbi, plivanje i drugo. Svi su uključeni u neku od sportskih sekcija. Potom imaju još sat vremena nastave te vojne aktivnosti. Česte su topografske hodnje s teretom i naoružanjem, a vojna je obuka isključivo pješačka. Obvezni raspored završava u 19 sati kad po-

činju s učenjem ili imaju različite slobodne aktivnosti, a do 23:30 svi moraju biti u svojim sobama.

Hrvatski kadeti prvi su put bili na nastavi na West Pointu u ponedjeljak. Nastava je vrlo zanimljiva zbog pristupa profesora koji se trude na što praktičniji i zanimljiviji način izložiti gradivo. Sudjelovanje u nastavi vrlo je dinamično kroz metodu *brainstorminga*.

Vojna akademija West Point poznata je po odličnom obrazovanju, ali i čvrstoj stezi. Naši su kadeti to najbolje doživjeli na gađanju s američkim naoružanjem i u simulacijskom središtu. "Samo gađanje ne razlikuje se toliko od našeg, ali je zanimljivo što cijeli tijek organiziraju i provode kadeti bez nadzora časnika pri čemu je provedba disciplinirana i brza," kaže nam kadetkinja Peran. Simulacijsko središte sastoji se od dva dijela. U prvom su računala, a u drugom dijelu moguće je pristupiti svojem pješačkom naoružanju.

"Naoružanje koje koristite replike su koje realno simuliraju masu i trzaj pravog naoružanja. Usmjeravate ga prema velikom zaslonu na kojem se pojavljuje realna situacija na koju onda kadet reagira. U simulacijskom središtu najbolje uočite samoinicijativu i odgovornost. Kadeti djeluju u različitim ulogama i sve provode samostalno bez nadzora časnika što je kod nas teško provesti," objašnjava kadet Bičanić.

Posjetili su i New York koji se nalazi 80 kilometara istočno od West Pointa. Imali su također susret i večeru sa zapovjednikom West Pointa general-pukovnikom Darrylom A. Williamsom i tad su mu uručili plaketu Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman". Tijekom boravka upoznali su ljudе iz cijelog svijeta te razmjenili iskustva. "Najviše smo se družili s Poljacima, Rumunjima, Talijanima i Belgijcima. Iskustva i dojmovi su nam slični, možda zato što dolazimo iz manjih zemalja sa sličnim sustavom obrazovanja," kažu nam kadeti.

SPORT I STRANI JEZICI

Domaćini u Americi bili su im kadetkinja Ava Lusskin i kadet Scott Iliff i pružili im najbolje moguće iskustvo. Naime, tri tjedna prije odlaska u Ameriku hrvatski kadeti bili su njihovi domaćini te su im pokazali način školo-

Kadete s West Pointa najviše su zanimali dvije stvari što se tiče hrvatskih kadeta: kojim se sportom bave te koje jezike znaju

Susret sa zapovjednikom West Pointa general-pukovnikom Darrylom A. Williamsom

Vojna akademija West Point poznata je po odličnom obrazovanju, ali i čvrstoj stezi. Naši su kadeti to najbolje doživjeli na gađanju s američkim naoružanjem i u simulacijskom središtu. "Samo gađanje ne razlikuje se toliko od našeg, ali je zanimljivo što cijeli tijek organiziraju i provode kadeti bez nadzora časnika pri čemu je provedba disciplinirana i brza," kaže nam kadetkinja Peran. Simulacijsko središte sastoji se od dva dijela. U prvom su računala, a u drugom dijelu moguće je pristupiti svojem pješačkom naoružanju.

vanja, život i rad na HVU-u u Zagrebu, Splitu i Zemuniku Donjem. "U Zagrebu im se svidio kadetski klub koji su naši kadeti uredili sami te dobra povezanost s glavnim gradom jer su oni dosta izdvojeni. Zanimljivo, fascinantna im je bila boja zgrada jer su zgrade na West Pointu sive. Djelovale su im veselije i manje kao vojarna," doznaјemo od kadeta.

Kadete s West Pointa najviše su zanimali dvije stvari što se tiče hrvatskih kadeta: kojim se sportom bave te koje jezike znaju. Iz toga se vidjelo koliki naglasak stavlju na sport i učenje stranih jezika. Iskustvo multinacionalnog okruženja pokazalo je našim kadetima da mogu biti sigurni u vlastito znanje engleskog jezika, ali su s druge strane uočili i da bi se više pažnje trebalo posvetiti i učenju drugih jezika.

"Ovo je jedinstveno iskustvo u kojem smo mogli vidjeti prednosti i nedostatke našeg i njihova školovanja. Smatramo da je naš sustav bolje koncipiran jer se ranije usmjeravamo prema rodovskoj specijalizaciji, za razliku od kadeta u West Pointu koji specijalizaciju započinju tek kad izidu iz sustava kadeta. S druge strane, postoje i neke prednosti njihova sustava koje bi bilo dobro implementirati u naš sustav. Stekli smo mnogo iskustva i znanja. Tko god dobije mogućnost posjetiti West Point, treba to i učiniti," zaključuju kadeti.

Na strelištu s američkom kolegicom kadetkinjom Avom Lusskin

Kad svoj dan slavi Obučni centar vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević", sposobnosti i mogućnosti postrojbe ne pokazuju samo djelatnici nego i njihovi četveronožni "kolege"

OBLJETNICA

30 GODINA STRUČNOSTI I PROFESSIONALNOSTI

TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Tomislav Brandt

Proslave obljetnica Obučnog centra vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević" među najatraktivnijim su događajima u godišnjem kalendaru OSRH. Kao i kod većine drugih postrojbi, to je prilika da se djelatnici i njihovi gosti podsjete na dane njezina utemeljenja, Domovinskog rata, ulaska u NATO, međunarodnih misija i operacija te drugih postignuća. A prije svega, da se sjetе poginulih i umrlih kolega. Međutim, kad svoj dan slavi postrojba iz Dugog Sela koja je dio Središta za obuku Vojne policije "Bojinik Alfred Hill", njezine današnje sposobnosti i mogućnosti ne pokazuju samo djelatnici nego i njihovi četveronožni "kolege". A ono što oni rade u tandemu sa svojim vodičima uvijek je zadivljujuće. Kako je 11. svibnja Centar u vojarni "Pukovnik Milivoj Halar" slavio okruglu, 30. obljetnicu, svi kao da su pokaznoj vježbi pružili još i dodatni impuls. Demonstracija je bila puna akcije, ali vrlo kontrolirane akcije. Svi sudionici jasno su pokazali stručnost i uvježbanost, a psi poslušnost – ali i hrabrost te odlučnost. Naravno, za sve koji su pratili atraktivni program bio je osiguran i stručni komentar instruktora pa su vještine vodiča i pasa bile i pobliže objašnjene.

Uz sadašnje i bivše djelatnike, polaznike obuke te suradnike postrojbe iz ministarstava, državnih, kinoloških i drugih stručnih organizacija, proslavi obljetnice nazočio je i zamjenik načelnika GS OSRH general-pukovnik Siniša Jurković, načelnik Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove brigadir Vlado Kovačević, zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović, predstavnici ustrojstvenih cjelina OSRH i drugi gosti.

OBLJETNICA

Iako prve ideje o obuci vojnopolicijskih pasa sežu u prosinac 1991., službeni je datum utemeljenja današnjeg Centra 11. svibnja 1992., kad je u vojarni "Trstenik" kod Ivanje Reke održano prvo postrojavanje zaštitno-tragačke postrojbe Vojne policije 2. A brigade. Tijekom 1993. godine unutar 66. bojne Vojne policije ustrojava se Nastavna satnija za uzgoj, preddresuru i dresuru službenih pasa i obuku vodiča. Nastavna satnija postaje temelj razvoja zaštitno-tragačkih desetina unutar postrojbi Vojne policije, kao i obuke vodiča i službenih pasa. Tijekom Domovinskog rata vodiči i zaštitno-tragački psi sudjelovali su u većini oslobođilačkih operacija i ključnim obrambenim aktivnostima Hrvatske vojske. Od 1997. sposobnosti se proširuju jer počinje obuka prvog naraštaja vodiča i službenih pasa Vojne policije za detekciju narkotika i eksploziva.

Centar za uzgoj i školovanje vojnih radnih pasa u Požegi (pri MORH-u) i Nastavna satnija 66. bojne Vojne policije ustrojeni su 1. kolovoza 2000. u jednu postrojbu – Središte za obuku vodiča i službenih pasa u Dugom Selu. Od svibnja 2003. godine Obučno središte vodiča i službenih pasa Vojne policije OSRH nosi ime po pokojnom satniku Krešimiru Ivoševiću. Danas Obučnim centrom zapovijeda satnik Darko Ivić. Postrojbu čini Zapovjedništvo; Vod za obuku vodiča i dresuru pasa; Vod za uzgoj, selekciju i preddresuru; Veterinarska ambulanta (koja je ujedno i Veterinarska služba MORH-a i OSRH) te Opslužna desetina. Centar užgaja službene pse za potrebe OSRH, MUP-a, Ministarstvo finansija – Carinsku upravu te Ministarstvo pravosuđa i uprave. Uzgajivačica Issy Top registrirana je pri Hrvatskom kinološkom savezu i Ministarstvu poljoprivrede. Ime je dobila po prvoj uzgojnoj ženki Issy.

Osnovicu uzgoja čine tri pasmine koje su se pokazale kao svestrane glede namjene te su zadovoljile sve standarde obuke službenih pasa u OSRH: njemački ovčar (radne linije), nizozemski ovčar i belgijski ovčar – Malinois. Hrvatska vojska jedna je od malobrojnih vojski koje se oslanjaju isključivo na vlastiti uzgoj pasa. Pripadnicima Obućnog centra (i predhodnicama postrojbe) predanost radu, privrženost psima, humani programi treninga i obuke, oduvijek su bili poticaj za sve veće i veće zalaganje kako bi dostigli zahtijevane standarde uzgoja i obuke službenih pasa.

U Obućnom centru provode se specijalističke obuke za vodiče i službene pse u realističnim uvjetima (padobranska obuka, transporti zrakoplovima, helikopterima, brodovima itd). Izobrazbu i obuku, kao i veterinarsku skrb, provode isključivo pripadnici Obućnog centra, i to za sve specijalnosti

Centar obučava vodiče i službene pse za sljedeće namjene:

- detekcija eksploziva
- detekcija droga
- detekcija duhana i duhanskih proizvoda
- detekcija naoružanja
- zaštitno-tragačka
- zaštitna
- tragačka
- čuvarska
- psi dvostrukе namjene – detekcija i zaštitna namjena.

uporabe službenih pasa. Svake godine provodi se obvezno godišnje licenciranje svih operativnih timova. Rad vodiča i pasa prepoznat je u brojnim međunarodnim misijama, posebice u Afganistanu, s timovima (MP Dog group) svih namjena u skladu sa zahtjevima.

Krešimir Ivošević rođen je 20. kolovoza 1965. u Zagrebu. Dana 1. ožujka 1992. pristupio je Hrvatskoj vojsci, u djelatni sastav 2. gardijske brigade. U 66. bVP pristupa 28. veljače 1993. kao zapovjednik voda i na toj je dužnosti do 30. rujna te godine, kad dobiva postavljenje na dužnost instruktora za obuku. Bio je jedan od osnivača zaštitno-tragačkih postrojbi u Vojnoj policiji. Kao kinolog i užgajivač svoje je znanje nesebično prenosio kolegama. Umro je od teške bolesti 24. ožujka 1997. godine. Umirovljenim i djelatnim pripadnicima Vojne policije ime satnika Krešimira Ivoševića bilo je i ostalo simbol otpora, hrabrosti i domoljublja te smjer u kojem treba voditi postrojbe službenih pasa kao važan doprinos OSRH i savezničkim snagama.

Reprezentativac Hrvatske u streljaštvu i ugovorni pričuvnik Hrvatske vojske Petar Gorša ističe se vrhunskim sportskim rezultatima i svjetskim odličjima koja osvaja. Bio je to povod da za Hrvatski vojnik razgovaramo s njim

PETAR GORŠA SAVRŠEN HITAC

Petar Gorša, ugovorni pričuvnik Hrvatske vojske i reprezentativac Hrvatske u streljaštvu slavio je na natjecanju Svjetskog kupa u brazilijskom Riju u travnju 2022. okitivši se odličjem zlatnog sjaja, dok je njegov kolega Miran Maričić, također ugovorni pričuvnik, osvojio brončanu medalju. Gorša i Maričić dominirali su natjecanjem u Riju de Janeiru, jednoj od četiri postaje Svjetskog kupa, gdje su osvojili odličja u natjecanju zračnim oružjem. Mjesec dana prije na Svjetskom kupu u Kairu Gorša je osvojio broncu malokalibarskom puškom. Vrhunski rezultati bili su povod da posjetimo 34-godišnjeg Bjelovarčanina Petra Goršu na streljani Vrapčanski potok na kojoj trenira zahvaljujući uspostavljenoj suradnji između Zagrebačkog streljačkog saveza i Zapovjedništva za potporu (ZzP). Petar ističe kako ga za Vrapčanski potok vežu lijepi spomeni jer je ovdje 2006. osvojio svoju prvu svjetsku medalju. U svojoj karijeri bilježi iznimna postignuća:

TEKST

Ivan Šurbek

FOTO

Martina Stanković

na Olimpijskim igrama uzastopno sudjeluje od Pekinga 2008. godine i nastupio je na četirima, prošle je godine u Tokiju zauzeo sjajno peto mjesto, a sljedeći su cilj Olimpijske igre u Parizu, koje bi se trebale održati 2024. godine. Petrov je san olimpijska medalja.

O zahtjevnosti streljaštva govori činjenica kako je Petar većinu vremena u svojoj karijeri trenirao pet do šest dana u tjednu, nerijetko i dvaput dnevno. Primjerice, puni malokalibarski trening traje četiri do pet sati i fizički

PREDSTAVLJAMO

Petru Gorši su u fokusu interesa olimpijske discipline: zračna puška 60 hitaca na 10 m, malokalibarska puška 3 x 20 hitaca trostav na 50 m, te *mix tim* u kojem je nastupao sa Snježanom Pejčić, koja je nedavno završila bogatu sportsku karijeru. U obje discipline Petar ostvaruje zaprte rezultate te se s natjecanja gotovo uvijek vraća s medaljom.

sti i mirnoće - zapravo to su elementi ovog sporta koji su doveli do toga da se tim profesionalno bavim." Streljaštvo je sport koji strijelcima nakon karijere ne osigurava da žive od plodova dostignutih sportskih rezultata te se strijelci nakon završene karijere nalaze na tržištu rada. Petar kaže kako se toga ne boji, ali ozbiljno razmišlja o tom trenutku – no, prije toga planira odraditi još jedan olimpijski ciklus, natjecati se u Parizu 2024., a možda, kaže, i u Los Angelesu 2028.

je zahtjevan. Tijekom takvih treninga ispuca 200 – 250 hitaca, a od 2019. godine počeo je smanjivati volumen treninga i više se posvećivati kvaliteti, taktici gađanja, psihološkoj pripremi i regeneraciji što mu nalažu godine kao i neizbjegno trošenje tijela. Kaže i kako je streljaštvo sport zbog kojeg često izbiva iz kuće, u prosjeku je 170 do 200 dana godišnje na putu na natjecanjima i pripremama zbog čega je često razdvojen od obitelji pa posebno priznanje odaje svojoj supruzi koja drži sva četiri "kantuna kuće", brine se o domu i o dvoje mališana. Uoči natjecanja mnogo vremena provodi na streljištu kako bi se što bolje pripremio za natjecanje – jer je svaki teren i svako mjesto drugačije, za svaku vrijede posebna pravila. "Dosta vremena provodimo na streljištu kako bismo promatrali obrasce ponašanja, vjetra i drugih faktora na streljani.

Svaki je detalj ključan. Krivo pročitan vjetar može značiti da će umjesto desetke pogoditi osmicu." S jednom pogodenom osmicom u meču mogu zaboraviti na finale, i to samo zbog jednog krivog čitanja vjetra. Streljaštvo je sport koji ne prašta pogreške," objašnjava Gorša. Ljubav prema ovom sportu prenijeli su mu djedovi, Josip i Petar, jedan lovac, drugi vojnik. S nepunim osam godina, prije nego što ga je djed Petar odveo na streljanu u Bjelovaru, današnji je reprezentativac zahvaljujući staroj zračnoj puški Slaviji već ponešto znao o tehniци gađanja i mjerama sigurnosti rukovanja. Ovaj vrhunski sportaš o svojoj ljubavi kaže: "U streljaštvu je najbolje što ovisite sami o sebi, sve je na vašim sposobnostima, vještinama i radu. Oduvijek sam htio pomicati vlastite granice, biti što precizniji, zanimala me ta vještina, tehnika gađanja, spoj disciplinirano-

Petar Gorša ističe kako zahvaljujući suradnji Hrvatskog olimpijskog odbora i Hrvatske vojske ima znatno olakšan sportski put te kako je potpora koju dobiva od Hrvatske vojske presudna za njegovu karijeru. "Da nema potpore Hrvatske vojske ne znam bih li se uopće mogao baviti ovim sportom na visokoj razine. Hrvatska vojska mi je kroz karijeru dala mnogo i zahvalan sam na potpori, draga mi je što je na natjecanjima diljem svijeta mogu promovirati i što svojim rezultatima na neki način vraćam to povjerenje."

U POVODU 31. OBLJETNICE

ABECEDA

AKCIJE SPAŠAVANJA RANJENIH HRVATSKIH REDARSTVENIKA U BOROVU SELU I POGIBIJA NJIHOVIH 12 KOLEGA

Nakon uspješnih akcija u Pakracu i na Plitvicama, gdje su hrvatske snage porazile srpske pobunjenike, 2. svibnja 1991. uslijedila je akcija spašavanja dvojice ranjenih hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu kod Vukovara u kojoj je mučki ubijeno njihovih 12 kolega. To je najtragičniji događaj u dotadašnjem dijelu Domovinskog rata, koji je navijestio sve razmjere budućih djelovanja neprijateljskih snaga na Hrvatsku

TEKST Marinko Karačić

AKTIVNOSTI POBUNJENIH SRBA PREBAĆENE I NA ISTOK HRVATSKE

- Pobunjeničke srpske snage po kninskom receptu "balvan revolucije" od početka travnja 1991. pojačavaju protuustavne aktivnosti i na istoku Hrvatske, ponajviše na širem području Vukovara. Model je uvijek isti: zaprečivanje prometnica na kojima se nalaze naoružani pobunjenici, maltretiranje nesrpskog stanovništva, organizacija mitinga protiv Hrvatske radi pripajanja Slavonije i Baranje zamišljenoj velikoj Srbiji, noćne pucnjave, eksplozije, skidanje hrvatskih zastava...
- Na mitinzima u Slavoniji sve se češće može vidjeti čelnika Srpske radikalne stranke te za-stupnika u Skupštini Srbije Vojislava Šešelja, a u pozivima na mržnju protiv Hrvata i svega hrvatskog društvo mu čine član srpskog parlamenta Milan Paroški i ministar u srpskoj vlasti Stanko Cvijan. Njihov je glavni operativac na terenu Vukašin Šoškočanin, a Borovo Selo postaje novo središte srpske pobune u Hrvatskoj.
- Hrvatska pokušava razgovorima i pozivima na mirovna rješenja izbjegći sve otvoreni prijetnje agresijom. No, pobunjeničke snage

to ne prihvaćaju nego još žešće iskazuju mržnju prema RH, a posebna su im meta hrvatski redarstvenici.

- U svibnju 1991. pobunjeničke snage u Vinkovcima, Vukovaru i u selima s većinskim srpskim stanovništvom skidaju izveštene za-stave RH.

BOROVO SELO I UPUĆIVANJE HRVATSKIH OPHODNJI

U noći sa 1. na 2. svibnja 1991. dvije su hrvatske ophodnje iz Policijske uprave Osijek upućene u izviđanje područja na cesti Dalj – Borovo Selo. Na samom ulasku u Borovo Selo na njih je otvorena vatra u kojoj su ranjena sva četvorica hrvatskih redarstvenika. Dvojica se uspijevaju izvući, dok su druga dvojica zarobljena i počeli su pregovori za njihovo oslobođenje. Kontaktirano je i s Vukašinom Šoškočaninom, koji je zasigurno bio upoznat s cijelim događajem, no on izvrće činjnice i optužuje hrvatske redarstvenike kako su pucali na mještane.

CILJ AKCIJE U BOROVU

Uvidjevši kako je jedino rješenje odlazak na teren i utvrđivanje sudbine hrvatskih redarstvenika, Josip Džaja i Josip Reihl-Kir, načelnici PU Vinkovci i PU Osijek, odlučuju uputiti snage u cilju njihova pronalaska, rekonstrukcije događaja i otkrivanja počinitelja.

a

b

ČELNI ZAPOVJEDNICI I POSTROJBE U AKCIJI U BOROVU SELU

Borovo Selo bilo je u nadležnosti PU Vinkovci te su u akciju upućene snage iz te uprave. Dodatno su angažirane i nove snage iz Vinkovaca te iz Osijeka. Akcijom je zapovjedao Martin Matković. U njoj je izravno sudjelovao i načelnik operativnih poslova Stipan Bošnjak, koji je tom prilikom i poginuo. Jedan od zapovjednika voda policije upućene u akciju bio je Ivica Andabak.

DINAMIKA AKCIJE U BOROVU SELU

- Hrvatski redarstvenici dolaze u Borovo Selo 2. svibnja oko podne te je odmah po dolasku na njih zapucano iz puška, snajpera s prigušivačima te tromblona, što jasno upućuje na vojno podrijetlo oružja u pobunjeničkim rukama.
- Hrvatske snage pristupaju organizaciji obrane te traže pomoći dodatnih snaga jer je već bilo poginulih i ranjenih hrvatskih redarstvenika.
- Dodatne hrvatske snage iz Osijeka pokušavaju ući u Borovo Selo iz smjera Dalja, no zaustavljene su na barikadama srpskih pobunjenika.
- Dodatne snage iz Vinkovaca uspijevaju se probiti u Borovo Selo, no uslijedio je žestok napad pobunjenika iz zasjede. Borbe su se vodile do 14:30, kad u mjesto ulazi kolona oklopnih transporterata agresorske JNA. Iza oklopnjaka JNA kretali su se naoružani srpski pobunjenici te jasno potvrdili zajedničko djelovanje protiv RH.

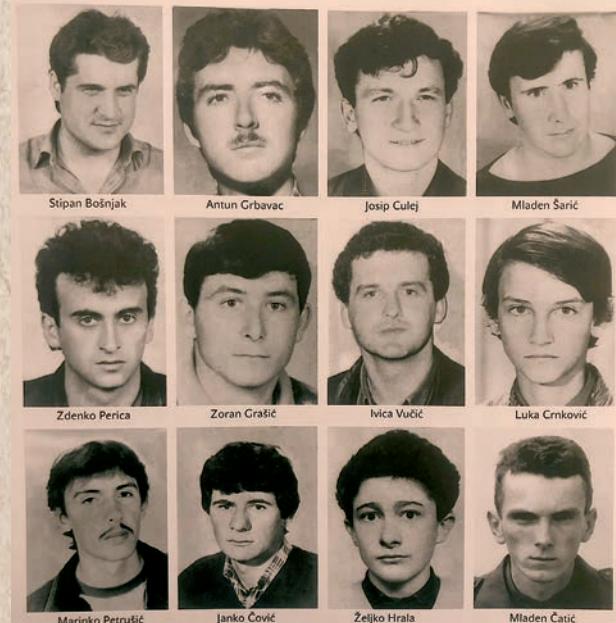

EPILOG AKCIJE: TRAGIČNA POGIBIJA 12 HRVATSKIH REDARSTVENIKA

Nakon Krvavog Uskrsa na Plitvicama i prvog poginulog hrvatskog branitelja, u Borovu Selu dogodila se još krvavija tragedija, u kojoj je mučki ubijeno 12 hrvatskih redarstvenika. Akcija spašavanja dvojice kolega pretvorila se u dotad najtragičniji događaj u Domovinskom ratu u RH. Strašne slike ubojstva i masakra nad hrvatskim redarstvenicima duboko su se urezale u sjećanje hrvatskog naroda. Poginuli hrvatski redarstvenici pripadnici Posebne jedinice PU Vinkovci:

1. Stipan Bošnjak iz Nuštra
2. Luka Crnković iz Otoka
3. Josip Čulej iz Jarmine
4. Mladen Čatić iz Županje
5. Janko Čović iz Ivankova
6. Zoran Grašić iz Otoka
7. Antun Grbavac iz Nijemaca
8. Željko Hrala iz Ivankova
9. Zdenko Perica iz Nuštra
10. Marinko Petrušić iz Tovarnika
11. Mladen Šarić iz Novih Jankovaca
12. Ivica Vučić iz Vinkovaca.

Dvojica zarobljenih redarstvenika, Zvonimir Meković i Dalibor Križanović, još su za vrijeme borbe prebačeni preko Dunava u Novi Sad, gdje

su zlostavljeni. Iste su večeri vraćeni u Osijek, a u akciji su ranjena 23 hrvatska redarstvenika.

FRANJO TUĐMAN O STRADANJU HRVATSKIH REDARSTVENIKA U BOROVU SELU

"Doživjeli smo najtragičniji dan u kratkoj povijesti nove demokratske vlasti nakon jednogodišnje pobjede mlade demokracije u Hrvatskoj. Suočeni smo sa, mogao bih reći, početkom otvorenog rata protiv Republike Hrvatske."

GLAVNI CILJEVI JOŠ ŽEŠĆIH NAPADA SRPSKIH POBUNJENIKA

Uz napad na hrvatske redarstvenike u Borovu Selu, pobunjeničke su snage pojačale teror i u ostalim dijelovima Hrvatske o čemu, među ostalim, svjedoči i:

- Terroriziranje i maltretiranje mještana Kijeva nakon uspostave tamošnje Policijske postaje.
- Ubojstvo hrvatskog redarstvenika Franka Lisića u Polači u zaleđu Zadra (2. svibnja 1991.).
- Ranjavanje dvojice redarstvenika i odvođenje petorice civila iz Potkonja.
- Širenje pobunjeničkog pokreta od Knina do Vukovara.
- Izazivanje i prizivanje oružane intervencije JNA (uvod su dotad činile tzv. tampon- zone).
- Zaustavljanje promjena u Predsjedništvu SFRJ kad je u svibnju 1991. prema već ustaljenom redu predsjedanje trebao preuzeti hrvatski predstavnik Stjepan Mesić, no to nije odgovaralo velikosrpskom i vojnom vrhu SFRJ.
- Onemogućavanje raspisivanja referenduma za samostalnost RH.
- Krajnji cilj koji je od početka pobune postavljen bio je pripajanje hrvatskog teritorija zamisljenoj velikoj Srbiji.

U POVODU 31. OBLJETNICE

H

HITNA POMOĆ UMJESTO POMAGANJA BACA BOMBE NA HRVATSKE REDARSTVENIKE

Akcija u Borovu Selu posebno je bolna i zbog još jednog detalja. Naime, iz jednog su vozila hitne pomoći u tom mjestu na ranjene hrvatske redarstvenike bacane ručne bombe. O tom neobjašnjivom činu mržnje i zločinačkih postupaka svjedočio je i medicinski tim iz drugog vozila hitne pomoći. Nažalost, novi je šok uslijedio kad su liječnici patolozi ustanovili kako je nad dijelom ranjenih redarstvenika počinjen i masakr.

ISTOG JE DANA POGINUO I FRANKO LISICA

U jednom danu, 2. svibnja 1991., poginulo je 13 hrvatskih redarstvenika. Uz 12 u Borovu Selu, istog je dana u Dalmaciji, u Polači u zaledu Zadra, poginuo Franko Lisica, pripadnik Poskoka, Jedinice za posebne namjene PU Zadar. Lisica je ujedno i prvi poginuli hrvatski branitelj na zadarskom području. Stradao je kao i njegovi kolege u Borovu Selu, u postavljenoj zasjedi srpskih pobunjenika. I u Polači je meta bio hrvatski redarstvenik jer se pobunjenici nisu mirili s osnivanjem ispostave Ministarstva unutarnjih poslova u tom mjestu.

J

JAČANJE SNAGA JNA U HRVATSKOJ NAKON AKCIJE U BOROVU SELU

Nakon ubojstva hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu i Polači, JNA dovlači nove snage na područje RH. Tako su stigle snage jačine bataljuna iz Pančeva u Petrinju, iz Subotice u Vinkovce te iz Srijemske Mitrovice u Vukovar. Još su bile upućene i motorizirane snage iz Mostara prema Splitu, no 7. svibnja 1991. u Pologu su ih hrabro zaustavili Širkobrijezani i drugi Hercegovci, nakon čega su se razmjestili na Kupres.

KALVARIJA ZAROBLJENIH HRVATSKIH REDARSTVENIKA

U akciji oslobađanja dvojice zarobljenih kolega, uz tragičnu pogibiju 12 redarstvenika, dio njih je zarobljen te izložen strašnim mučenjima. Redarstvenik Željko Bartolin svjedoči kako su na njih srpski pobunjenici pučali sa svih strana te su se našli u okruženju gdje su pokušavali pronaći zaklon i zaštitu. U napadu je ranjen i s također ranjenim kolegom morao se predati jer su obilno kvarili i dehidrirali. "Izašli smo pred 40-ak do zuba naoružanih četnika. S njima je bio i Vukašin Šoškočanin i još jedan onizak s brkovima. Potom su nas zatvorili u jednu kuću u centru, ispred koje je na mostu ležalo 6-7 tijela naših ubijenih suboraca. Uslijedilo je psihičko i fizičko maltretiranje," prisjeća se Bartolin.

Zarobljavanje i mučenje prošao je i Boško Crčić-Kurtanjek, koji je nakon ranjavanja ostao s nekoliko kolega u kanalu puna tri sata. Ostali su i bez streljiva te se našli u bezizlaznoj situaciji. Zarobili su ih pobunjenici. Iako ranjen, Crčić-Kurtanjek bio je prisiljen postupati prema traženju pobunjenika, koji su jedva čekali nova iživljavanja i mučenja. Iza njega ostajali su tragovi krvi kao posljedica ranjavanja. Morao je ispružiti ranjenu šaku po kojoj su ga udarali pendrecima. Svjedočio je i trenutku kojih nikad neće zaboraviti: "Njih četvorica, uz prijetnju da će se meni dogoditi isto, zvjerски su se iživljivali nad tijelom mog pokojnog prijatelja suborca Josipa Culeja, s kojim sam odrastao i koji mi je bio kao rođeni brat. U svom tom jadu, tješila me je jedino pomisao da više nije živ i da ništa ne osjeća."

LIJEČNIČKE EKipe U SPAŠAVANJU RANJENIH REDARSTVENIKA

Nakon što je dogovoren izvlačenje poginulih i ranjenih hrvatskih redarstvenika, iz vinkovačke bolnice krenula su dva vozila hitne pomoći koja su predvodili liječnici Nikola Drobnjak i Mladen Karlić. Posebno su im se u sjećanje urezale slike mučenja i iživljavanja nad ranjenim redarstvenicima, a i sami su bili izloženi prijetnjama i maltretiranju.

R

LJUBAV I ŽELJA ZA SLOBODNOM HRVATSKOM

Ljubav, zanos i želja za slobodnom Hrvatskom nosili su pripadnike redarstvenih snaga i u ovoj akciji, akciji spašavanja dvojice kolega. Bila je to hrvatska mladost, snaga kojom je branjena i oslobađana Hrvatska. Projekat godina 12 redarstvenika poginulih u Borovu Selu bio je 25: najstariji je imao 36, a najmlađi 20.

i

IJ

m

MEMORIJAL 12 REDARSTVENIKA

U spomen na kolege poginule u Borovu Selu, svake se godine u organizaciji MUP-a RH, PU vukovarsko-srijemske i Udruge specijalne policije iz Domovinskog rata Krpelj Vinkovci organizira Memorijal 12 redarstvenika.

NIJE HTIO OSTATI NA STRAŽI, NEGO KREĆE U AKCIJU I POGIBA

Zdenko Perica, pripadnik Posebne jedinice PU Vinkovci, uoči akcije bio je na straži. Kad je čuo za odlazak u akciju spašavanja dvojice zarobljenih kolega, molio je zapovjednika za oslobođenje od stražarske dužnosti kako bi krenuo. "Moram ići, moram ići!" ponavljao je zapovjedniku Ivici Andabaku, koji na kraju pristaje na njegovu molbu. Perica potom odlazi u akciju, u kojoj i pogiba.

ORUŽJE NISU ŽELJELI PREDATI JNA

Nakon ulaska oklopnih snaga agresorske JNA u Borovo Selo preživjeli hrvatski redarstvenici odbili su predati naoružanje. Premda su predstavnici JNA to od njih tražili, odgovor je bio: "Mi ni metka ne ostavljamo!"

POČINITELJI ZLOČINA, HOĆE LI IKAD ODGOVARATI?

Preživjeli sudionici akcije i danas govore kako im je od svega najteže spoznaja što počinitelji strašnog zločina ostaju nekažnjeni. Smogli su snage otici na mesta tragedije, iznijeli iskaze istražiteljima i još uvijek čekaju pravdu. Posebno ih ranjava što se u Borovu Selu nalazi spomenik Vukašinu Šoškočaninu s potpisom narodnog junaka i komandanta obrane tog mesta.

RANJENA DUŠA I TIJELO

Svjedočenja preživjelih hrvatskih redarstvenika pokazuju težinu boli i mučenja koje su proživjeli kao zarobljenici pobunjeničkih srpskih snaga. Kraj mukama nije bio ni kad je dogovorenno njihovo puštanje jer su morali proći strahote špalira. I danas nose nezacijseljene rane na tijelu i duši.

SPASIO ŽIVOT RANJENOM KOLEGI

Robert Bosak, preživjeli sudionik akcije u Borovu Selu, uspio je spasiti kolegu Dinka Sabljića, koji je bio pogoden u prsa. Stavio ga je na deku i puzeći vukao kroz polje do sigurnijeg odredišta i dalje autom do vukovarske bolnice.

ŠTRAJFOVI NA GLAVI FRANJE LEVAKOVIĆA

Među sudionicima akcije oslobođenja zarobljenih kolega bio je i Franjo Levaković. Prema svjedočenju njegova kolega Boška Crčića-Kurtanje-ka, Levaković se najprije požalio da je *dobio* metak u glavu, na što ga je ovaj u šali pitao kako bi razgovarao s njim ako je dobio metak. No, ubrzo se uvjerio u ratnu stvarnost: Levaković je bio oblichen krvlju, a potom okrznut s još dva metka u glavu. Srećom, bili su to, kako su tamošnji redarstvenici govorili, samo *štrajfovi*.

"TO JE DOBA KADA SU VELIKI LJUDI HODALI PO ZEMLJI"

Zdravko Mamić, pripadnik Posebne jedinice PU Vinkovci i sudionik akcije u Borovu Selu, sjećajući se tog tragičnog događaja ističe kako je ponosan na svoje kolege. Bili bi u akciju krenuli i da su znali da će poginuti, uz jednostavno objašnjenje kako je to bilo "doba kada su veliki ljudi hodali po zemlji".

UVRATITI VATROM JEDINO AKO POBUNJENICI PRUŽAJU OTPOR

O profesionalnosti hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu govori i podatak kako im je prije polaska načelnik operative Stipan Bošnjak, koji je kasnije i sam poginuo u toj akciji, izričito zapovjedio: "Vatrom uvratite jedino ako pobunjenici pružaju otpor!"

VOZILO BOBAN U IZVEDBI REDARSTVENIKA IZ VINKOVACA

Pripadnici Posebne jedinice PU Vinkovci uspjeli su konstruirati i izraditi prvo oklopno vozilo na istočnoslavonskom području, koje su prozvali Boban. U nedostatku oklopnih vozila, Boban im je omogućio sigurniji odlazak u akcije razbijanja barikada i druga djelovanja.

ZAMIJENIO POGINULOG BRATA

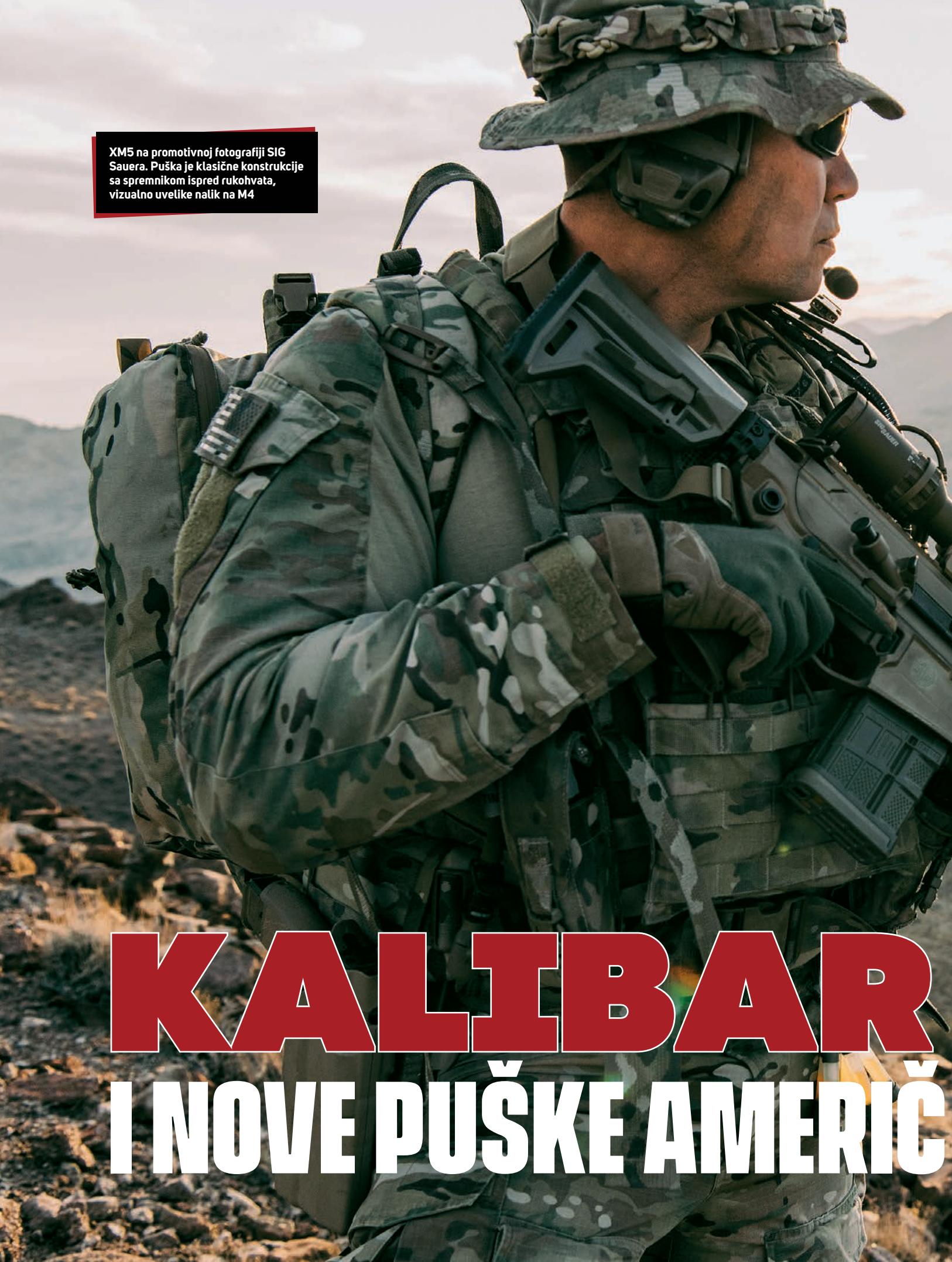
Među stradalima u akciji u Borovu Selu bio je i Josip Culej. Nakon što je saznao za pogibiju, postrojbi Specijalne policije priključuje se Stevo Culej, zauzimajući tako mjesto svojeg mučki ubijenog brata.

ŽIVOT U HRVATSKOJ NAKON DOGAĐAJA U BOROVU SELU

Hrvatska nakon ubojstva redarstvenika na Plitvičkim jezerima, u Borovu Selu te Polači poduzima sve kako bi ojačala svoje obrambene snage. Dva su važna događaja iz tog doba održavanje referendumu o hrvatskoj samostalnosti (19. svibnja) i postrojavanje Zbora narodne garde na stadionu NK Zagreb (28. svibnja 1991.), što je bio i začetak Hrvatske vojske.

Izvori za foto:

Hrvatska policija u Domovinskom ratu, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Zagreb, 2011.; arhiva MORH-a.

XM5 na promotivnoj fotografiji SIG
Sauera. Puška je klasične konstrukcije
sa spremnikom ispred rukohvata,
vizualno uvelike nalik na M4

KALIBAR I NOVE PUŠKE AMERIČ

SAD je nakon 27 mjeseci rigoroznih ispitivanja 19. travnja službeno potvrdio izbor tvrtke SIG Sauer za glavnog dobavljača pješačkog naoružanja nove generacije

TEKST Dubravko Gvozdanović

Laka strojnica
XM250 iznimno
je zanimljivo i
praktično oružje

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Sjedinjene Države programom NGSW (Next Generation Squad Weapon) zamjenjuju kultne automatske puške M4 i luke strojnice M249 SAW kalibra 5,56 NATO. SIG Sauerova pobeda u programu objavljena prošlog mjeseca još je jedan veliki zamah za tvrtku. Naime, 2017. njezin je pištolj SIG P320 postao pobjednik programa Modular Handgun System te je pod vojnom oznakom M17 nakon tridesetak godina zamjenio pištolj M9 (Beretta 92FS). Novom je pobjedom SIG Sauer dobio desetogodišnji ugovor početne vrijednosti 20,4 milijuna dolara za isporuku nove jurišne puške i luke strojnice kao i pripadajućeg streljiva novog hibridnog kalibra 6,8 x 51 mm. Američka vojska prema proračunskom zahtjevu za fiskalnu 2022. godinu raspolaze sa 97 milijuna dolara za nabavu 339 komada luke strojnice NGSW-AR (Automatic Rifle), 3725 komada automatskih pušaka NGSW-R (Rifle) i 8093 sustava za kontrolu paljbe NGSW-FC (Fire Control). Vojska planira do kraja programa dostaviti postrojbama čak 107 711 automatskih pušaka NGSW-R, 13 205 lakih strojnika NGSW-AR i ukupno 120 916 sustava NGSW-FC. Tim ugovorom SIG Sauer postaje najveći dobavljač malokalibarskog / pješačkog naoružanja kojim bi se trebale opremiti udarne postrojbe Američke vojske, dok bi postrojbe drugog i trećeg borbenog postroja zadržale stare puške M4/M16. Među strukom u Američkoj vojsci već desetljećima vlada nezadovoljstvo postojećim arsenalom pješačkog naoružanja. To se posebice odnosi na puške M4/M16, koje nosi većina vojnika, marinaca i pripadnika specijalnih postrojbi. Dosad je postojalo nekoliko ambicioznih razvojnih programa za zamjenu postojećih pušaka, najviše onih tipa M16, no zadovoljavajuće rješenje nije pronađeno, a utrošena su velika sredstva. Vojska je i dalje razvijala streljivo 5,56 mm za M4/M16 platforme koje su uz laku strojnicu M249 činile oslonac paljbe moći na razini vodova. Glavni je problem slaba učinkovitost metka 5,56 x 45 mm, posebice ispaljenog iz puške M4.

EHRHARTOVA STUDIJA

Provodeći globalni rat protiv terorizma, američke snage sve intenzivnije počinju usvajati i koristiti skraćene inačice M16, polako se prebacujući na M4 standard. Zbog specifičnosti suvremenog ratovanja, standardne vojne puške duljih cijevi postaju sve neprikladnije. One kraće, kompaktnije i lakše puške bile su bolje za borbu u skućenim prostorima i transport postrojbi suvremenim sredstvima. Međutim, kraća cijev puške M4, osim prednosti, donijela je i probleme s kalibrom 5,56, smanjujući mu učinkoviti domet i učinkovitost na ci-

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: USMC / Lance Cpl. Scott Jenkins

Iju. U usporedbi s duljinom cijevi od 508 mm (20 inča) standardne puške M16, cijev puške M4 znatno je kraća – 368 mm (14,5 inča). Tako kratka cijev ne dopušta metku 5,56 x 45 mm da se u potpunosti razmaže i dostigne krajnji balistički potencijal. Učinkovitost na cilju limitirana mu je na eventualnih 150 m. Smanjena izlazna brzina na ustima cijevi posljedično je smanjila i kinetičku energiju udara na cilj. Kad se tomu pridoda lako zrno, koje nerijetko mijenja smjer kretanja prilikom pogotka čak i u najmekšu zapreku, sasvim je jasno zašto su pritužbe na učinkovitost kalibra 5,56 postale sve agresivnije.

Zapaženu studiju o slaboj učinkovitosti standardnog američkog pješačkog oružja kalibra 5,56 x 45 napisao je 2009. godine tadašnji bojnik Thomas Ehrhart. Rad pod naslovom *Increasing Small Arms Lethality in Afghanistan: Taking back the Infantry Half-Kilometer*, temeljio se na iskustvu američkih vojnika u borbenim djelovanjima u Afganistanu. Časnik je posebice istaknuo da se pola tamošnjih borbenih djelovanja pješačkih postrojbi odvijalo na udaljenostima većim od 300 metara, na kojima se učinkovitost metka kalibra 5,56 x 45 mm drastično smanjivala. U studiji je ponudio dva rješenja: učinkovitiju laboraciju metka kalibra 5,56 x 45 mm ili, kao bolju opciju, usvajanje kompletno novog

Kraća cijev puške M4, uz prednosti, donijela je i probleme s kalibrom 5,56 smanjujući mu učinkovit domet i učinkovitost na cilju

kalibra, promjera zrna u rasponu od 6,5 do 7 mm. Citirao je i drugu studiju iz 2006. godine, koju je proveo jedan stručni tim, a donijela je identičan zaključak.

Amerikanci su s kalibrom u tom rasponu zrna eksperimentirali još od 1920., u sklopu programa zamjene tadašnje standardne vojne repetirke Springfield M1903 novom poluautomatskom puškom. *Na udaru* je bio stari kalibr .30-06 (7,62 x 63). Tako je prva inačica buduće američke standardne vojne poluautomatske puške Garand bila napravljena upravo za kalibr .276 Pedersen (7 x 51 mm). Novi je metak bio kraći i lakši, a slabiji su tlakovi izazivali i manji trzaj oružja. No, izradu i usvajanje Garanda u tom kalibrusu osobno je zaustavio tadašnji načelnik Stožera Američke kopnene vojske general Douglas MacArthur (1880. – 1964.). Razlog za takvu odluku ležao je u golema količinama streljiva kalibra .30-06 u vojnim skladištima, a Garand se mogao prilagoditi i tom kalibru.

SNAŽNIJA LABORACIJA I KOMPROMIS

Streljivo u rasponu do 7 mm (.280") dugo se smatralo povoljnijim za vojnu uporabu od streljiva tzv. pune snage kao što je .30-06 Springfield, 7,92 x 57 mm, 7,62 x 54R ili .308 Winchester. Uvijek postoje i tradicionalisti koji inzistiraju na tome da vojni metak treba biti sposoban gađati mete na udaljenosti većoj od 500 metara. Na bližim, realnim borbenim udaljenostima, kalibri manjeg promjera zrna jednako su učinkoviti i omogućuju vojniku nošenje više streljiva uz zadržavanje smrtonosne učinkovitosti. Valja napomenuti da su mnoge druge zemlje u prošlosti već proizvodile i rabile oružja u sličnim odličnim kalibrima: Italija s puškom Carcano kalibra 6,5 x 52 mm Carcano; Švedska s puškom kalibra 6,5 x 55 mm Swedish; Japan s puškom Arisaka kalibra 6,5 x 50SR Arisaka; Grčka s austrijskom puškom 6,5 x 54 mm Mannlicher-Schönauer itd. Britanci početkom 1950-ih razvijaju iznimno snažan metak kalibra .280 British (7 x 43 mm), koji je mogao ući u povijest samo da je usvojen. Naime, Otočani su na temelju iskustava iz Drugog svjetskog rata bili impresionirani njemačkom jurišnom puškom Stg44. Osim konstrukcije oružja, pažnju im je privukao i kalibr 7,92 x 33 Kurtz. Uzimajući u obzir da se većina okršaja odvijala na udaljenostima do 300 metara, Britanci su vrlo brzo shvatili da je metak pune snage nepotreban te da ograničava razvijanje efikasnijeg, odnosno praktičnijeg oružja. Usto, ograničava i količinu streljiva koju vojnik može ponijeti. Ubrzo su javnosti predočili svoju viziju suvremene vojne puške: EM-2. Radilo se o puški *bullpup* konstrukcije, tad preradikalnog dizajna, napravljenoj za metak kalibra .280 British. Metak je na ustima cijevi ispaljivao zrna mase 140 grama brzinom od 777 m/s (2549 fps) te generirao kinetičku energiju od 2737 džula. Iako odličan, metak je na inicijativu SAD-a u sklopu NATO-a odbačen u korist kalibra 7,62 x 51 mm (.308 Winchester). S druge strane Atlantika i dalje su se pouzdavali u balističke potencijale *jakih punjjenja* jer su razvojem boljih baruta uspjeli zadržati približnu balistiku starog metka .30-06, ali u manjem pakiranju. SAD desetak godina kasnije uvodi u službenu uporabu kalibr 5,56 x 45 mm za novu automatsku pušku M16. Originalni je američki metak iz cijevi duljine 20 inča (508 mm) ispaljivao zrno mase 55 grama brzinom od 993 m/s, generirajući

Kandidati za jurišnu pušku i laku strojnici kalibra 6,8 mm

GENERAL DYNAMICS
Ordnance and Tactical Systems

TEXTRON Systems

Kandidati za sustav kontrole paljbe

L3HARRIS

Ilustracija: US Army

kinetičku energiju od 1755 džula. Ipak, u NATO-u mnogi nisu vjerovali novom metku, smatrajući ga nedovoljno snažnim za vojnu uporabu. Na kraju, pod američkim je pritiskom pronađen kompromis u vidu snažnije laboracije sa zrnom od 62 graina, koje pod oznakom SS109 postaje službeni NATO-ov kalibr. Danas je jasno da su oni koji su smatrali kalibr $5,56 \times 45$ mm preslabim za Američku vojsku bez obzira na poboljšanje balistike, ipak dijelom bili u pravu. Još jednom, problemi su počeli transformacijom puške M16 u standard M4 s kraćom cijevi.

POHVALE STRUČNJAKA

Kako bi poboljšali učinkovitost kalibra $5,56 \times 45$ mm za pušku M4, američki inženjeri i balističari pokušali su povećati masu i razviti učinkovitiju konstrukciju zrna te kvalitetniji barut. Međutim, mnogi u američkom Zapovjedništvu za specijalne operacije nisu vjerovali da i jedan metak kalibra $5,56$ mm, čak i sa zrnima težim od 77 graina, može zadovoljiti zahtjeve specijalnih snaga i tako su počeli tražiti alternativu. Postojalo je nekoliko kriterija određenih za novi kalibr, od kojih je vjerojatno najvažniji bio da se novi metak može koristiti s postojećim platformi, odnosno pušaka M4 ili bar većeg dijela njegove konstrukcije. Vojska nije bila spremna kupovati novo oružje, ali bila je spremna postojće puške M4 opremiti novim cijevima ili maksimalno gornjim dijelom kućišta. Posebni zahtjevi koji su se postavili pred novi kalibr bili su sljedeći: povećana uboјitost u odnosu na me-

Treba biti
iskren i reći
da je program
NGSW
dominantno
priča o
usvajanju
novog
kalibra, a
manje o
usvajanju
nekog novog
revolucionar-
nog oružja

tak M855 (američka oznaka za NATO SS109 standard), povećan učinkoviti domet i prijenos energije, povećana rentabilnost (održavanje oružja) i životni vijek cijevi u odnosu na M855. Program je ozbiljnije zaživio početkom 2002., kad su iz Afganistana počela stizati prva izvješća o nedostacima metka M855. Kad su specijalne snage počele razvijati novi metak, shvatile su da ideja o jednostavnoj zamjeni cijevi neće biti moguća.

U razvoj novog streljiva prvi se uključio Remington koji je, surađujući sa specijalcima, došao do nekoliko zaključaka. Prvi je da je nemoguće napraviti pouzdanu platformu koja bi imala zajedničku većinu dijelova s puškom M4 kalibra $5,56$, posebice vezano uz uporabu postojećih spremnika za M4 u kombinaciji s novim kalibrom. Drugi je zaključak došao nakon testiranja različitih promjera zrna u rasponu $6,5 - 7,62$ mm: najbolji izbor bio je $6,8$ mm. Remington je odmah ponudio i novi metak, nazvan $6,8$ SPC (Special Purpose Cartridge), odnosno $6,8 \times 43$ mm. U usporedbi sa $5,56 \times 45$ mm, novi kalibr ima 44% veću energiju pri ispaljenju iz platforme slične puški M4. Unatoč početnom optimizmu i potpori nekoliko poznatih proizvođača poput Barretta s puškom M468 i kasnije REC7, metak $6,8$ SPC nije se uspio nametnuti kao vojna zamjena za $5,56 \times 45$ mm. Čak su i noviji kalibri poput $6,5$ Grendel, $6,5$ Creedmore i $.300$ Blackout uspjeli privući više pozornosti u vojnim krugovima.

No, testiranja koja je Remington proveo i nametnuo kalibrom $6,8$ SPC utje-

Foto: USASA / Kevin C. McDevitt

**Testiranja svih
kandidata za
NGSW provodili
su i neovisni
civilni stručnjaci.
Fotografija je
snimljena u veljači
2021. u postrojenju
Fort Dix, država
New Jersey**

STRELJAČKO NAORUŽANJE

cala su na mnoge druge iz stručnih krugova. Osim spomenutih zaključaka bojnika Ehrharta i stručnog tima kojeg je citirao, poznata je i procjena Središta za istraživanje i razvoj Američke kopnene vojske iz 2007. godine, koja je tvrdila da je kalibr 6,8 mm "vrlo učinkovit" za jurišnu pušku.

Umirovljeni mornarički časnik i stručnjak za balistiku Gary Roberts kroz testiranja je promatrao učinkovitost zrna promjera 6 mm, 6,5 mm, 6,8 mm, 7 mm i 7,62 mm. Prema njegovu mišljenju, najbolju kombinaciju borbene preciznosti, pouzdanosti i terminalne učinkovitosti na udaljenostima do 500 jardi (oko 460 m) na platformi puške M4 ipak nudi zrno 6,8 mm. Još je jedna studija iz 2015. potvrdila zaključke slične Robertsovim iako je težište stavila na što veće izlazne brzine na ustima cijevi s ciljem povećanja krajnog ubojitog dometa, a da je oružje pritom precizno i podnošljivog trzaja.

REALNIJI ZAHTJEVI

Aktualno službeno streljivo na kompaktnoj platformi kao što je M4 i M249 doseglo je svoj vrhunac i postaje sve neučinkovitije. Na većim udaljenostima od pretpostavljenih 300 m američki vojnici često nisu mogli adekvatno odgovoriti protivnicima naoružanim jačim kalibrima, a problem je posebice vidljiv na udaljenostima od 600 do 800 m. Američka vojska, želeći to promjeniti, već je neko vrijeme tragala za učinkovitim oružjem. Program ACR (Advanced Combat Rifle) propao je premda je uključivao revolucionarne puške poput Heckler & Kochove G11 sa streljivom bez čahure ili Steyrovih AAI koje su ispaljivale *strikele*. Takvu je

Testiranja su podrazumijevala i umetanje baterija koje bi trebale električnom energijom opskrbljivati dodatne sustave na puškama

sudbinu doživio i program OICW (Objective Individual Combat Weapon), koji je trebao donijeti usavršeniji i napredniji oružni sustav s pametnim streljivom, odnosno granatama. Na koncu, 2017. pokrenut je puno realniji NGSW. Američka vojska taj je put tražila rješenja u tehnologijama dostupnim na komercijalnom tržištu.

Kako je temeljna ideja povećanje učinkovitosti na većim udaljenostima, novo oružje i kalibr moraju također omogućiti preciznost i terminalnu balistiku na cilju. Drugim riječima, ispaljeno zrno mora zadržati dovoljno kinetičke energije da onesposobi neprijatelja. Novo oružje mora biti i jednostavno za uporabu, lako za kontrolu tijekom pucanja, opremljeno prigušivačem pucnja i mora imati mogućnosti opremanja svim vrstama optoelektroničkih ciljnika, uz smanjenje ukupne mase. SAD namjerava programom NGSW povećati učinkovitost i ubojitost postojećeg pješačkog oružja, uz istodobno smanjenje ukupne mase oružja i streljiva. Traži se i smanjenje troškova nabave i održavanja sustava opskrbe naoružanjem. Zadani ciljevi trebaju se postići usvajanjem novog kalibra od 6,8 mm, utemeljenog na američkim iskustvima s vojnih ispitivanja metka 6,8 SPC. Tu se ne radi o usvajanju tog metka, već samo o promjeru zrna koji mora biti 6,8 mm.

(NE)USPJELI KANDIDATI

U završnu fazu programa NGSW, koja je podrazumijevala izradu i dostavu na testiranje uporabljivih prototipova i odgovarajućeg streljiva, ušla su tri kandidata. General Dynamics kandidirao se u suradnji s Berettom i tvrtkom True Velocity kao opskrbljivačem polimernog streljiva. Projekt je označen kao RM277 i sastojao se od *bullpup* kinetičke platforme (puška i laka puškostrojnica na istoj platformi) te streljiva 6,8 TVCM s čahurom od kompozitnog (polimernog) materijala. S obzirom na tradicionalnu nesklonost američkog vojnog vrha *bullpup* konstrukcijama, ponuda je iznenadila. Konzorcij nije iznosio nikakve opipljive razloge osim klasičnih odgovora koji u načelu opisuju općenite prednosti *bullpupa*. Dulja cijev na jednakoj ukupnoj duljini i samim tim povećanje početne brzine ispaljenog projektila uz jači barut metka trebala je biti dobitna kombinacija. To je sažeti zaključak jer sve ostalo bili su tek promidžbeni sloganii uz uvijek prisutno smanjenje ukupne mase kao jedan od osnovnih uvjeta. Kao što se i u stručnim krugovima pretpostavljalo, vizija General Dynamicsa i suradnika nije naišla na razumijevanje vojnog

SIG Sauerovo streljivo 6,8 Fury. Metak ima čahuru koja se sastoji od dva osnovna dijela – čeličnog dna i mesinganog tijela povezanih aluminijskom spojnicom kao trećim dodatnim dijelom

jednostavnijim konstrukcijama. Osnovna zamjerka vojnika kao krajnjih korisnika odnosila se na dimenzije oružja. Zbog specifičnosti dizajna metka sličnog lovačkoj sačmenoj patroni, cijela je platforma *zdepasta* i prevelika u odnosu na ostala dva kandidata, a posebice pušku M4.

Za razliku od drugih kandidata, SIG je očito igrao na sigurno. Samouveren, prepun entuzijazma, a na krilima pobjede svojeg pištolja P320, otpočetka je sebe video kao budućeg pobjednika. Naime, jedini je u NGSW-u nastupao samostalno. Njegova je ideja bila opskrbljivati vojsku oružjem, streljivom, prigušivačima i ostalom dodatnom opremom iz jednog izvora, što znači da bi navodno gotovo sve proizvodio sam. Osnovna vizija SIG-ova projekta bila je ispuniti zahtjeve NGSW-a kroz pristup temeljen na konzervativnom dizajnu oružja i streljiva, no ipak osuvremenjen. SIG je primjenom najnovijih tehnologija i materijala razvio hibridno streljivo koje više-manje nije ništa drugo nego tradicionalni metak s dvodijelnom (u osnovi trodijelnom) čahurom. Osnovna se razlika ogleda u čeličnom ojačanju dna, odnosno donjem dijelu čahure metka. Takav pristup navodno omogućava znatno smanjenje mase streljiva uz drastično povećanje balističkog potencijala pojedinog metka od čak 60% (sic!!).

PLATFORMA POZNATA KORISNICIMA

Dakle, SIG je pobijedio s dvije kinetičke platforme. Prva je puška XM5 – vojna inačica komercijalnog modela MCX SPEAR kalibra .277 Fury. Druga je XM250 – laka strojnica LMG (Light Machine Gun) 6,8. Kako je vidljivo iz dizajna obaju modela, SIG se nije oslonio na radikalna rješenja, već je nastojao pratiti ergonomiju pušaka M16/M4 (nije jednak dizajn). Cilj je bio korisnicima ponuditi poznatu platformu koja neće zahtijevati novu prilagodbu i novi pristup obuci, nego bi se trebala vrlo brzo predati na uporabu vojnicima na terenu.

Treba biti iskren i reći da je program NGSW dominantno priča o usvajanju novog kalibra, a manje o usvajanju nekog novog revolucionarnog oružja. Kao što je i vidljivo među ponuđenim prototipovima, jedino je Textron nudio nešto što bi značilo svojevrsnu revoluciju. Za razliku od metka 6,8 x 43 SPC, koji je pretendirao postati novi metak Američke vojske, program NGSW donio je balistički snažniji metak 6,8 x 51. Izborom SIG Saueru kao pobjednika, iskristalizirao se i cijeli koncept. Radi se o metku koji je duljinom čahure identičan starijem metku 7,62 x 51 mm, američkom i NATO-ovu službenom kalibru. U trenutku pisanja ovog teksta osnovni podaci o samom metku prilično su *tajnoviti*: jedini je izvor podataka njegova civilna inačica označena kao .277 Fury. Ni sam SIG Sauer nije precizan te ga označava s nekoliko različitih oznaka, poput SIG 6,8 Fury Hybrid Ammo ili čak 6,8 Common Cartridge (vjerojatno namjerno praveći distinkciju u odnosu na još uvijek nedefiniran vojni standard). Za razliku od standardnih konstrukcija klasičnog streljiva s cjelovitom mesinganom čahurom, metak 6,8 x 51 ima čahuru koja se sastoji od dva osnovna dijela – čeličnog dna i mesinganog tijela, spojenih aluminijskom spojnicom kao trećim dodatnim dijelom. Takav dizajn trebao je omogućiti da metak u cijevi oružja nakon opaljenja izdrži stvaranje iznimno velikog rubnog tlaka od 80 000 Psi, odnosno 551,6

vrha. *Bullpup* konfiguracija zahtijevala bi dodatno vrijeme i sredstva za obuku vojnika tradicionalno naviknutih na klasičan dizajn pušaka M16 i M4. Kako nije uspjela u programu NGSW, Beretta se u partnerstvu s True Velocityjem okrenula civilnom tržištu i nudi platformu RM277 u poluautomatskoj inačici pod imenom Genesis.

Drugi kandidat u programu NGSW bio je Textron, koji je u suradnji s tvrtkom Heckler & Koch ponudio konstrukcijski najradikalniji i ujedno najzanimljiviji koncept. Ideja i koncept najsličniji su, iako ne jednaki, starom Hecklerovu projektu G11, puški sa streljivom bez čahure. Za NGSW primjenjeno je tzv. teleskopsko rješenje streljiva. Radi se o metku u obliku valjka gdje se projektil nalazi unutar plastičnog tijela metka, obložen pogonskim sredstvom. S obzirom na koncepcijski različit vanjski oblik samog metka, i strojni je mehanizam kinetičke platforme radikalno drugačiji, samim tim i složeniji. Textron očito nije dobro protumačio signale američkog vojnog vrha da nije spreman na radikalne projekte, već da želi pouzdanu i provjerenu platformu napravljenu oko više-manje klasičnog dizajna oružja i metka sa zrnom promjera 6,8 mm. Iako su rezultati na testiranjima bili zadovoljavajući, osnovne zamjerke vezane uz Textron odnosile su se na složenost mehanizma djelovanja oružja. Što se tiče vojničkog promišljanja, takav je netradicionalni pristup ostavljao sumnju u pouzdanoću cijelog sklopa u realnim borbenim uvjetima, kad vojnik nerijetko nema vremena održavati oružje ili to zanemaruje. S druge strane, kod održavanja prednost se načelno daje

Foto: CCDC Armaments Center / Daniel Cler

Prototip NGSW-a koji je sudionicima natječaja služio kao svojevrsno polazište u razvoju zamjene za laku strojnici M249

STRELJAČKO NAORUŽANJE

KONZOLA XM157

Vojska je početkom godine objavila da će ova oružja u sklopu programa NGSW biti nadograđena posebno robusnim optičkim uredajem, konzolom XM157 Fire Control koju će prema ugovoru iz siječnja 2022. isporučivati tvrtka Vortex. Prema vladinim dokumentima, vrijednost ugovora u sljedećih bi 10 godina trebala iznositi 2,7 milijardi dolara. Taj napredni sustav kontrole paljbe trebao bi uvelike pridonijeti učinkovitosti vojnika na bojnom polju. Integrira niz naprednih tehnologija, uključujući optiku s promjenjivim povećanjem, laserski daljinomjer, balistički kalkulator, senzor praćenja atmosfere, kompas, vidljive i infracrvene lasere za ciljanje itd.

megapaskala. Usپoredbe radi, kalibr 12,7 x 99 (.50 BMG) po NATO-ovu standardu razvija 60 481 Psi (417,00 MPa)! Takav bi tlak omogućio iz cijevi duljine 16 inča (406 mm) izlazne brzine na ustima cijevi veće od 3000 fps (910 m/s) s kinetičkom energijom od gotovo 3700 džula. Određeni vojni izvori navode da je stvarna namjera ići i iznad tog tlaka, a sve s ciljem postizanja što većih izlaznih brzina na ustima cijevi, odnosno povećanja ubojitog dometa ispaljenog zrna. Takva je odluka proizšla iz činjenice da suvremeniji vojni zaštitni prsluci pružaju sve bolju zaštitu od probojnosti metaka. Metak 6,8 x 51 mm ubojitiji je na udaljenostima koje su izvan učinkovitog dometa kalibra 5,56 mm, a istodobno je na jednakim udaljenostima precizniji od kalibra 7,62 mm – naravno, NATO-ova standarda.

VIŠE-MANJE STANDARDNA

No, o kakvom se oružju radi? Kad završi službena procedura usvajanja novih oružja, iz naziva će biti manut prefiks X. Puška XM5 klasične je konstrukcije sa spremnikom ispred rukohvata, vizualno dosta nalik na M4, no iako prati njezinu ergonomiju, konstrukcijski je različita. Kapacitet spremnika iznosi 20 metaka, znatno manje od 30 u spremniku puške M4. Spremnik je proziran, izrađen od visoko-kotpornog polimera, kao i rukohvat puške. Sve operativne poluge – poput regulatora paljbe, utvrđivača spremnika i poluge za otpuštanje zatvarača dvostrane su, a puška je zadržala M4 tip ručice za repetiranje, smješten u

stražnjem dijelu kućišta, lako dohvatljivom s obje ruke. Puška je opremljena i dodatnom bočnom ručicom za repetiranje koja se nalazi s lijeve strane, a koja dešnjacima omogućava repetiranje oružja bez potrebe za njegovim micanjem iz ciljničke crte, što je bio slučaj s M4. Ručica se ne miče tijekom pucanja te nema bojazni od ozljđivanja šake. XM5 radi na principu posudbe plinova s kratkim trzajem klipa i rotirajućim zatvaračem. Plinski cilindar opremljen je ventilom s dva položaja, što se u neku ruku danas smatra standardom i nije ništa novo. Cijev je duljine 13 inča (330,2 mm) s korakom uvijanja 1 : 7 te je kromirana. Prednja obloga cijevi izrađena je od aluminijске slitine kao i kućište puške te ima M-Lok utore za pričvršćivanje dodatne opreme. Puška je s gornje strane na 12 sati cijelom duljinom opremljena Picattiny šinom. Kundak je podesiv po dubini sa šest položaja i sklopiv je u lijevu stranu, što je i razumljivo jer se otvor za izbacivanje čahura nalazi zdesna. Masa prazne puške iznosi 3,8 kg, što je otprilike kilogram više u usپoredbi s M4. To je sasvim logično jer je napravljena za jači metak. Ukratko, XM5 je više-manje standardna puška po svim svojim tehničkim značajkama i ne donosi ništa novo u smislu povećanja praktične uporabljivosti.

Laka strojnica XM250 iznimno je zanimljivo i praktično oružje, korak ispred usپoredujemo li je s lakom strojnicom M249 SAW koju bi trebala zamijeniti. Radi se o zračno hlađenoj lakoj strojnici koja radi na principu posudbe plinova s kratkim trzajem klipa i puca iz otvorenog zatvarača. Plinski cilindar je kao i kod puške XM5 opremljen plinskim ventilom s dva položaja. Ono što upada u oči znatno je manja ukupna masa praznog oružja od otprilike 5,5 kg u odnosu na 7,5 kg, koliko iznosi masa M249 SAW. Duljina cijevi nove strojnice iznosi 16 inča (406 mm) i kraća je za dva inča od cijevi M249, no bez ikakvog gubitka učinkovitosti s obzirom na razliku u kalibru. Ukupna duljina također je manja u odnosu na strojnicu M249. Cijev se jednostavno i lako skida s tijela strojnice, a zamjena teče glatko. Kako bi se postigla veća integriranost i kompatibilnost s ostatkom NATO saveza, strojnica se samo uz zamjenu cijevi može prenamjeniti za službeni NATO-ov kalibr 7,62 x 51. Na istom principu postoji i mogućnost prenamjene strojnice i za kalibr 6,5 Creedmore.

SIG Sauer ova je nova sustava opremio svojim prigušivačima serije SLX sa smanjenim povratom plinova u smjeru strijelca, što je također bio jedan od uvjeta programa NGSW

RJEŠENJE BORBENOG STRESA

Strojnica se puni streljivom isključivo s pomoću redenika s dezintegrirajućim člancima i u tom je dijelu znatno praktičnija od M249. Naime, osnovni je problem starijih tipova strojница to da se poklopac uvodnika redenika otvara prema gore. Taj način punjenja danas se smatra prilično zastarjelim jer ne ostavlja previše manevarskog prostora za montažu različitih optičkih ciljnika. Kod postavljanja optoelektroničkih

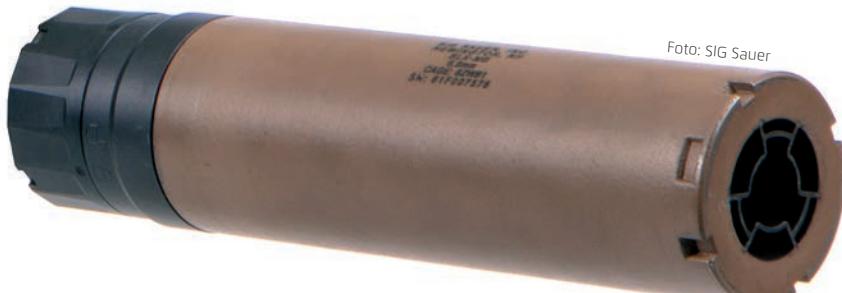

Foto: SIG Sauer

ciljnika na gornju stranu poklopca česti su stanoviti problemi. Primjerice, preklapanjem prema naprijed optika se naslanja na prednju oblogu cijevi i udara po njezinoj površini, a ovisno o veličini ponekad čak ni poklopac ne dopušta otvaranje. Nadalje, tako postavljena optika prilikom

sklapanja poklopca gubi stabilnost i isпадa iz osi cijevi te zahtijeva ponovno upucavanje. Takav sustav nerijetko ulazi i u *borbeni stres* jer potreba za preciznim pozicioniranjem redenika i metka može prouzročiti zastoj. SIG je rješenjem s bočnim preklapanjem poklopca uvodnika redenika uklonio te probleme maksimalno pojednostavnjujući postupak punjenja. Da bi se XM250 napunila, uopće nije potrebno otvoriti poklopac, već je dovoljno umetnuti kraj redenika opremljen polugom s alkicom te s druge strane povući redenik. Ako na redeniku ne postoji ta poluga, nema problema. Opet je dovoljno redenik samo gurnuti u uvodnik i nakon dva klikla, što je znak sjedanja metka u predviđeno mjesto, nastaviti pucati. Unatoč većem kalibru, trzaj koji se javlja kod pucanja znatno je manji od onog na M249. Zahvaljujući SIG-ovojoj tehnologiji ublaživanja trzaja, kod koje se cijev tijekom opaljenja kreće unatrag, osobni je osjećaj trzaja zanemariv. Filozofija posvećenosti ergonomiji puške M4 i ovdje je očita. Rukohvat je u potpunosti u AR15/M4 stilu, a raspored regulatora paljbe takav da je srednji položaj za brzometnu, a krajnji za poluautomatsku paljbu. Kao i puška, strojnica ima ručicu za repetiranje smještenu s lijeve strane kućišta. Obloge su također opremljene M-Lok utorima, a Picattiny šina prekriva punom duljinom gornju plohu strojnicy na 12 sati.

NOVI STANDARD ZA NATO?

Iako je američki program NGSW za razliku od prijašnjih ipak zaživio, postavlja se logično pitanje radi li se zbilja o toliko učinkovitoj platformi. Izuzmemli li optičku konzolu XM157 Fire Control, ono što najviše privlači pozornost nova je puška, a ne laka strojnica. Ipak se radi o oružju kojim se vojska najmasovnije naoružava.

Glavna pitanja tiču se komparativnih prednosti nove i stare puške. Jedna je od zamjerk za XM5 masa prazne puške od 3,8 kg. No, to ne uključuje i prigušivač: kad se doda, masa iznosi 4,2 kg, gotovo kao i u slučaju stare američke službene puške M14 iz 1960-ih.

Ukupna duljina nove puške iznosi 866,14 mm, za razliku od 838 mm ukupne duljine puške M4. I tu treba dodati duljinu prigušivača pucnja. Naime, predviđeno je da XM5 uvijek bude opremljena prigušivačem, što se ne odnosi na M4. Takve dimenzije smještaju novu pušku u doba i standarde od prije 50-60 godina. Duljinom gotovo doseže pušku M16A2, koncept koji je Američka vojska svojedobno napustila u korist kompaktnijeg oružja. S novom puškom vojnik dobiva teže i glomaznije oružje kojim je složenje rukovati u skućenim prostorima. Tu je i povećanje trzaja oružja, koje će sigurno biti teže kontrolirati tijekom brzometne paljbe. Primjerice, trzaj je neusporedivo veći u

Masa prazne XM5 iznosi 3,8 kg. No, to ne uključuje prigušivač: kad se doda, masa iznosi 4,2 kg. Ukupna duljina iznosi 866,14 mm, no i tu treba dodati duljinu prigušivača

odnosu na pušku M4. Svatko tko se barem malo bavio pucanjem zna da je kod brzometne paljbe za brzinu i preciznost svakog sljedećeg metka ključna kontrola trzaja. Dakako, time se dolazi do sljedećeg problema. Prema dostupnim informacijama, kapacitet spremnika nove puške iznosi 20 metaka (opet slično M14 i ranim modelima M16), a to je za deset metaka manje od puške M4. Borbena iskustva upućuju na to da prosječni vojnici imaju znatno više samopouzdanja kad su naoružani oružjem veće paljbene moći negoli oružjem manjeg kapaciteta spremnika. Posebice se to odnosi na urbane uvjete ratovanja, koji danas dominiraju svjetskom bojišnicom. Nadalje, jedna od odlika koju vojska ističe znatna je probojnost novog kalibra, pa čak i u odnosu na nove i kvalitetnije zaštitne prsluke. No, gotovo je sigurno da 6,8 x 51 neće moći probiti zaštitni prsluk Level IV jer ga ne probija niti 7,62 x 51 NATO, osim ako nije punjen posebnim pancirnim zrnima. Posebice na većim udaljenostima, zbog kojih je taj kalibr i uveden u službenu uporabu NGSW programom.

Kad govorimo o većim udaljenostima, sasvim je jasno da se generalno ne radi o problemu za koji u vojsci nije postojalo rješenje. Kalibr 7,62 x 51 i dalje je službeni u NATO-u. Hoće li te probleme rješiti novi kalibr? Treba pogledati širu sliku i priznati da je učinkovitost pogadanja na većim udaljenostima dominantno problem uvježbanosti vojnika, a rjeđe oružja kojim su opremljeni. Hoće li vojska novim sustavom koji uključuje jači kalibr i suvremeniji optički sustav nadzora i kontrole paljbe povećati učinkovitost vojnika, tek će se vidjeti. Program NGSW nije loš, dapače! No, iznimno je skup, a hoće li opravdati ulaganja teško će se ikad objektivno procijeniti. Treba vidjeti koliko će biti dug radni vijek novih cijevi uz tako velike tlakove bude li se inzistiralo na njima. Hoće li ovaj kalibr postati novi standard NATO-a? U to nisam siguran. Europa u pravilu ima drugačiji pogled na vojne probleme pa tako i u ovom slučaju. Smatram da će 5,56 x 45 NATO još dugo dominirati zapadnim vojnim snagama.

MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO

Za nekoliko dana svjetske će kinodvorane, 36 godina nakon prvog, poharati novi zrakoplovni filmski blockbuster s Tomom Cruiseom u glavnoj ulozi. Hrvatski vojnik donosi vam pravu priču o posebnom svijetu američkih mornaričkih pilota, koji podrazumijeva najvišu razinu profesionalnosti, stručnosti i sposobnosti

TEKST
Igor Skenderović

TOPGUN

NAJBOLJI OD NAJBOLJIH

Više od pet desetljeća u zrakoplovnom svijetu, posebice vojnom, TOPGUN je sinonim za izvrsnost. I to ne samo za izvrsnost u zraku u kabini aviona nego i za izvrsnost na zemlji, na stajanci, u hangaru, u nastavnoj dvorani.

TOPGUN je svojevrsni nadimak pilotske škole Američke ratne mornarice (US Navy – USN) za razvijanje i obučavanje naprednih taktika i tehnika zračne borbe. Škola je od svojeg ustrojavanja zamišljena kao centar izvrsnosti, koji je kao takav danas dio velikog centra izvrsnosti NAWDC (Naval Aviation Warfighting Development Center), smještenog u mornaričkoj zrakoplovnoj bazi NAS Fallon (NAS – Naval Air Station) u Nevadi. Izvorni naziv pilotske škole TOPGUN glasi United States Navy Fighter Weapons School. Iako je TOPGUN borbena pilotska škola ustrojena primarno za

potrebe USN-a, u nju kasnije počinju stizati i piloti zrakoplovne komponente Marinskog korpusa SAD-a (USMC). Usto, u svrhu poboljšanja nastavnog plana i programa TOPGUN je razvio blisku i dobru instruktorsko-nastavničku suradnju s Američkim ratnim zrakoplovstvom (USAF), koju održava i danas. TOPGUN je ubrzo po ustrojavanju postigao dobre rezultate te se bez pretjerivanja može reći kako je to jedna od pilotskih škola koja je najviše utjecala na preobrazbu i razvoj ratnog zrakoplovstva u SAD-u, i tijekom prošlog i u ovom stoljeću. Uspjeh TOPGUN-a leži i u činjenici kako je nedugo po ustrojavanju ostvario izravnu suradnju s američkom zrakoplovnom industrijom vezano uz razvoj i poboljšanje borbenih aviona te njihova naoružanja.

TOPGUN je s vremenom proširio aktivnosti izvan granica SAD-a, razmjenju-

jući iskustva s drugim ratnim zrakoplovstvima. Pilotska je škola zvjezdani status stekla zahvaljujući holivudskom filmskom hitu *Top Gun* iz 1986. godine. Može se očekivati da će i nastavak, *Top Gun: Maverick*, čija je svjetska premjera najavljena za 27. svibnja ove godine, biti novi veliki prilog njegovoj popularnosti, odnosno povod mnogim djevojkama i dečkima da se odluče za karijeru vojnih (borbenih) pilota.

KAKO JE ŠKOLA DOBILA IME?

Dakle, u hitu s Tomom Cruiseom u glavnoj ulozi spominje se *Top Gun*, no pravi naziv škole u kojoj su scenaristi našli uzor glasi TOPGUN. Neka zanimljiva objašnjenja oko toga ponudio je prvi zapovjednik pilotske škole kapetan bojnog broda Dan Pedersen (r. 1935.) u svojoj knjizi *TOPGUN – An American Story*. Naziv TOPGUN (nešto kao vrhun-

Foto: US DOD

ski revolveri ili topovi) ima ishodište u američkom mornaričkom zrakoplovstvu, i to posebice među eskadrilama koje su letjele na borbenim avionima Vought F-8 Crusader, a sebe su voljele nazivati posljednjim revolverašima (The Last of the Gunfighters). Takav nadimak dobrim se dijelom temelji na činjenici kako je F-8 Crusader bio zadnji američki borbeni avion koji je od početka bio naoružan topovima (Colt Mk 12) kao primarnim naoružanjem, a dosta uspješno korišten je tijekom Vijetnamskog rata. Usto, eskadrile koje su letjele na Crusaderima u konačnici su dosta i utjecale na donošenje odluke o ustrojavanju pilotske škole TOPGUN. Drugi razlog za naziv TOPGUN leži u praktičnosti kraćeg naziva: i u odnosu na izvorni puni naziv škole United States Navy Fighter Weapons School (US NFWS), i

TOPGUN
instruktori ispred
svojih Super
Horneta. U
protekle 53 godine
obuku u toj školi
prošlo je oko 4200
zrakoplovaca
USN-a i USMC-a

nog 1968. provodio zračnu, u prvom redu bombardersku operaciju Rolling Thunder. Bila je pokrenuta u svrhu strateškog odvraćanja Sjevernog Vijetnama od agresije na Južni Vijetnam i pristanka na mirovne pregovore. No, Amerikanci su imali neočekivane i velike gubitke. Naime, USAF je proveo 153 784, a USN i USMC 152 399 borbenih letova. Kao posljedicu obaranja ili drugih operativnih razloga USAF je izgubio 506, USN 397, a USMC 19 aviona. Tijekom te faze vijetnamskog zračnog rata odnos oborenih protivničkih aviona u odnosu na ukupne američke gubitke bio je 2,45 : 1. USN je imao nešto bolji odnos od 3,7 : 1. Usporedbe radi, tijekom Drugog svjetskog rata taj je odnos za SAD bio 14 : 1, a tijekom Korejskog 12 : 1. Ono što je najbolnije činjenica je kako je oboren 745 pripadnika američkih letačkih posada. Njih je 145 spašeno; 255 je poginulo; 222 su zarobljena, od kojih su 23 umrla u zarobljeništvu; za 123 navedeno je kako su nestali u akciji. USN je ukupno imao 454 poginula, zarobljena ili nestala pripadnika letačkih posada. Određene statistike govore kako je oko dvije trećine američkih gubitaka prouzročila sjevernovijetnamska protuzračna obrana, i to zahvaljujući izdašnoj pomoći Sovjetskog Saveza i Kine. Ostatak gubitaka posljedica je zračnih borbi. U njima

u odnosu na puni naziv programa obuke koji u TOPGUN-u prolaze piloti – Strike Fighter Tactics Instructor Course (SFTI). Ujedno se nazivom TOPGUN željelo odmah naglasiti kako je to mjesto za odrbrane, odnosno kako će se u njemu razvijati i obučavati svi aspekti zračne borbe na najvišoj razini. Hollywood je svojem zrakoplovnom klasiku dao naziv od dvije riječi, *Top Gun*, zbog filmsko-narativnih razloga, prema kojima je fokus radnje bio na polaznicima obuke TOPGUN, kao vrhunskim *gunfighterima* koji po završetku škole odmah odlaze u borbu. To inače nije slučaj u stvarnom TOPGUN svijetu. Piloti se u TOPGUN-u obučavaju za SFTI instruktore naprednih jurišno-lovačkih taktika zračne borbe te nakon obuke ne odlaze u borbene misije, nego na dužnosti časnika za obuku u različitim eskadrilama i pilotskim školama. Ondje su zaduženi za provedbu nastavnog plana i programa koji su usvajali u TOPGUN-u.

VIJETNAMSKA ISKUSTVA

Ustrojavanje škole TOPGUN izravna je posljedica američke angažiranosti u Vijetnamskom ratu, posebice u njegovu prvom dijelu na nebu iznad Vijetnama i Laosa. SAD je od ožujka 1965. do stu-

MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO

je američka strana koristila borbene i jurišne avione McDonnell Douglas F-4 Phantom II, Republic F-105 Thunderchief, Vought F-8 Crusader i Douglas A-4 Skyhawk. Sjevernovijetnamske snage letjeli su na borbenim avionima Mikojan/Gurevič MiG-17 i MiG-21. Ukupno gledajući, američko zrakoplovstvo koje je bilo uključeno u zračni rat iznad Sjevernog Vijetnama i Laosa bilo je višestruko brojčano i tehnološki nadmoćno u odnosu na Sjeverni Vijetnam. Ipak – imalo je velike gubitke. Nije se počelo postavljati samo pitanje kako pobijediti u vijetnamskom zračnom ratu, nego i kako bi izgledao sraz sa zrakoplovstvima Varšavskog ugovora (ili pak Kinom), koja su bila bitno brojnija i tehnološki sposobnija. Tad su još itekako bila živa sjećanja na tzv. kubansku krizu.

BOLNO OTREŽNjenje

Prvi zapovjednik TOPGUN-a navodi u knjizi kako su Amerikanci dotad sebe smatrali najboljim pilotima na svijetu, koji lete na najboljim i najbolje naoružanim avionima. Međutim, Vijetnamski rat donio je iznimno bolno otrežnjenje, posebice što se tiče zračnih borbi. Od početka pokretanja operacije Rolling Thunder na površini su izbili problemi s pouzdanošću i učinkovitošću projektila zrak-zrak. U poseban su fokus ušli projektili srednjeg dometa AIM-7 Sparrow te kratkog dometa AIM-4 Falcon (primarno

Foto: US Navy

**Mornarički jurišnik
A-4 Skyhawk
pred polijetanje na
borbenu zadacu
s palube nosača
zrakoplova
USS Coral Sea
tijekom operacije
Rolling Thunder u
ožujku 1965.**

ih je koristio USAF) i AIM-9 Sidewinder. Oni su pokazali visok stupanj zatajenja, odnosno tijekom zračnih borbi nije dolazio do njihova lansiranja. Znakovita je bila i činjenica kako su mornarički borbeni avioni SAD-a tijekom tog razdoblja ispalili više od 600 projektila zrak-zrak, a svega nešto više od 60 pogodilo je cilj. Stopa uspješnosti (obaranja protivničkog aviona) projektila AIM-4 i AIM-7 bila je 9,2 %, dok je AIM-9 imao znatno bolju stopu od 18 %. U pravilu je do problema dolazilo zbog izloženosti projektila velikom G opterećenju tijekom zračnih borbi. Utvrđeno je usto kako do zatajenja dolazi i kad projektili ostanu na avionu nakon više polijetanja i slijetanja na nosač zrakoplova. To je samo po sebi velik strukturni stres za sve sustave na avionu pa je znalo znatno utjecati na elektroniku zaduženu za lansiranje projektila. Velikih je problema bilo i s topovima. Prije svega, dobar dio američkih aviona uopće ih nije imao, poput prvih inaćica F-4 Phantoma II. To se pokazalo kao velik nedostatak, posebice u situacijama bliske zračne borbe. S druge pak strane, na F-8 Crusaderima zabilježen je visok stupanj zatajenja topova, odnosno sustava za punjenje granatama, do čega je također dolazio ponajviše zbog njihove izloženosti velikom G opterećenju tijekom zračnih borbi.

Utvrđeni su i nedostaci radarskih sustava na samim američkim borbenim avionima te na drugim zemaljskim, površinskim i zrakoplovnim platformama. Velik dio vijetnamskog neba nije bio pokriven američkim radarskim sustavima, što su sjevernovijetnamski piloti vrlo dobro koristili za prikrivanje i zasjede u zraku te potom za brze i iznenadne napade. Dodatno veliko ograničenje, nezamislivo iz današnje perspektive, a s kojim su se susretali svi američki piloti, bila je doktrina zračne borbe. Naime, ona je nalagala vizualnu identifikaciju protivničkog cilja prije upotrebe projektila zrak-zrak. Usto, kad je dolazilo do zračnih borbi, za koje su američki piloti znali reći kako nalikuju "borbi noževima u telefonskoj govornici", uočen je velik taktički nedostatak kod američkih posada. To se odnosilo na nedostatnost odgovarajuće obuke

Foto: USAF

**Američki su se piloti
na vijetnamskom
nebu u početku
najviše susretali s
avionima MiG-17
i MiG-21. Na slici
se vidi trenutak iz
lipnja 1968. kad
USAF-ov F-105D
Thunderchief
topom pogađa
sjevernovijetnamski
MiG-17**

Foto: US Navy

i znanja za blisku borbu protiv iznimno pokretnih MiG-ova, za uporabu borbenih aviona u njihovim maksimalnim letnim mogućnostima te za pravilnu upotrebu oružnih sustava na avionu, prije svega projektila zrak-zrak.

DESECI I DESECI NEDOSTATAKA

Obuka iz zračne borbe (Air Combat Manoeuvring – ACM) tijekom 1960-ih u Američkom ratnom zrakoplovstvu postupno je smanjivana, posebice u dijelu koji se odnosi na borbu lovca protiv lovca (*Dogfight*), odnosno svodila se na obuku temeljnih borbenih napadačkih i obrambenih manevara u zraku (Basic Fighter Maneuvers – BFM). To je bila posljedica uvođenja u operativnu uporabu borbenih aviona bez strojnica i topova jer se smatralo kako će se zračna borba ubuduće isključivo temeljiti na uporabi projektila zrak-zrak. Usto, nakon Korejskog rata kao primarni zračni ciljevi označeni su protivnički strateški bombarderi i zračni radari, a ne borbeni avioni, što je utjecalo i na obuku borbenih pilota. Na takvu je promjenu puno utjecala zrakoplovna industrija, koja je razvijala i prodavala projektile zrak-zrak. Pritom su previđali

Kapetan bojnog broda Frank Ault svojim je izvješćem o stanju u mornaričkom zrakoplovstvu potaknuo ustrojavanje TOPGUN škole

bitnu činjenicu da su njihovi projektili uglavnom postizali svoju deklariranu pouzdanost i učinkovitost u gotovo laboratorijskim uvjetima testiranja na vojnim poligonima, kad su lansirani u letovima bez velikih G opterećenja. Zapovjedništvo USN-a pokrenulo je u lipnju 1968. sveobuhvatnu istragu i analizu uzroka dotadašnjeg tijeka zračnog rata, prije svega s ciljem smanjenja gubitaka među letačkim posadama uz minimalno trostruko povećanje njihove borbene učinkovitosti. Za realizaciju te zadaće određen je kapetan bojnog broda Frank Ault (1922. – 2006.), koji je i sam bio iskusni mornarički borbeni pilot, tад na visokoj zapovjednoj dužnosti u Zapovjedništvu USN-a. Tijekom 1967. predao je dužnost zapovjednika nosača zrakoplova USS Coral Sea (CVA-43). Do prosinca 1968. završio je dokument koji je službeno objavljen početkom siječnja 1969. i vrlo brzo postao poznat kao Aultovo izvješće. Na više od 480 stranica objedinjen je niz dobro poznatih te novootvrdenih činjenica i nedostataka (ukupno 242), koji su upozoravali na probleme postojećeg

TOPGUN škola počela je rad u vrlo skromnim uvjetima, u malom uredskom kontejneru sa svega dvije prostorije. Na slici su prvi TOPGUN instruktori

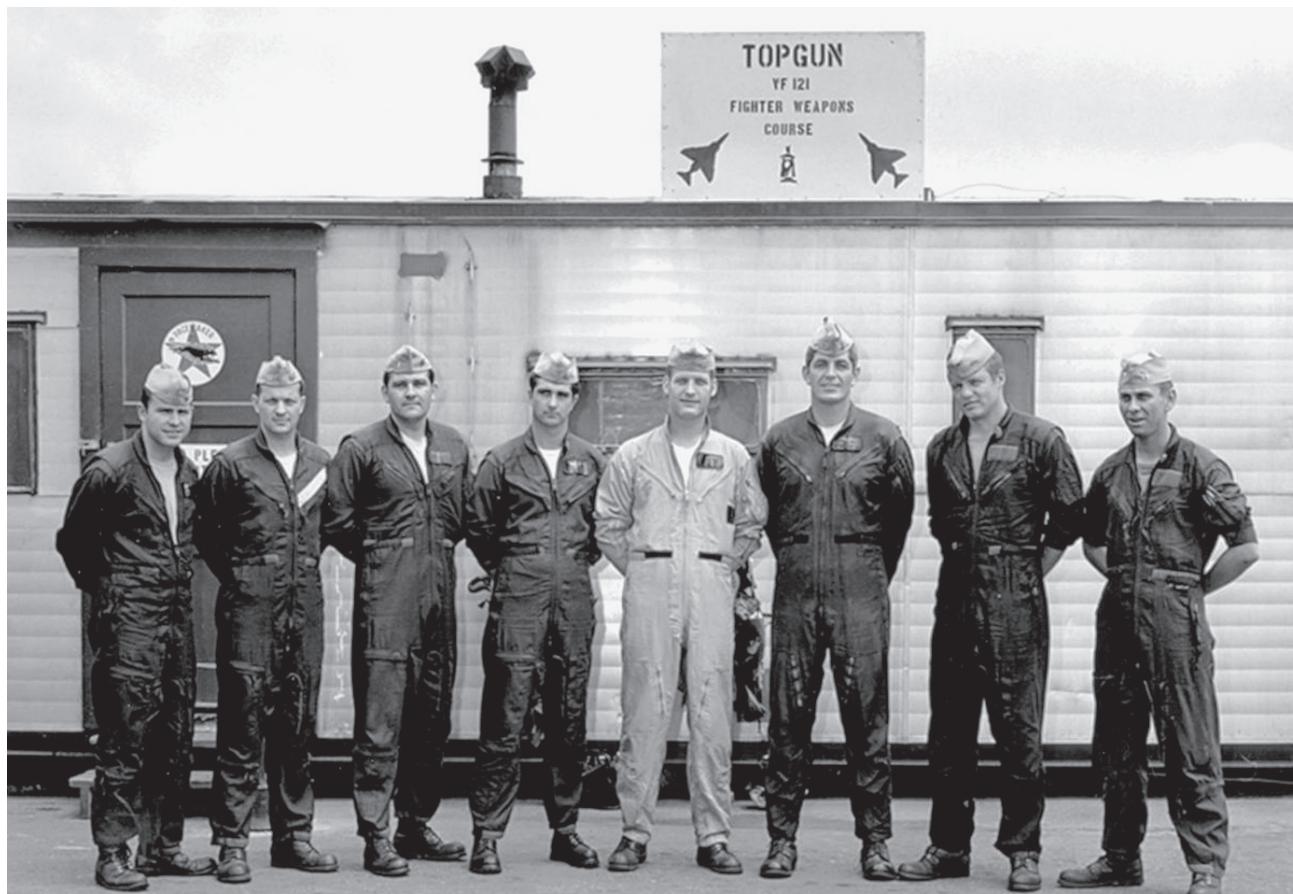

Foto: US Navy

MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: US DOD

sustava tehničkog opremanja i održavanja mornaričkog zrakoplovstva te na probleme borbene obuke pilota, ali i doktrine zračnog ratovanja. Ault je u svrhu oticanja nedostatka dao više konkretnih preporuka, preciznije, 104. Velik dio otišao je u smjeru zrakoplovne industrije i sustava vojne logistike, dok se dio odnosio na sustav borbene obuke pilota. Zatraženo je: "Što je prije moguće ustrojavanje škole za naprednu borbenu obuku u mornaričkoj zrakoplovnoj bazi Miramar za pilote eskadrila koje lete na borbenim avionima F-4 Phantom i F-8 Crusader." Za potrebe napredne borbene obuke zatraženo je i ustrojavanje velikog "vojnog poligona na kojem bi se mogao provoditi letački dio obuke pilota". Time su postavljeni temelji za ustrojavanje USN-ove krovne, elitne borbene pilotske škole koja će ubrzo postati poznata kao TOPGUN.

POVRATAK U ŠKOLU

Oprilike mjesec prije nego je Aultovo izvješće službeno objavljeno, jedan je primjerak stigao u mornaričku zrakoplovnu bazu NAS Miramar smještenu blizu San Diega, Kalifornija. Za to je bilo više razloga. U izradi preporuka koje su se odnosile na potrebu za naprednom borbenom obukom pilota sudjelovali su piloti eska-

Polaznici TOPGUN obuke proučavaju maksimalne letne mogućnosti svojih i protivničkih borbenih aviona, odnosno tomu prilagođene napredne taktike i tehnike zračne borbe

Foto: US Navy

drila na avionima F-8 Crusader, koji su i sami bili stacionirani u toj bazi. Osim toga, NAS Miramar bila je tad jedna od najvećih mornaričkih zrakoplovnih baza na američkoj pacifičkoj obali, zbog čega je imala nadimak Fightertown USA. Mogla je inicijalno zadovoljiti potrebe za poligonom koji bi se koristio za potrebe letačke obuke u TOPGUN-u. To je svakako i bio razlog da se lokacija izričito navede u Aultovim preporukama. U NAS Miramaru počeli su brzo poduzimati prve korake pa je u prosincu 1968. za nositelja ustrojavanja nove škole određena eskadrila VF-121, tad najveća u USN-u, s prosječno više od 1400 pripadnika letačkog i tehničkog osoblja te sedamdesetak borbenih aviona F-4 Phantom II. Eskadrila VF-121 imala je *de facto* kapacitet malog zrakoplovnog *wing-a* (pukovnije), i kao takva bila je odlična osnova za brzo ustrojavanje nove pilotske škole te pružanje potrebne potpore koja je uključivala instruktore i avione. Drugi je važan razlog za odabir eskadrile VF-121 činjenica kako je ona zapravo bila postrojba za obuku i zamjensku popunu (Fleet Replacement Squadron) Pacifičke flote avionima F-4 Phantom II. Svaki put kad bi neka od eskadrila USN-a izgubila avion, VF-121 bio je zadužen za slanje zamjenskog aviona s obučenom dvočlanom posadom. Zanimljivo je napomenuti i to kako USN za svaki tip borbenog aviona ima takvu namjensku eskadrilu.

Za prvog zapovjednika TOPGUN-a izabran je spomenuti Dan Pedersen, tad kapetan korvete. U srpnju 1968. vratio se iz Vijetnama, gdje je letio na F-4 Phantomu II, te je u VF-121 postavljen za instruktora taktike zračne borbe. Zapovjedniku TOPGUN-a rečeno je kako ima svega 60 dana kako bi pripremio školu za početak obuke prvog naraštaja pilota. U tom kratkom vremenu trebalo je napraviti i promijeniti puno toga. Brzom strukturiranju obuke u TOPGUN-u pomogla je jedna sretna i neobična okolnost. Naime, tad se u bazi NAS Miramar nalazila skupina izraelskih pilota instruktora, koji su pripremali izraelsku tranziciju s francuskih borbenih aviona Dassault Mirage IIICJ Shahak na nove američke borbene avione F-4 Phantom II. Oni su tad predstavili ustroj svoje pilotske škole za naprednu borbenu obuku u kojoj je za svaki nastavni predmet, poput aerodinamike, naoružanja, taktike, radarskog sustava i ostalo, određen po jedan instruktor specijalist. On bi bio i nositelj razvoja nastavne teme i provedbe obuke u tom području.

DODAVANJE REALNOSTI

Dan Pedersen odlučuje kako će TOPGUN-u ispočetka biti potrebno osam instruktora pa u eskadrili VF-121 odabire četiri pilota s F-4 Phantoma II te četiri operatera radarskog sustava s istog aviona. Svi su bili veterani s vijetnamskim iskustvom, a među njima je bio i član posade koja je oborila prvi sjevernovijetnamski MiG tijekom 1965. na početku zračnog rata. Oni će biti prvi instruktori TOPGUN-a zaduženi za razvoj novih naprednih

Prestižnu plavo-crvenu TOPGUN oznaku za letačko odjelo piloti dobivaju na kraju obuke. Izradili su je prvi TOPGUN instruktori, a prikazuje avion koji se nalazi u zahvalu ciljničkog sustava aviona F-4 Phantom II

Foto: US Navy

taktika zračne borbe, slijedeći pritom vrlo praktičnu podjelu rada kakvu imaju Izraelci, u kojoj je svaki instruktor zadužen za razvoj jednog nastavnog predmeta. Dan Pedersen odabire usto i jednog obavještajnog časnika, zaduženog za proučavanje protivničkih zrakoplovstava i njihovih taktika zračne borbe. Obavještajni časnik bit će zaslužan i za stvaranje vrlo vrijedne knjižnice u TOPGUN-u. Zanimljivo je napomenuti i to kako su svi instruktori svoj nastavni predmet predstavili i branili pred ostalim instruktorma, koji su dobili nadimak *murder board*. Na taj su način korigirali i poboljšavali što je potrebno, konstantno održavali svoj nastavni plan i program na vrlo visokoj razini, odnosno postigli interno *certificiranje* svojeg programa obuke koji će potom prolaziti sa svojim učenicima. Takva praksa na snazi je i danas.

TOPGUN se pri definiranju novih naprednih taktika borbene obuke na samom početku odlučio za koncept po kojem je prepoznatljiv i danas. Naime, bili su svjesni kako u obuci zračne borbe nedostaje borbena realnost. Dotad su mornarički piloti tijekom BFM obuke temeljnih borbenih manevara u pravilu letjeli na istom tipu aviona protiv kojeg su se *borili* u zraku, što je za posljedicu imalo veliku predvidivost protivničkih poteza. Tad je to u pravilu bila obuka F-8 protiv F-8, ili F-4 protiv F-4, a u vrlo rijetkim slučajevima obuka F-8 protiv F-4, odnosno nikad se nije provodila protiv A-4. U TOPGUN-u su se uz poboljšanje BFM obuke odlučili i za uvođenje različitog tipa aviona koji će služiti kao agresor/protivnik, tj. imitirati performanse protivničkih aviona pritom koristeći i njihovu taktiku zračne borbe. Tako su u TOPGUN-u počeli razvijati DACT (Dissimilar Air Combat Training) koncept napredne obuke zračne borbe. On je postao sastavnim dijelom nastavnog plana i programa po kojem škola ubrzano postaje iznimno uspješna te i danas prepoznatljiva. S vremenom će DACT koncept početi primjenjivati i druge pilotske škole. Štoviše, u sklopu USN-a, USAF-a i USMC-a počet će ustrojavanje namjenskih *agresorskih* eskadrila koje će se isključivo koristiti na naprednu borbenu obuku pilota.

IMPRESIVNI PRVI REZULTATI

Dodata je posebnost škole TOPGUN od samog početka i činjenica da su u USN-u odlučili kako će njihova obuka biti obuka obučavatelja. Naime, u TOPGUN-u će se obučavati

DACT koncept obuke zračne borbe od prvog je dana dio kurikula TOPGUN škole. Na slici se vidi zračna borba između aviona Douglas TA-4F Skyhawk i Grumman F-14A Tomcat

piloti koji će se potom vraćati u svoje eskadre i u njima biti instruktori zaduženi za provedbu napredne borbene obuke. U USN-u su bili svjesni kako ne mogu svi doći u TOPGUN. I danas obuku u TOPGUN-u prolazi maksimalno do 5 % borbenih pilota USN-a. Međutim, s konceptom obuke obučavatelja na razini cijelog USN-a postiže se razmjerno brzo eksponentijalno širenje obuke novih naprednih taktika i tehnika zračne borbe. S vremenom će piloti nakon obuke u TOPGUN-u biti upućivani kao instruktori napredne borbene obuke i u druge pilotske škole USN-a, što će dodatno ubrzati širenje obuke novih naprednih taktika i tehnika zračne borbe. Usto, sve će se češće događati da se piloti nakon obuke u TOPGUN-u pozivaju na ostanak u školi na mjestu instruktora. Obuka prvog naraštaja u TOPGUN-u počela je 3. ožujka 1969. i taj se datum uzima kao službeni dan ustrojavanja škole. Prvi polaznici obuke po četvorica su pilota i operatera radarskih sustava na avionu F-4 Phantom II, pripadnici USN-ovih eskadrila VF-142 i VF-143. Obuka je trajala četiri tjedna, a sastojala se od četiri dijela: teorijske nastave, BFM zračne borbe (jedan na jedan (što se od početka pa do danas smatra najvažnijim dijelom cijele obuke), napada na zemaljske ciljeve te taktike borbe u parovima s po dva aviona. Uz F-4 Phantom II, za potrebe obuke kao *agresorski* avioni korišteni su TA-4/A-4 Skyhawk, posuđeni od drugih eskadrila iz baze NAS Miramar, koji su mogli odlično simulirati performanse iznimno pokretnog

MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO

dozvučnog borbenog aviona MiG-17 s kakvim su se Amerikanci susretali na vijetnamskom nebu.

Nije trebalo dugo čekati prve rezultate TOPGUN obuke. Za prvo USN-ovo obaranje sjevernovijetnamskog borbenog aviona u 1970. (MiG-21 u ožujku te godine) bila je zaslужna posada iz VF-142 eskadrile, s dvojicom polaznika prvog naraštaja TOPGUN-a. Do proljeća 1972., kad se zračni rat u Vijetnamu intenzivira i pokreće nova zračna operacija Linebacker, svaka eskadrila USN-a imala je barem jednu posadu koja je obučavana u TOPGUN-u. Do kraja 1973. američki mornarički piloti ostvarili su drastičan skok u stopi obaranja protivničkih aviona od 12,5 : 1. Za takvu promjenu itekako je zaslужna škola TOPGUN i njezin koncept novih naprednih taktika i tehnika zračne borbe. Usporedbe radi, USAF dotad nije pokrenuo sustavne promjene u naprednoj borbenoj obuci svojih pilota iako je svojedobno bio prvi u iskušavanju DACT koncepta obuke. Stoga su ostali na stopi obaranja protivničkih aviona od oko 2,4 : 1. Međutim, i to će se uskoro početi mijenjati.

NOVI AVIONI – NOVE TAKTIKE

Zahvaljujući početnim uspjesima TOPGUN je u srpnju 1972. izborio samostalni status. Više nije bio dio eskadrile VF-121, nego postaje samostalna škola unutar USN-a iako i dalje u sklopu baze NAS Miramar. To je donijelo niz prednosti, poput veće finansijske potpore školi, povećanja broja osoblja, novih i većih radnih prostora te vlastitih aviona. S druge strane, u TOPGUN-u još više rade na usavršavanju instruktora u smislu temeljitog poznavanja aviona i oružnih sustava. Budući da se njihovo znanje počelo uspoređivati s inženjerskim, instruktori su sve više kao savjetnici pomagali zrakoplovnoj industriji pri razvoju novih tipova borbenih aviona i zrakoplovnog naoružanja. Izvrstan je primjer mornarički borbeni avion Grumman F-14 Tomcat, koji je 1974. počeo ulaziti u operativnu uporabu. Ono što će postati rutina u TOPGUN-u razvoj je novih taktika i tehnika zračne borbe, prilagođenih i novim američkim i novim protivničkim avonima. Škola

Foto: US DoD

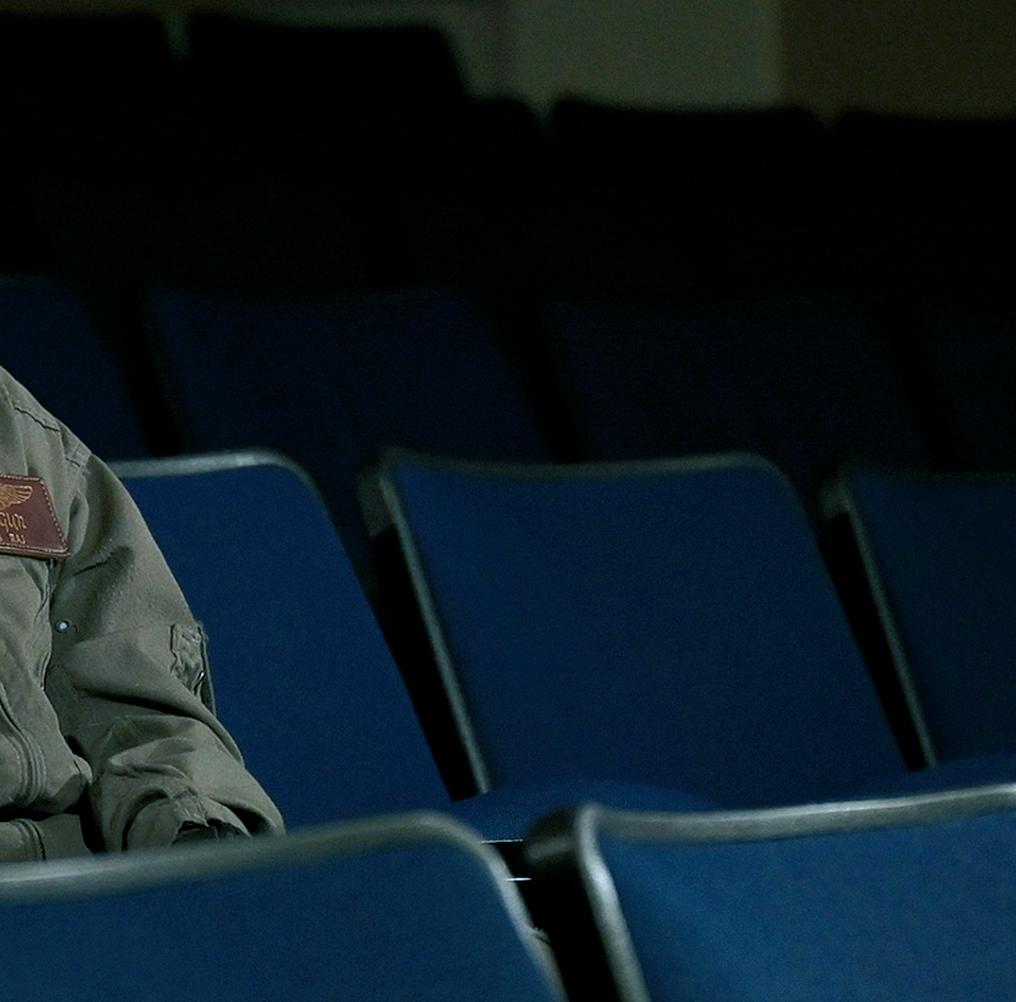

Poručnica bojnog broda Nikkol Rajkovac primjer je kako i žene itekako imaju svoje mjesto među TOPGUN pilotima i instrukturima. Instruktori u TOPGUN-u tradicionalno nose plave majice ispod letačkog odijela te oznake NAWDC-a i TOPGUN-a

tijekom 1972. i 1973. prolazi više promjena. Dobiva više različitih aviona, poput T-38 Talona (pomoć od USAF-a), potom potpuno nove avione F-5E/F Tiger II te nekoliko aviona A-4 Skyhawk, koji će znatno pomoći u DACT obuci pilota. Zahvaljujući nadzvučnim Tigerima II mogu simulirati letne performanse i taktiku borbe aviona MiG-21. Posebnost je *agresorskih* aviona i to da su počeli nositi boje i oznake stranih ratnih zrakoplovstava. To će postati standardna praksa za iduća desetljeća i nove tipove *agresorskih* aviona. Broj instruktora u TOPGUN-u narastao je na 20, a program obuke proširen je na pet tjedana. Iz njega je izbačeno uvježbavanje napada na zemaljske ciljeve, odnosno cijeli program posvećen je isključivo zračnoj borbi.

Velika je promjena za TOPGUN uvođenje novih programa. Krajem 1972. započela je obuka kontrolora za zračno presretanje i navodenje (Air Intercept Controllers – AIC). Radi se o obuci operatera radarskih sustava na palubnim avionima Northrop Grumman E-2 Hawkeye, specijaliziranim za radarski nadzor zračnog prostora. Potom je tijekom 1975. integriran i treći paralelni program obuke za instruktore protivničke borbe (Adversary Training Course), kako bi se standardizirala obuka na razini USN-a (kasnije i USMC-a) za tzv. agresorske eskadrile. Ubrzo je postalo uobičajeno da se u sklopu istog naraštaja provodi obuka za TOPGUN instruktore, za AIC kontrolore za zračno presretanje i navodenje te za agresorske instruktore.

Kad je u mornaricu počeo stizati F-14 Tomcat, TOPGUN je pripremio novi program obuke. Njezina posebnost postaje

uvježbavanje taktika zaštite šireg zračnog prostora borbene skupine nosača zrakoplova, koju je taj avion trebao provoditi zajedno s Hawkeyjima. S avionima F-14 u TOPGUN-u su počeli uspješno simulirati performanse i taktiku borbe sovjetskih aviona MiG-23, MiG-27, MiG-25 i MiG-31. Krajem 1970-ih USN uspijeva dogovoriti upućivanje polaznika TOPGUN obuke u USAF-ovu zrakoplovnu bazu Tonopah kako bi u sklopu programa Constant Peg mogli letjeti protiv pravih aviona MiG-21 koje je SAD uspio nabaviti iz različitih izvora.

CIJELE ZRAKOPLOVNE SKUPINE

Tijekom 1984. u TOPGUN stiže novi mornarički višenamjenski borbeni avion McDonnell Douglas F/A-18 Hornet, koji je ujedno označio postupno povlačenje Phantoma II iz operativne uporabe. Uzimajući u obzir Hornetove sposobnosti izvršavanja jurišnih zadaća, u TOPGUN-u počinju opet posvećivati više pozornosti obuci za napade na zemaljske ciljeve. Usto, dodatno razrađuju dio obuke koji se odnosi na zračnu borbu u parovima s po dva aviona, odnosno u skupinama s po četiri aviona. Tijekom 1987. u TOPGUN stižu avioni F-16N, odnosno njihove dvosjedne inačice (T)F-16N, kako bi zamijenili zastarjele avione Northrop F-5 Freedom Fighter, odnosno obnovili svoju flotu agresorskih aviona. Radi se o Block 30 inačici F-16 s kojeg je skinuto naoružanje kako bi bio što lakši i pokretljiviji u zraku. Radarski sustav zamijenjen je radarskim sustavom s A/B inačice F-16. Avioni F-16 u TOPGUN-u počinju simulirati tad nove sovjetske avione kao što su MiG-29 i Suhoj Su-27.

TOPGUN krajem 1980-ih uvodi i obuku osvježenja. Namijenjena je instruktorma koji su prošli tu školu prijašnjih godina, a na taj se način prolazi kroz novine u taktikama i tehnikama zračne borbe. TOPGUN je ustroj pokrenuo vrlo zahtjevan program obuke za cijelu zrakoplovnu skupinu nosača zrakoplova, pod nazivom Fleet Fighter Air Combat Readiness Program (FFARP). U TOPGUN su na jednomjesečnu naprednu obuku prije ispunjavanja na višemjesečne misije dolazile cijele zrakoplovne skupine.

Devedesete godine s naučenim lekcijama iz rata u Iraku upućuju na to kako dodatni fokus treba staviti na obuku za jurišne zadaće pa TOPGUN obuka počinje trajati devet tjedana. Uz obuku za F/A-18 Hornet, obuku napada na zemaljske ciljeve razvijaju i za F-14 Tomcat. TOPGUN je 1990-ih veliku pozornost posvetio i razvoju taktike uporabe vođenih projektila zrak-zrak AIM-120 AMRAAM i proturadarskog projektila AGM-88 HARM, koji su činili ključno naoružanje na Hornetima.

PRESELJENJE U NEVADU

Na žalost ljubitelja tih aviona, 1990-ih povlače se F-16N i A-4 Skyhawk iz TOPGUN-a. Bili su to iznimno uspješni protivnici u zračnim borbama s polaznicima škole. Zamijenjeni su avionima F-14 Tomcat, koji su također

Formacija aviona General Dynamics F-16N Viper i Douglas A-4F Skyhawk u bojama stranih zrakoplovstava kako bi se i time pridonijelo realnosti obuke. Na agresorskim avionima lete isključivo TOPGUN instruktori

MORNARIČKO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: US Navy

vrlo brzo obojeni u boje drugih ratnih zrakoplovstava. TOPGUN uvodi tijekom 1994. promjenu u provedbi obuke zračne borbe. Instruktori su dotad isključivo letjeli na *agresorskim* avionima kao tzv. Red Air. Međutim, tad počinju letjeti i kao Blue Air u formacijama zajedno sa svojim polaznicima, a protiv drugih TOPGUN instruktora, čime su obuku dignuli na višu i uspješniju razinu. Dodata promjena u TOPGUN-u dolazi s pokretanjem programa SFTI (Strike Fighter Tactics Instructor), kako se počinje zvati program obuke TOPGUN instruktora. Uz pilote, SFTI prolaze i drugi članovi posade na Hornetima, operateri oružnih sustava na avionu. Promjena je i da se instruktori nakon obuke u TOPGUN-u ne vraćaju primarno u svoje eskadrile. Šalje ih se i na dužnosti instruktora u druge pilotske škole USN-a, eskadrile za operativno testiranje i evaluaciju (VX) novih tipova aviona, eskadrile za tranzicijsku obuku na nove tipove aviona te na dužnosti instruktora u TOPGUN-u. Može se reći kako novi instruktori po

Jedan od najvećih uspjeha škole prvi je naraštaj pilota koji je u lipnju 2020. prošao TOPGUN obuku za novi mornarički višenamjenski borbeni avion F-35C Lightning II. Na slici je formacija od dva Super Hornets iz TOPGUN-a i dva Lightninga II

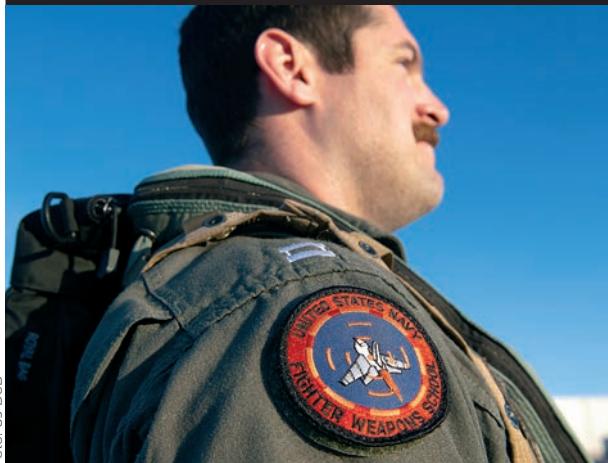
dolasku u TOPGUN prolaze možda najzahtjevniju obuku u svojoj letačkoj karijeri, koja traje cijelu prvu godinu. Tijekom te godine budući TOPGUN instruktori istodobno prolaze dvije obuke: za *agresorskog* pilota te za specijaliziranog stručnjaka (Subject Matter Expert – SME) jedne nastavne teme za koju je u cijelosti odgovoran u TOPGUN-u.

USMC tad odlučuje kako marinski piloti neće prolaziti dio SFTI obuke koji se odnosi na jurišne zadaće, zbog posebnosti njihovih taktika i tehnika napada na zemaljske ciljeve. Oni stoga provode posebnu obuku u sklopu eskadrile Marine Aviation Weapons and Tactics Squadron One (MAWTS-1). TOPGUN otad za marinske pilote počinje provoditi isključivo petotjednu obuku zračne borbe.

TOPGUN se 1990-ih preseljava na novu lokaciju. Krajem 1995. napušta Kaliforniju i NAS Miramar te prelazi u Nevadu, u NAS Fallon, gdje postaje dio novoustrojenog mornaričkog centra izvrsnosti Naval Strike and Air Warfare Center (NSAWC), ubrzo preimenovanog u Naval Aviation Warfighting Development Center (NAWDC).

ULAZAK U NOVO DOBA

S početkom novog stoljeća avioni F-14 Tomcat završavaju svoj operativni vijek te ih 2003. u TOPGUN-u zamjenjuju opet avioni F-16A/B koji su izvorno bili namijenjeni Pakistanu. I njih u TOPGUN-u koriste isključivo kao *agresorske* avione. Sredinom 2000-ih u operativnu uporabu ulazi F/A-18E/F Super Hornet, za koji u TOPGUN-u razvijaju namjenski program obuke, fokusiravši se ponajviše na Block II inačicu tog

Jednogodišnja obuka za TOPGUN instruktora iznimno je zahtjevna. Nakon nje polaznik postaje stručnjak za jednu nastavnu temu

aviona. Tih se godina u Fallonu ustrojava obučno središte Airborne Electronic Attack Weapons School (HAVOC) za avione EA-18G Growler namijenjene za električno djelovanje pa je i TOPGUN uključen u razvoj njihova nastavnog plana i programa obuke.

Nova važna potpora sposobnostima razvoja DACT obuke u TOPGUN-u stiže 2006., kad SAD od švicarskog zrakoplovstva kupuje 22 aviona F-5E/F Tiger II, koji imaju relativno mali broj sati naleta. Nakon remonta i modernizacije te dobivanja oznake F-5N raspoređeni su u TOPGUN, ali i druge specijalizirane agresorske eskadrile USN-a.

Uvođenje višenamjenskog borbenog aviona pete generacije F-35C (palubna inačica Lightning II) u operativnu uporabu utjecalo je i na TOPGUN te na potrebe razvoja novog programa napredne obuke zračne borbe. Lightning II donio je niz posebnosti i izazova, počevši od činjenice kako se TOPGUN opet susreće s borbenim avionom koji nema top nego se oslanja na svoje projektilne, kojem nije prioritet borba protiv ciljeva u zraku, do toga da avion ima iznimno naprednu avioniku što omogućava nove oblike djelovanja u zraku. Dodatni izazov za TOPGUN jedan je od njegovih kriterija za dolazak na SFTI obuku. Uz minimalno tri godine rada u jednoj od eskadrila USN-a, od pilota se traži da ima 1000 sati naleta. To je za pilote na F-35C bilo neostvarivo što se tiče potrebnog naleta jer USN proglašava inicijalnu operativnu sposobnost na Lightning II tek tijekom 2019. godine. Počevši od 2015., u suradnji s eskadrilama USN-a zaduženim za tranzicijsku obuku za Lightning II te operativno testiranje i evaluaciju, TOPGUN počinje razvijati svoj SFTI program obuke za Lightning II. Za njega je danas zaduženo 35 instruktora, a traje 13 tjedana. Obuka se sastoji od četiri glavna dijela: BFM obuke (*dogfighting*), napada na zemaljske ciljeve s velikim naglaskom na SEAD misije (Suppression of Enemy Air Defense), električnog ratovanja (modul za posade F-35C), te zračne borbe u parovima s po dva i u skupinama s po četiri aviona. Prvi naraštaj SFTI instruktora za Lightning II činili su pripadnici USN-ovih eskadrila VFA-125 i VFA-147, a obuku je završio u lipnju 2020. godine.

ZA PETU, A ONDA I ŠESTU GENERACIJU...

USN je u travnju 2022. od USAF-a dobio prvu količinu starijih inačica borbenog aviona F-16C/D. Mornarica namjerava

njima postupno zamijeniti flotu *agresorskih* aviona F/A-18C/D Hornet u TOPGUN-u i F-5N Tiger II u *agresorskoj* eskadrili VFC-13, s kojom TOPGUN najviše surađuje. USN planira nabaviti 20 jednosjednih inačica Block 35 i šest dvosjednih inačica Block 25 aviona F-16. Uz remont, kojim želi produljiti njihov operativni vijek do 2035., USN ih namjerava modernizirati novom avionikom. To se prije svega odnosi na ugradnju Northrop Grummanova AESA (Active Electronically Scanned Array) radara AN/APG-83. Na taj način želi se s pomoću aviona F-16 postići simuliranje naprednih sposobnosti aviona pete generacije F-22 i F-35, odnosno poboljšati obuku naprednih taktika i tehnika zračne borbe koja će se provoditi u TOPGUN-u i drugim eskadrilama USN-a.

TOPGUN se danas ponosi činjenicom kako je u protekle 53 godine obuku u njemu prošlo oko 4200 zrakoplovaca USN-a i USMC-a, čime se potvrdio kao istinski centar izvrsnosti zračne borbe, odnosno kao jedna od najvažnijih i najuspješnijih američkih vojnih pilotskih škola.

Ulazak u svijet pilota, odnosno avijacičara (termin koji preferiraju u Američkoj ratnoj mornarici), podrazumijeva niz eliminacijskih kriterija. Ulazak u svijet TOPGUN pilota podrazumijeva još višu razinu profesionalnosti, stručnosti i sposobnosti. Stoga u TOPGUN-u drže kako imaju itekako puno dobrih razloga sebe smatrati i drugima predstavljati kao *najbolje od najboljih*.

PODLISTAK

OD MONITORA DO DREADNOUGHTA – KORIJENI SUREMENIH RATNIH BRODOVA (VII. DIO)

Washingtonski sporazum iz 1922. godine, koji su sklopile mornaričke velesile, odnosio se upravo na krstarice, njihovu klasifikaciju i pokušaj ograničenja rasta u tonaži i naoružanju. Velika Britanija zahtjevala je da gornja granica tonaže bude 10 000 tona

TEKST Mario Galić

Podjela borbenih ratnih brodova na klase, vrste, podvrste i tipove nikad nije bila standardizirana kroz čvrst, općeprihvачen i u svijetu priznat jedinstveni pristup. Umjesto toga, odavno postoje manje ili više ukorijenjene podjele s nejasno određenim granicama, koje polaze s različitim stanovišta. To nigdje nije očitije nego u klasifikaciji krstarica od kraja XIX. stoljeća pa sve do danas. Potkraj XIX. i početkom XX. st. krstarice su se razvijale usporedno u dvjema potklasama: velikoj (iznad 5000 tona) i maloj (oko 3000 tona), koje su bile nazvane krstarice II., odnosno III. klase. Naziv krstarice I. klase upotrebljavao se za oklopne krstaše. S druge strane, ono što je velikim ratnim mornaricama bila krstarica III. klase, to je manjim mornaricama bio kapitalni brod. One takve krstarice nisu označavale kao II. ili III. klasu, nego jednostavno kao krstaricu. Ono što je vrijedilo za to vrijeme, vrijedi i danas. Ponajviše iz političkih razloga, ratne mornarice označavaju svoje brodove

TEŠKE

kao fregate, razarače i krstarice a da su često po istisnini i instaliranim borbenim sustavima gotovo identične.

Prvi službeni dokument koji je uveo klasifikaciju ratnih brodova kao međunarodni standard bio je Washingtonski sporazum iz 1922. godine. Iako su zemlje potpisnice samo Ujedinjeno Kraljevstvo (s tada najvećom ratnom mornaricom), Francuska, Sjedinjene Američke Države i Japan, postao je obvezujući za sve. Klasificirao je ratne brodove kao nosače aviona, bojne brodove, krstarice, razarače, podmornice, ophodne brodove, minopolagače, minolovce i male brze udarne brodove. Najveći dio Washingtonskog sporazuma odnosio se upravo na krstarice, njihovu klasifikaciju i pokušaj ograničenja rasta u tonaži i naoružanju. Nakon Prvog svjetskog rata većina krstarica imala je istisninu između pet i sedam tisuća tona, ali britanska je mornarica upravo dovršavala četiri svoje najnovije plovne jedinice mase 9750 tona i sa 29 čvorova vršne brzine. Velika Bri-

KRSTARICE

tanija zahtjevala je zbog toga u Washingtonu da gornja granica tonaže za krstarice bude 10 000 tona. Zahtjevi su prihvaćeni, no ubrzo su doveli do utrke u naoružanju u gradnji velikih krstarica od 10 000 tona naoružanih topovima najvećeg dopuštenog kalibra – 203 mm. Topove većeg kalibra smjeli su imati samo bojni brodovi. U idućih deset godina građene su gotovo samo vašingtonske krstarice zato što prema odredbama Sporazuma nije smjela početi gradnja brodova veće tonaže. Do 1940. godine SAD je izgradio 18, Ujedinjeno Kraljevstvo 15, Japan 12, Francuska sedam, Italija sedam, Njemačka tri i Španjolska dvije krstarice od 10 000 tona.

IGRE S ISTISNINOM

Krstarice zbog kojih je London izistirao da se uvedu ograničenja od 10 000 tona istisnine pripadale su klasi Hawkins. Izgrađena su četiri broda, a

Spektakularna panoramska fotografija šangajske luke iz 1928. godine. U prvom planu se ističe britanska teška krstarica HMS Hawkins, a s njezine je desne strane francuska oklopljena krstarica Jeanne d'Arc i američka oklopna krstarica USS Pittsburgh

peti je još tijekom gradnje prenamijenjen u nosač aviona. Gradnja brodova počela je još tijekom Prvog svjetskog rata, no niti jedan nije postao operativan prije njegova okončanja. HMS Hawkins i HMS Raleigh dovršeni su prije Washingtonskog sporazuma, a HMS Frobisher i HMS Effingham nakon njega. To je važno jer su standardne istisnine Frobishera i Effinghama bile malo veće od ograničenja od 10 000 tona – tj. 10 020 tona. Svim teškim krstaricama klase Hawkins puna istisnina bila je veća od 12 000 tona.

Kako su projektirane prije Washingtonskog sporazuma, glavno naoružanje činili su topovi BL 7,5-inch gun Mark VI kalibra 190 mm i duljine cijevi 45 kalibara. Po jedan top smješten je u svaku od sedam oklopljenih kupola. Raspored kupola bio je dvije na pramcu, po jedna na svakom boku i tri na krmi. Debljina oklopa kupola bila je 25 mm. Granatu mase 91 kilogram mogli su ispaliti na udaljenost od 18 kilometara. No puno važniji podatak bio je da je granati trebalo sedam sekundi da preleti udaljenost od pet kilometara i pritom zadrži brzinu od 548 m/s. Iznimno dobro obučena posada mogla je održavati brzinu paljbe od najviše šest granata u minutu. Brzinu paljbe usporavala je potreba da cijev tijekom punjenja ne bude pod kutom većim od deset stupnjeva. Ti su topovi tijekom Prvog svjetskog rata bili vrhunac tehnologije, no samo nekoliko godina kasnije, ponajviše zbog Washingtonskog sporazuma,

PODLISTAK

već su zastarjeli. Stoga ne čudi da su izrađena samo 44 primjerka. Teške krstarice klase Hawkins bile su duge 184,4 m preko svega i široke 19,8 m. Vršna brzina bila im je velika, oko 30 čvorova. Postignuta je uporabom parnih turbina, koje su u odnosu na parne strojeve bile višestruko manje, jače i jednostavnije za ugradnju i održavanje. Parna turbina za pokretanje broda prvi je put ugrađena na eksperimentalnom brodu Turbinia britanskog inženjera Charlesa Parsons-a (1854. – 1931.). Turbinia je prvi put zaplovila 1894. godine, a parne turbine na brodovima ubrzo će istisnuti stupnje parne strojeve. Na teškim krstaricama klase Hawkins ugrađene su četiri parne turbine koje će pokretati po jednu pogonsku osovini i brodski vijak. Paru za turbine osiguravalo je 12 parnih kotlova na ugljen. Uкупna snaga pogonskog sustava bila je oko 45 000 kW. Osim velike vršne brzine, parne turbine omogućavale su i veliku autonomiju – pri brzini krstarenja od 10 čvorova doplov je bio 5640 nautičkih milja.

RAZLIČITI PODACI IZ JAPANA

Britanske krstarice klase Hawkins projektirane su tijekom Prvog svjetskog rata pa se može reći da se Washingtonski sporazum prilagođavao njima, a ne one njemu. Stoga su *prave vašingtonske krstarice* bile četiri teške krstarice klase Myōkō japanske carske mornarice.

Njihova gradnja odobrena je planom modernizacije flote 1922. – 1929. Idejni začetnik plana i zagovaratelj njihove gradnje kontraadmiral Yuzuru Hiraga (1878. – 1943.) osmislio ih je tako da su u startu projektirane s mogućnostima nadogradnje. S druge strane, *osimraseni* projekt omogućio je da krstarice donekle budu unutar okvira Washingtonskog sporazuma. U trenutku porinuća sve četiri imale su standardnu istisninu od 10 000 britanskih / dugih tona (10 160 metričkih tona) te punu istisninu od 11 663 duge tone / 11 850 metričkih tona. Japan je i te podatke službeno objavio kao konačne. Kako ne bi bilo dvojbe, s tim su istisninama obavljenja i maritimna testiranja. Međutim, prije isporuke naručitelju brodovi su dodatno opremljeni i poboljšani te

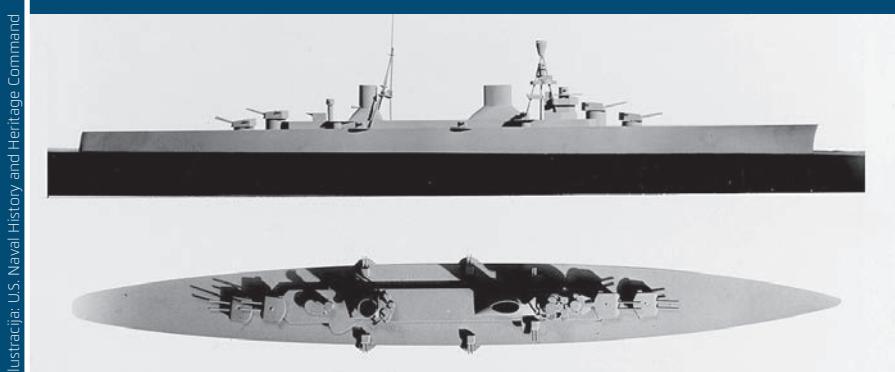
**Zračni napad
američkih aviona
iz udarne skupine
38.3 na krstaricu
Nachi u Manilskom
zaljevu 5. studenog
1944. godine.
Japanski brod
u tom je napadu
potopljen**

je stvarna istisnina u trenutku primopredaje bila 13 300 dugih / 13 500 metričkih tona. Tijekom remonta i modernizacija obavljenih 1930-ih istisnina je povećana na 15 993 metričke tone. Doduše, različiti izvori navode ponešto drugčije istisnine, no one su sve unutar tih granica. U svakom slučaju, teške krstarice klase Myōkō u trenutku izbijanja Drugog svjetskog rata bile su znatno iznad ograničenja koja je postavio Washingtonski sporazum.

Za svoju veličinu imale su odlične maritimne odlike. To se prije svega odnosilo na vršnu brzinu od 36 čvorova. Zanimljivo je da niti jedan izvor ne navodi da je vršna brzina padala s povećanjem istisnine. Zanemarimo li mogućnost da baš svi izvori grieše, jedino je objašnjenje da su krstarice projektirane za povećanje istisnine. Jedini podatak koji se smanjio bio je doplov. Pri istisnini od 13 500 tona i brzini krstarenja od 14 čvorova bio je 8000 nautičkih milja. Pri istisnini od 15 993 tone i jednakoj brzini krstarenja smanjio se na 7000 nautičkih milja. Krstarice klase Myōkō bile su duge 203,76 m preko svega i 19,39 m preko okomica. Širina trupa bila je 17,34 m, a gaz 5,9 m. Dio izvora navodi ponešto drugčije podatke, uglavnom

**Ilustracija
talijanske teške
krstarice Trieste.
U operativnoj je
uporabi bila od
1928. do 1943.,
kad je potopljena
sjeverno od
Sardinije. S
punom istisninom
od 13 540 t
premašivala je
limite dogovorene u
Washingtonu**

Ilustracija: U.S. Naval History and Heritage Command

veće, prije svega što se tiče širine trupa (sve do 20,73 m). Te bi se razlike mogle pripisati nekonzistentnosti izvora, ali i činjenici da su krstarice klase Myōkō nekoliko puta modernizirane te je na njih ugrađivano dodatno oružje.

SUDBINA POPUT OSTALIH

Pogonski sustav klase Myōkō sastojao se od 12 parnih kotlova i četiri parne turbine ukupne snage 97 000 kW. Zanimljivo je da se u vezi s tim podatkom, kao i onim o vršnoj brzini od 36 čvorova, slažu svi izvori.

No, zato se podaci o debljini oklopa baš i ne poklapaju. Doduše, neki se razlikuju u nekoliko milimetara. Većina izvora navodi da je debljina oklopa na sredini trupa bila 3,9 inča ili 99,06 mm, pa to zaokružuju na 100 mm. No dio izvora navodi da je debljina bila četiri inča ili 101,6 mm pa zaokružuju na 102 mm. Razlike su minimalne pa se može reći da je debljina oklopa na sredini trupa bila oko 100 mm. Ovisno o izvoru, debljina oklopa glavne palube bila je između 1,25 inča (31,75 mm) i 1,5 inča (37 mm). Slaba oklopjenost glavne palube bila je u skladu s trendovima projektiranja 1920-ih. Zrako-

Japanska krstarica Haguro fotografirana 6. travnja 1929. u brodogradilištu u Nagasakiju prilikom završnog opremanja. U trenutku izbijanja Drugog svjetskog rata istinsna cijele klase Myōkō bila je znatno iznad ograničenja koja je postavio Washingtonski sporazum

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

plovstvo je u to vrijeme bilo na samom početku razvoja i smatralo se da avioni nisu prijetnja. No, do početka Drugog svjetskog rata kapitalni brodovi i japanske i američke mornarice više neće biti bojni brodovi, već nosači aviona. A njihovo najsmrtonosnije protubrodsko oružje bit će laki bombarderi za obrušavanje. Debljina oklopa kupola glavnog oružja bila je 0,98 inča ili 25 mm. Krstarice klase Myōkō bile su u trenutku porinuća naoružane topovima Nendo Shiki 1Go 20 cm. Od 1931. do 1934. sve četiri krstarice prošle su opsežan program modernizacije, koji je uključivao i zamjenu glavnog topništva znatno modernijim topovima Nendo Shiki 2Go 20,3 cm. Svi su topovi imali cijevi duljine 50 kalibara. Poboljšani 2Go topovi mogli su ispaljivati granate mase 126 kilograma na najveću udaljenost od 29 kilometara. Najveća brzina paljbe bila je četiri, a kontinuirana jednu granatu u minuti. Životni vijek cijevi bio je 400 granata ispaljenih s punim barutnim nabojem. Kako je japanska mornarica bila poznata po opsežnom režimu obuke, koji je uključivao i česta gađanja svim vrstama brodskog naoružanja, za 2Go topove izrađeno je više od 300 cijevi. Na teškim krstaricama klase Myōkō ugrađeno je pet kupola, svaka s po dva topa. Tijekom modernizacije provedene od 1931. do 1934. ugrađeno je šest višenamjenskih topova kalibra 120 mm. Na krstaricama i bojnim brodovima primarna zadaća tih topova bila je protuzračna obrana. S tom je namjenom 1935. godine umjesto topova od 120 mm ugrađeno osam topova kalibra 127 mm. Tijekom Drugog svjetskog rata neprestano su dodavani topovi kalibra 25 mm.

Kao i većina japanskih plovila, brodovi klase Myōkō imali su zlosretnu sudbinu u Drugom svjetskom ratu. Američki avioni s nosača USS Lexington potopili su Nachi kod Filipina. Krstaricu Haguro potopili su britanski razarači u Malajskom prolazu, a krstaricu Ashigara britanska podmornica HMS Trenchant kod Sumatre. Drugi svjetski rat preživjela je jedino krstarica Myōkō, koja je predana britanskoj Kraljevskoj ratnoj mornarici. Međutim, ona je nije smatrala potrebnom pa ju je i potopila u srpnju 1946. godine.

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Povijest najveće hrvatske luke i sjedišta Primorsko-goranske županije iznimno je zanimljiva i puna preokreta, a to vrijedi i za razdoblje od vladavine Marije Terezije do raspada Austro-Ugarske

RIJEČKI GUVERNERI

Rimsko-njemačka carica i hrvatsko-ugarska kraljica Marija Terezija (1717. – 1780.) odlučila je pred kraj svoje absolutističke vladavine 1776. ukinuti tadašnju tršćansku trgovačku Intendancu i vratiti Rijeku u teritorij Kraljevine Hrvatske. Na Valentino-vu te godine dolazi i do osnivanja Severinske županije, kojoj je odmah pripojen i grad Rijeka. Kao produženu ruku svoje politike, središnja vlast u Beču osniva Riječki gubernij. Kraljičinim Reskriptom iz 1779. grad je postao zasebno administrativno tijelo, no pridruženo ugarskoj круni, što je značilo da je izuzet iz nadležnosti Hrvatskog kraljevskog vijeća i izravno podčinjen Ugarskom namjesničkom vijeću. Sedam godina kasnije najstariji sin Marije Terezije i novi habsburški vladar Josip II. (1741. – 1790.) odlučuje se za nove teritorijalne preustroje pa ukida Severinsku županiju. Za vrijeme napoleonskih ratova Riječki gubernij kratko je došao pod francusku vlast da bi ga 1822., pripajanjem krajeva južno od Save, car Franjo I. (1768. – 1835.) obnovio. Razdoblja koja su tema teksta povjesničari uglavnom dijele u dva

TEKST
Josip Buljan

FOTO
Domagoj Vlahović

djela: prvi Riječki gubernij (1776. – 1848.) te drugi Riječki gubernij (1870. – 1918.). Gubernij je na svojem prostoru imao nadležnost u pitanjima uprave, vojske, zdravstva, školstva, trgovine i financija, a na čelu mu je bio guverner (gubernator). U dva ih se razdoblja izmijenilo 19 i svih su pripadali visokom ugarskom plemstvu. Uz guvernera, središnju upravu Gubernija činila su četiri predsjednika, tri tajnika te četiri člana kancelarije.

ZAVRŠETAK CESTE PREKO UČKE

Za prvog je guvernera postavljen u listopadu 1776. grof József Majláth de Székely (1737. – 1810.). Tijekom sedmogodišnje uprave zaslužan je za pripojenje Bakra, Bakarca, Kraljevice i ostalih krajeva lijevo od Karolinske ceste Severinskoj županiji. Tri navedena mjesta proglašena su i slobodnim lukama. U grofov u mandatu u Rijeci 1780. osnovana trgovačka burza. Na guvernerskoj ga je časti 1783. zamjenio još jedan mađarski grof: Pál Almásy de Zsadányi (1749. – 1821.). U pet godina njegove uprave najzapaženije je postignuće završetak prometnice Anina cesta. Nakon četrdesetak godina gradnje, 1785. je preko Učke povezala Rijeku (Kastav) s Pazinom. Povijesno je zapaženo i ukinuće Severinske županije 1786. godine. Njezin je goranski dio bio pripojen Zagrebačkoj županiji, a primorski od Rijeke do Novog Vinodolskog ustrojen je kao tzv. Ugarsko primorje. Treći je riječki guverner, na vlasti od 1788., grof János Péter Szápáry (1757. – 1815.). Kao i njegovi prethodnici te naslijednici, predstavlja je Riječki gubernij u Hrvatskom saboru. To znači i da je sudjelovao u događajima 1790. godine, kad je za hrvatskog bana postavljen Ivan Nepo-

muk II. Erdödy (1733. - 1806.), zapamćen po tome što se opirao uvođenju mađarskog jezika u sve javne poslove u Hrvatskoj i povijesnoj izjavi da jedna kraljevina ne može drugoj nametati zakone. Szápáry je ostao na dužnosti do 1791., a zanimljivo je da je prvi od trojice iz iste obitelji koji je obnašao dužnost riječkog guvernera. Zadnji riječki guverner prije trinaestogodišnjeg ukidanja Gubernija bio je József Klobusiczky (1756. – 1826.), koji je na dužnosti bio od 1801. godine. U vrijeme njegove uprave obnovljena je kupola gradskog tornja, na što podsjeća ondje postavljena ploča s uklesanim tekstom. Početkom XIX. stoljeća napoleonski su ratovi doveli do velikih promjena u Europi. Naravno, nisu zaobišli ni hrvatske zemlje, pa tako ni Riječki gubernij. Mađarsku je upravu 1809. godine zamijenila francuska, a Gubernij je do 1813. ušao u sastav Ilirskeh pokrajina.

ZASLUŽNA SUPRUGA

Nakon Bonaparteova konačnog poraza, Rijeka je 1816. priključena novoj habsburškoj upravnoj jedinici Kraljevini Iliriji, i to kao dio Primorskog gubernija, koji je imao sjedište u Trstu. Međutim, car Franjo I. (1768. – 1835.) vraća Rijeku 1822. godine Banskoj Hrvatskoj te obnavlja Riječki gubernij. Iduće godine za guvernera je imenovan Ferenc Ürményi (1780. – 1858.), koji je tu čast obnašao prilično dugo, do 1836. Ostao je zapamćen kao jedan od najuspješnijih guvernera, koji je pokrenuo gospodarski rast i opći napredak grada. Brinuo se i o zdravstvu, barem u tadašnjim okolnostima, jer je pokrenuo projekt izgradnje novog riječkog lazareta, tj. ustanove za provedbu karantene i raskušivanja. Podignut je na Martinšćici kao lazaret

Guvernerova palača završena je 1896. godine. Danas je zaštićeno kulturno dobro u kojem je smješten Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

sv. Franje. Prema podacima na internetskoj stranici Riječka baština, od 1833. do 1851. kroz lazaret je prošlo 557 jedrenjaka. Ostaci lazareta vide se i danas, u kompleksu Brodogradilišta Viktor Lenac.

Pál Kiss de Nemeskér (1799. – 1863.) predzadnji je guverner prvog Riječkog gubernija. Tijekom uprave od 1837. do 1844. istaknuo se brigom o zdravstvu i najugroženijim skupinama građana. Velika potpora u tome bila mu je supruga Ida (1807. – 1856.), koja je imala važnu ulogu u utemeljenju i izgradnji prvog gradskog prihvatališta za djecu. Niz revolucija koje su 1848. izbile u Europi snažno se odrazio i u Habsburškoj Monarhiji. U Rijeku 31. kolovoza ulazi hrvatska vojska, a vlast u Guberniju kao banski povjerenik preuzima Josip Bunjevac (1797. – 1868.). On je bio pouzdanik bana Josipa Jelačića (1801. – 1859.), koji je nakon velikih pobjeda i drugih ratnih zasluga 2. prosinca imenovan gubernatorom Rijeke i Dalmacije. Trenutak kad je Bunjevac preuzeo dužnost *de facto* se smatra krajem prvog Riječkog gubernija. Zbog ratnih, političkih, revolucionarnih i drugih dramatičnih zbiljanja, Beč i Budimpešta u idućim desetljećima opet provode različite administrativne promjene.

TRAŽI SE PRIMJERENIJI PROSTOR

Nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe iz 1868., prema tzv. provizorijskim odredbama 1870. dolazi do obnove Riječkog gubernija, koji se službeno naziva Kraljevski gubernij za Rijeku i Ugarsko-hrvatsko primorje. Za prvog guvernera izabran je József Zichy (1841. – 1924.). U njegovoj nadležnosti bio je nadzor javne uprave u gradu te pomorskog sektora od Rijeke do Karlobaga. Kao guverner uselio je u palaču na današnjem Jadranskom trgu. Naslijedio ga je 1873. drugi guverner iz obitelji Szapáry, Géza (1828. – 1898.). Njegov je desetogodišnji mandat u velikoj mjeri obilježen razvojem riječke luke, a zapamćen je i po osnivanju brojnih dobrotvornih ustanova. Guverneri su s vremenom shvatili da je njihova palača prestara i premalena i da im je potreban primjereniji prostor. Na kraju su ga i dobili: četvrti guverner, Lajos Batthyány (1860. – 1951.), imenovan 1892., najzaslužniji je za projekt rušenja stare palače te izgradnju veće i ljepše na novoj lokaciji. Projekt je izradio glasoviti mađarski arhitekt Alajos Hauszmann (1847. – 1926.), a gradnja je trajala od 1893. do 1896. godine. Zanimljivo je da Batthyány nikad nije uselio u novu palaču: zbog zalaganja za interes Rijeke u sklopu Austro-Ugarske, odstupio je 31. kolovoza 1896. s dužnosti. Kao jednu od istaknutih osoba drugog Riječkog gubernija vrijedi spomenuti Tibor Gaala de Hatvana (1861. – 1917.), koji je od 1897. do 1917. čak četiri puta bio na dužnosti privremenog guvernera.

Raspadom Monarhije u listopadu 1918. zadnji je riječki guverner Zoltán Jekelfalussy (1862. – 1945.) napustio grad, a palaču su preuzeli predstavnici Narodnog vijeća SHS. Nažalost, prošlo je još dosta godina dok se Rijeka nije vratila u sastav Hrvatske. Rezidencija riječkih guvernera, poznatija kao Guvernerova palača, danas je zaštićeno kulturno dobro. U središtu je grada, neposredno iznad Rive, a u njoj je smješten iznimno vrijedan Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i članka 10. Pravilnika o vojnim specijalistima (Narodne novine, br. 41/17), a u skladu s Popisom posebnih specijalističkih znanja vojnih specijalista u Oružanim snagama (KLASA: 033-01/20-01/1, URBROJ: 512-06-20-18 od 23. studenog 2020.), objavljuje

INTERNI OGLAS ZA POPUNU USTROJBENIH MJESTA VOJNIH SPECIJALISTA U OSRH

HRVATSKA KOPNENA VOJSKA

TOPNIČKO-RAKETNA PUKOVNIJA

- TEHNIČAR ZA NAORUŽANJE, VSSp: D31AS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: BJELOVAR – 1 izvršitelj (redni broj 46 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za topničko naoružanje)
- TEHNIČAR ZA VOZILA, VSSp: D31BS31**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: BJELOVAR – 1 izvršitelj (redni broj 59 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za vozila na kotačima)

SREDIŠTE ZA BORBENU OBUKU

- DOKTOR DENTALNE MEDICINE, VSSp: D33BS91**, bojnik vojni specijalist, mjesto službe: SLUNJ – 1 izvršitelj (redni broj 35 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

HRVATSKO RATNO ZRAKOPLOVSTVO

91. KRILO

- ZRAKOPLOVNI TEHNIČAR, VSSp: D31HS41**, nadnarednik vojni specijalist, mjesto službe: VELIKA GORICA – 1 izvršitelj (redni broj 81 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
- ZRAKOPLOVNI TEHNIČAR, VSSp: D31IS31**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: VELIKA GORICA – 1 izvršitelj (redni broj 83 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

ZAPOVJEDNIŠTVO ZA POTPORU

LOGISTIČKO OPERATIVNO SREDIŠTE

- ČASNIK ZA ENERGETSKE TVARI, VSSp: D31CS71**, natporučnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 1 izvršitelj (redni broj 17 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

REMONTNI ZAVOD

- TEHNIČAR ZA NAORUŽANJE, VSSp: D31AS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 1 izvršitelj (redni broj 45 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za pješačko naoružanje)
- DOČASNIK ZA ODRŽAVANJE (tehničar za vozila), VSSp: D31BS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 3 izvršitelja (redni broj 58 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za vozila na gusjenicama)
- DOČASNIK ZA ODRŽAVANJE (tehničar za vozila), VSSp: D31BS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 2 izvršitelja (redni broj 58 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za vozila na kotačima)
- TEHNIČAR SPECIJALIZIRANI-DEFEKTANT, VSSp: D31BS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 2 izvršitelja (redni broj 56 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

VOJNO ZDRAVSTVENO SREDIŠTE

11. **VETERINARSKI TEHNIČAR, VSSp: D33CS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 1 izvršitelj (redni broj 112 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
12. **MEDICINSKI TEHNIČAR, VSSp: D33AS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: GOSPIĆ – 1 izvršitelj (redni broj 106 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

BOJNA ZA OPĆU LOGISTIČKU POTPORU

13. **TEHNIČAR ZA NAORUŽANJE, VSSp: D31AS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: BENKOVAC – 1 izvršitelj (redni broj 45 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za pješačko naoružanje)
14. **TEHNIČAR ZA NAORUŽANJE, VSSp: D31AS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: BENKOVAC – 1 izvršitelj (redni broj 45 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS – mehaničar za PZ topničko naoružanje)

ORKESTAR ORUŽANIH SNAGA

15. **GLAZBENIK SOLIST, VSSp: D42PS81**, satnik vojni specijalist, mjesto službe: SPLIT – 1 izvršitelj (redni broj 39 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
16. **GLAZBENIK PRVI PULT, VSSp: D42AS11**, skupnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 1 izvršitelj (redni broj 115 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

BOJNA ZA OPSKRBU

17. **PIROTEHNIČAR TEHNIČKE SLUŽBE, VSSp: D31CS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: SLUNJ – 1 izvršitelj (redni broj 63 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
18. **PIROTEHNIČAR TEHNIČKE SLUŽBE, VSSp: D31CS31**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: DARUVAR – 1 izvršitelj (redni broj 63 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
19. **RAKETNI TEHNIČAR, VSSp: D31KS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: DARUVAR – 1 izvršitelj (redni broj 87 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
20. **RAKETNI TEHNIČAR, VSSp: D31KS31 D31KS21**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: TRBOUNJE – 2 izvršitelja (redni broj 88 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

PRISTOŽERNE POSTROJBE GS OS

ZAPOVJEDNIŠTVO ZA KIBERNETIČKI PROSTOR

21. **ČASNICKA ZA INFORMATIKU, VSSp: D18PS71**, natporučnik vojni specijalist, mjesto službe: ZAGREB – 1 izvršitelj (redni broj 2 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
22. **DOČASNIK ZA KORISNIČKU POTPORU, VSSp: D18CS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: SLUNJ – 1 izvršitelj (redni broj 10 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
23. **DOČASNIK ZA RADIOKOMUNIKACIJSKE SUSTAVE, VSSp: D18AS31**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: VELIKA GORICA – 1 izvršitelj (redni broj 1 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)
24. **TEHNIČAR ZA SREDSTVA VEZE, VSSp: D31LS31**, narednik vojni specijalist, mjesto službe: VELIKA GORICA – 1 izvršitelj (redni broj 101 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS)

OBAVJEŠTAJNA PUKOVNIJA

25. **DOČASNIK ZA BESPOSADNE SUSTAVE, VSSp: D22CS21**, desetnik vojni specijalist, mjesto službe: PULA – 1 izvršitelj (redni broj 37 Popisa posebnih specijalističkih znanja VS).

Stručna spremna i uvjeti za popunu navedenih ustrojbenih mjesta vojnih specijalista navedeni su u Popisu posebnih specijalističkih znanja vojnih specijalista u Oružanim snagama (KLASA: 033-01/20-01/1, URBROJ: 512-06-20-18 od 23. studenog 2020.).

Personalni djelatnici ustrojstvenih jedinica dužni su navedeni Popis dati na uvid svim zainteresiranim kandidatima.

Jedan kandidat može se javiti na više ustrojbenih mjesta vojnih specijalista.

Ustrojbena mjesta navedena u ovom oglasu, u skladu s odredbom članka 46. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, popunjavaju se prijmom osoblja iz kategorije vojnika/mornara, dočasnika, časnika, službenika i namještenika.

Kandidati moraju, osim propisanih uvjeta, ispunjavati opće i posebne uvjete za prijam u djelatnu vojnu službu propisane Zakonom o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19).

Zainteresirani kandidati prijave na interni oglas s dokumentima koji dokazuju da ispunjavaju sve propisane uvjete za prijam u kategoriju vojnog specijalista dostavljaju poštom, kao preporučenu pošiljku, Središnjici za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, **30 dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.**

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja treću godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 208 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglašilo je pobjednike za 2021. godinu. Pohvaljena je priča *Hrvatska vojska*, koju je napisala Marina Iskra

HRVATSKA VOJSKA

Moj barba zove se Borislav. On ima četrdeset i osam godina visok je i mršav, nema puno bora na licu. Ima plave oči i napola sijedu kosu. On je brat moje mame. Voli maškare, društvo, pjevanje itd.

Išao je u vojsku 1993. godine u Pulu, na Muzilu. Proveo je dva mjeseca obuke. Imali su svoj vojni odjel – prva satnija, treća bojna. I morali su čistiti čizme – ni fleke nije smjelo biti.

Bilo mu je spočetka malo loše jer su mu falili roditelji, i nije smio ići kući za vikend. Poslije se priviknuo pospremiti sobu, napraviti krevet – sve kako zapovjednik kaže. U jutarnjim satima bilo je budjenje u 6h. Tada se trebalo pripremiti za smotru jer u 8h se podizala hrvatska zastava uz himnu. Poslije toga imali su tjelovježbu. Trajala im je sat ili sat i pol. Dobili su na početku vojnu opremu: potrebnii ranac, u kojem se nalazilo pribor za jelo kad se ide

Marina Iskra,
učenica
1. razreda
Centra
za odgoj i
obrazovanje
Rijeka

na taborovanje, prva pomoć u slučaju ozljede, šatorsko krilo koje služi za napraviti kabanicu da se zaštite od kiše, i nosila.

Posebno su zaduženi da dobiju gas masku za plinske otrove. Imao je vježbu "napad u šatoru", kad su bacali suzavac da se zna vojnik obraniti od neprijatelja. Učio je kako treba pozdravljati zapovjednike: ruku na čelo mirno stati i pozdraviti ga dok zapovjednik ne prođe.

U večernjim satima, u deset sati, bila je prozivka na hodniku je li je sva vojska u vojarni. Ako nije bilo nekoga vojnika na smotri, zapovjednik bi dao uzburnu. To znači da u jednu minutu treba biti na položaju gdje se podiže hrvatska zastava. Tako da nije nikad ni jednom vojniku pao napamet

da se ne pojavi do deset sati navečer u vojarni na spavanje.

Drago mu je što je u vojski svašta naučio npr. šivanje oznaka za hrvatsku zastavu, obuku za strojeve.

Svakog dana rano su ustajali na vježbe sa punom ratnom opremom i čak gas maskama na glavi. Poslije su imali pauzu za ručak do 13h, i poslije toga bilježnicu u ruke!

Učili su vrste metaka "puškotrag" na "puškomrak" bombe i kako se ugrađuje na redenike. Sve je super prošlo i zato su nagrađeni sa 5 dana ranije "skidanja" vojnog roka.

Poslije toga otisao je u Rijeku, i prvo je bio jako veseo, ali nije dugo trajalo jer je bila uzbuna u

četiri ujutro. Išli su za Gospic gdje je ratno područje. Nije bilo svejedno jer se pucalo oko glave i bilo je zamračenja. Sirene su odzvanjale prvi stupanj opasnosti – zato je trebalo 4 mjeseca Pule da vojnik bude pripravan za boj!

U Gospicu je bio na tenku 48 gdje je punio topa.

Spavalii su malo, u šatorima u dubokoj šumi. Bilo je snijega do 8 cm.

Barba je bio u bolnici, Gospičkoj bolnici, jer su prikupljali poginule vojnikе i slali na područje gdje pripadaju te osobе.

Najljepeš mu je bilo kad su išli u grad i kad nije bilo uzbune i mogli su se javljati kući.

Najružnije mu je bilo kad su digli uzbunu i išli za pješadijom, i vojna policija je prikupljala i poginule i ranjene. To su bili starije i mlade osobe.

Moj barba je bio najbolji u vojski!

ZNANSTVENI SKUP

Cijena koju smo mi platili prevelika je i naša je zajednička odgovornost da uvijek povijesnu istinu prenosimo dalje, na nove generacije, koje trebaju biti svjesne na koji se način stvarala moderna hrvatska država, čulo se u Hrvatskom pomorskom muzeju Split na Državnom stručnom skupu o Hrvatskoj ratnoj mornarici u Domovinskom ratu

HRM U DOMOVINSKOM

U Hrvatskom pomorskom muzeju Split održan je u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje 19. i 20. travnja 2022. godine Državni stručni skup o Domovinskom ratu za učitelje i nastavnike povijesti, čija je tema bila Hrvatska ratna mornarica u Domovinskom ratu. Za više od 70 okupljenih profesora

TEKST I FOTO
Lada Puljizević

pristiglih iz cijele zemlje dvodnevni je skup ponudio brojna zanimljiva, stručna predavanja znanstvenika i povjesničara kao i iznimno vrijedna izlaganja sudionika ratnih događanja, koji su se kao svjedoci turbulentnih vremena s početka devedesetih prisjetili nastanka i razvoja Hrvatske ratne mornarice te bitaka vođenih u Domovinskom ratu. Skup je započeo izlaganjem Stjepana Bernadića, umirovljenog časnika Hrvatske vojske i jednog od osnivača HRM-a, ratnog zapovjednika Odjela za podmorska dje-

RATU

lovanja HRM-a, koji je govorio o stvaranju i prvim borbenim djelovanjima Zapovjedništva i postrojbi HRM-a. "Protivnička mornarica je od lipnja 1991. funkcionalala po ratnom režimu i bila je raspoređena po taktičkim grupama. S njima smo se morali obračunati kako bismo osigurali sigurnost plovvidbe, a tadašnja je vojna doktrina JNA nalagala da se ljudima koji žive na ovom

"Dok je na kopnenom dijelu Hrvatske neprijatelj svojim postrojbama ulazio u Vukovar i držao pod okupacijom jednu trećinu Republike Hrvatske, na Jadranu je njegova mornarica podvita repa izvlačila pogodjene brodove na remont u Boku kotorsku"

ZNANSTVENI SKUP

Otvaramo 15. u nizu skup za učitelje i profesore povijesti posvećen temama iz Domovinskog rata koji organizira Agencija za odgoj i obrazovanje, ravnateljica Agencije Dubravka Brezak Stamać istaknula je važnost takvih događanja i njihova redovitog održavanja upravo s nastavnicima koji povijesnu istinu i činjenice pronose dalje, u školama, i pred novim generacijama te se na taj način stvara kultura sjećanja na noviju hrvatsku povijest u kojoj je stvarana domovina.

Hrvoje Knežević, djelatnik Agencije za odgoj i obrazovanje, organizator i moderator skupa, naglasio je kako je svaki od dosadašnjih 15 skupova bio vezan uz tematiku Domovinskog rata. "Svake godine u fokusu su nam bile druge teme i sadržaji vezani uz određene bitke, postrojbe, djelevanje. Na skupovima uvijek nastojimo obraditi teme sa znanstvenog stanovišta, ali i čuti iskustva onih koji su u vojnim akcijama sudjelovali, dok primjerima dobre prakse predstavljamo kako su profesori i nastavnici povijesti implementirali gradivo o Domovinskom ratu u nastavu povijesti."

području, uz obalu i na otocima, životni uvjeti uslože do granica preživljavanja," prisjetio se Bernadić podsjećajući kako se, premda tad nije imao opreme i naoružanja, HRM svim snagama borio da dode do ratnih sredstava kojima će se suprotstaviti protivničkoj mornarici na Jadranu.

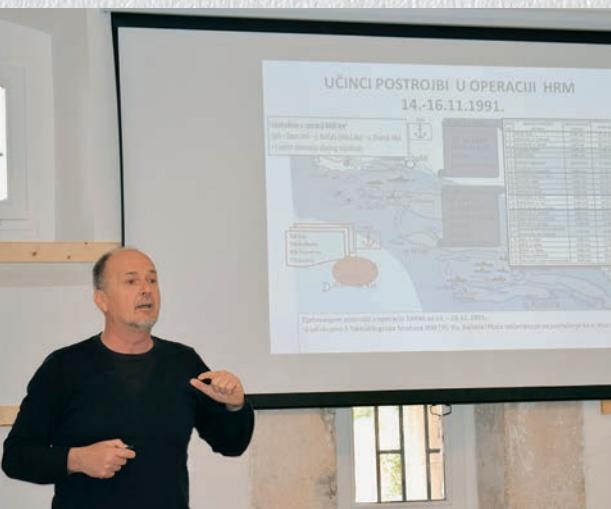
Željko Seretinek, nekadašnji zapovjednik Pokretne obalne Topničke baterije, danas umirovljeni pukovnik HRM-a, autor knjiga i filmova o počecima Domovinskog rata i obrani Jadrana, u svojem se izlaganju Bitka za Jadran: razbijanje pomorske blokade jadranskog plovнog puta 14. – 16. studenoga 1991., osvrnuo na vrijeme u kojem se šaćica ljudi velikog srca improviziranim torpedima i topovima iz Drugog svjetskog rata odvažila suprotstaviti najmodernejšim opremljenim brodovima iz flote JNA. "Od 14. studenoga do potpisanih primirja, koje je nastupilo 16. studenoga u 18:00 sati, mi branitelji hrvatskog Jadrana pogodili smo ukupno osam brodova JRM-a i oborili dva neprijateljska aviona. Iako je neprijatelj po našim položajima ispalio nekoliko puta više projektila nego mi po njegovim brodovima i avionima,

Hrvoje Knežević

Stjepan Bernadić, jedan od osnivača HRM-a i ratni zapovjednik Odjela za podmorska djelovanja HRM-a, govorio je o stvaranju i prvim borbenim djelovanjima Zapovjedništva i postrojbi HRM-a

Bitka za Jadran: razbijanje pomorske blokade jadranskog plovног puta 14. – 16. studenoga 1991., bila je tema izlaganja Željka Seretineka, umirovljenog pukovnika HRM-a i nekadašnjeg zapovjednika Pokretnе obalne Topničke baterije

„najviše zahvaljujući Božjoj pomoći, ni jedan od hrvatskih branitelja nije bio pogoden,” rekao je Seretinek. O razbijanju pomorske blokade 1991., premda je bilo iznimno važno, javnost tад nije saznaла brojne detalje zato što se ono vremenski poklopilo s herojskom borbom, žrtvom i slomom obrane Vukovara. O tom vremenu Seretinek bilježi: „Dok je na kopnenom dijelu Hrvatske neprijatelj svojim postrojbama ulazio u Vukovar i držao pod okupacijom jednu trećinu Republike Hrvatske, na Jadranu je njegova mornarica podvita repa izvlačila pogodene brodove na remont u Boku kotorskу.”

Skup u Splitu bio je prilika i za projekciju dokumentarnog filma *Škverani za domovinu*, nastalog 2021. u produkciji Muzeja Domovinskog rata u Splitu u suradnji s AVS Broadcastom i Mamosa Ltd. Uz prisjećanje brojnih svjedoka događanja, napravljen „u čast i slavu poginulim škveranima u Domovinskom ratu”, film čiji scenarij potpisuje Maruša Stamać, a superviziju Matej Gabrilo, otkriva priču o ratnim događanjima u Splitu 1990-ih, procesu osnivanja Škverskog bataljuna, kao i opremi i naoružanju koje je tih godina za potrebe Hrvatske vojske izrađivano u splitskom škveru – od procesa proizvodnje, načina izrade, tehničkih karakteristika i okolnosti nastajanja do korisnosti i važnosti koje je imalo u stvarnim ratnim uvjetima.

U okviru skupa, o sjećanjima na admirala Svetu Leticu, prvog zapovjednika Hrvatske

ratne mornarice, govorio je njegov sin Ante Letić; Branka Teklić izlagala je o muzejskoj pedagogiji u korelaciji sa školskim kurikulumom na primjeru odora iz fundusa Hrvatskog pomorskog muzeja Split vezanih uz stvaranje Hrvatske ratne mornarice, dok je Igor Jovanović govorio o Hrvatskoj ratnoj mornarici u kolektivnoj memoriji grada Pule. O vojno-mornaričkom djelovanju na Jadranu do proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske 8. listopada 1991. govorio je povjesničar Stjepan Lozo; Željko Primorac izlagao je o Hrvatskoj ratnoj mornarici i izazovima koji stoje pred njom u XXI. stoljeću, a govoreći o primjerima dobre prakse u školama Toni Rajković izlagao je o ustroju i djelovanju Hrvatske ratne mornarice od osvajanja skladišta i zarobljavanja plovila do potpunog preuzimanja inicijative na Jadranu s naglaskom na Boj u Splitskom kanalu.

Uz stručno vodstvo ravnatelja Hrvatskog pomorskog muzeja Split profesora Ljubomira Radića, sudionici skupa upoznali su se s postavom Muzeja, a tijekom drugog dana su uz stručno vodstvo obišli pomorsku luku Loru.

Zaključak skupa održanog u Splitu, ali i povod za željno iščekivanje budućih ovakvih događanja, sažeо je izaslanik splitsko-dalmatin-skog župana Tomislav Đonlić rekavši: “Potrebno je da profesori povijesti prenose znanja o ovim temama mlađim ljudima i novim generacijama, u spomen i sjećanje na sve one koji su pridonijeli da se Hrvatska obrani i danas bude slobodna. Cijena koju smo mi platili prevelika je i naša je zajednička odgovornost da uvećamo, i kroz ovakve događaje, čuvamo tu uspomenu – i, što je još važnije, da povijesnu istinu prenosimo dalje, na nove generacije, koje trebaju biti svjesne na koji se način stvarala moderna hrvatska država.”

Idealno okruženje temama skupa dao je prostor Hrvatskog pomorskog muzeja Split, koji u svojem fundusu čuva i izlaže brojne predmete vezane uz Hrvatsku ratnu mornaricu i događaje iz Domovinskog rata. Ljubomir Radić, ravnatelj Hrvatskog pomorskog muzeja Split, otvarajući skup rekao je kako su Muzej i napore nje-ovih djelatnika prepoznati umirovljeni časnici ratnog HRM-a pa su zato mnogi darovali svoje odore, znakovlje, fotografije, odlikovanja i osobne predmete koji su sad važan dio fundusa

PREDSTAVLJAMO

Želeći potaknuti promišljanja o ulozi žena tijekom Domovinskog rata i porača, želeći senzibilizirati javnost u prepoznavanju i valoriziranju ženske prisutnosti, hrabrosti i predanosti, Udruga za palijativnu skrb LiPa raspisala je javni natječaj za kratku priču-svjedočanstva

ŽENE, BRANITELJICE URATU I U MIRU

TEKST

Lada Puljizević

FOTO

Mladen Čobanović

Tijekom Domovinskog rata svoj su doprinos oslobođanju domovine i stvaranju slobodne Hrvatske u bezbrojnim oblicima davale i žene. Bilo ih je u borbenom i neborbenom sektoru; pomagale su kao medicinske sestre i njegovateljice; bile su one koje ispravljaju i dočekuju; bile su majke koje u ratu sklanjavaju, štite i podižu djecu; terete neimaštine, agresije, progonstva i izgnanstva nerijetko su u najvećem dijelu iznosile žene. I nakon formalnog završetka rata za mnoge žene on se nastavio jer su se danonoćno nosile s ratnim traumama članova svojih obitelji prateći ih na putu rehabilitacije i oporavka, ili tragajući za onima koji su u ratu nestali. Povjesničari se još bave proučavanjem, prikupljanjem i usklađivanjem poda-

taka o broju i ulogama žena koje su sudjelovale u Domovinskom ratu, a zaključak koji se nerijetko nameće je da se o tome ne zna i ne govori dovoljno. Želeći potaknuti promišljanja o ulozi žena tijekom Domovinskog rata i porača, želeći senzibilizirati javnost u prepoznavanju ženske hrabrosti i predanosti, Udruga za palijativnu skrb LiPa (Lipik-Pakrac) iz Pakraca raspisala je natječaj za kratku priču pod nazivom Žena, braniteljica u ratu i u miru. Ciljevi su natječaja očuvanje vrijednosti proisteklih u Domovinskom ratu; očitovanje ljubavi prema hrvatskoj domovini, zavijajući i narodu, osobito žrtvama, stradalnicima, braniteljima i domoljublju kao vrlini i trajnoj vrijednosti, kao i poticanje stvaralaštva – pisane riječi, čime se pridonosi hrvatskoj kulturi i ostavlja baština budućim generacijama. Natječajem se želi afirmirati nepoznate hrvatske autore – branitelje, roditelje i članove obitelji poginulih i nestalih branitelja, kao i ostale suvremenike Domovinskog rata te mlade.

Na natječaj se mogu javiti autori s područja Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine, a unutar definiranog tematskog okvira organizatori tragaju za neotkrivenim pričama o samozatajnim majkama, bakama, prijateljicama, učiteljicama... koje su i u najtežim vremenima bile braniteljice, junakinje i zaštitnice.

Ljerka Pavković, predsjednica Udruga

LiPa, ističe kako je ovaj književni natječaj prilika da otkrijemo priče o nedovoljno poznatim ženama, braniteljicama i heroinama te kako će Udruga i ubuduće nastaviti poticati domoljubne vrijednosti u književnosti. Irena Kalan, voditeljica projekta, kaže: "Nadamo se da će raspisani natječaj i priče koje očekujemo otvoriti zanimljiv prostor neispričanih svjedočanstava, upoznati nas sa ženama-junakinjama o kojima ne znamo i omogućiti nam da ih kroz ovu književnu formu upoznamo i zapamtimo."

Propozicije natječaja

Priče ne smiju biti ranije objavljivane. Dostavljaju se u Word dokumentu formata B5 (ISO), font 12, Times New Roman, prored 1, margine Normal, naslov stil Naslov 1, poravnanje obostrano, do dvije stranice teksta po priči, kao privitak e-pošte. U zaglavje je potrebno upisati šifru autora kao i u predmet e-pošte. U e-pošti autor dostavlja svoje podatke: ime, prezime, šifru, godinu rođenja, adresu, telefonski broj, a Word dokument naslovljen šifrom autora s pričama u privitak.

Prijave se dostavljaju na adresu: domoljubne123@gmail.com najkasnije do 1. kolovoza 2022. Krajem ove godine bit će proglašeni pobjednici natječaja, a sve priče bit će javno predstavljene izdavanjem zbirke pristiglih radova.

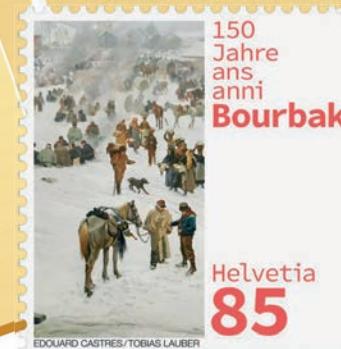
Pobjeda Švicaraca nad Habsburgovcima
1315. kod Morgartena donijela je
autonomiju dotad udruženih kantona

FILATELIIJA

Po rimskoj provinciji u današnjoj sjevernoj Švicarskoj, koju su nastanjivali Helvećani, od XVI. st. sinonim za Švicarsku je Helvetia

MARKE – HELVETIA

TEKST Ivo Aščić

150
Jahre
ans
anni
Bourbaki
Helvetia
85

Švicarska pošta ovog svibnja pušta u
promet marku s motivom otočića Visovca

U XIV. stoljeću stvoren je prvi savez pod nazivom Švicarska Konfederacija, prema kantonu Schwyz. Pobjeda Švicaraca kod Morgartena (kanton Zug) 1315. nad vojskom habsburškog vojvode Leopolda I. Austrijskog označila je početak borbe za slobodu Švicarske.

Konfederacija je prvi put službeno priznata 1394. mirovnim ugovorom s Habsburgovcima. Slijedilo je razdoblje ujedinjavanja ostalih kantona, koje je dovršeno 1798. proglašenjem Helvetske Republike. Švicarska je danas administrativno podijeljena na 20 kantona i šest polukantona, koji su nastali podjelom triju kantona. Uspjesi u borbama s Habsburgovcima i burgundskim knezom Karлом Smjelim, koji je bio teško poražen u bitkama kraj Grandsona i Murtena (1476.), pokazali su neprijepornu nadmoć Švicarskog pješaštva sastavljenog od slobodnih seljaka i građana nad feudalnim vojskama. Nakon tih pobjeda europski

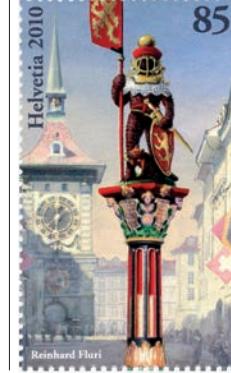
su vladari često angažirali Švicarce u svoje najamničke vojske pa je ta najamna vojna služba postala za neke kantone dobar izvor prihoda. Do napoleonskih ratova oko millijun Švicaraca poginulo je u stranim vojskama. Bečkim kongresom 1815. priznata je Helvetska Republika kao država, a Bern je, iako tek peti po veličini, postao njezin glavni grad. Ustavom iz 1848. dobila je službeni naziv Confederatio Helvetica. Po njemu je Švicarska dobila i oznaku CH, koja se najčešće susreće na automo-

Do napoleonskih
ratova oko
millijun Švicaraca
poginulo je u
stranim vojskama

Bern je 1848.
postao glavni grad
Švicarske

Švicarska (njem. Schweiz)
dobila je ime po kantonu
Schwyz. Marka prikazuje
gradsku vijećnicu Schwiza iz
XVII. stoljeća

Reinhard Fluri

Fürstentum 100 LIECHTENSTEIN

U doba Rimskog Carstva podignute su na području današnjeg Lihtenštajna brojne utvrde

bilskoj registraciji, internetskoj domeni i dr. Osim na poštanskim markama i kovanicama, danas se naziv Helvetia za Švicarsku rijetko gdje susreće. Kneževina Lihtenštajn usko je povezana sa Švicarskom pa i ona zaslužuje da bude spomenuta u članku. Nalazi se između Švicarske i Austrije i u njoj živi četrdesetak tisuća stanovnika. S obzirom na gospodarsku razvijenost, oko 65 posto zaposlenih u Lihtenštajnu čine stranci, od kojih pola svaki dan dolazi na posao iz susjedne Austrije i Švicarske. Lihtenštajn nema zračnu luku: najbliže je međunarodna zračna luka Kloten kraj Züricha. U monetarnoj je uniji sa Švicarskom pa je novčana jedinica švicarski franak.

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama

facebook

twitter

YouTube

LinkedIn

Sve što vas zanimala pišite nas
hvojnik@mornir.hr

Snimio Josip KOPI

